

MAJANDUSAASTA ARUANNE

aruandeaasta algus: 01.01.2023

aruandeaasta lõpp: 31.12.2023

sihtasutuse nimi: Sihtasutus Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskus

registrikood: 90015347

tänava/talu nimi, Pärnu mnt 31-43

maja ja korteri number:

linn: Tallinn

maakond: Harju maakond

postisihtnumber: 10119

telefon: +372 6299217

e-posti aadress: info@estdev.ee

veebilehe aadress: <https://www.estdev.ee>

Sisukord

Tegevusaruanne	3
Raamatupidamise aastaaruanne	75
Bilanss	75
Tulemiaruanne	76
Rahavoogude aruanne	77
Netovara muutuste aruanne	78
Raamatupidamise aastaaruande lisad	79
Lisa 1 Arvestuspõhimõtted	79
Lisa 2 Raha	80
Lisa 3 Nõuded ja ettemaksed	81
Lisa 4 Maksude ettemaksed ja maksuvõlad	82
Lisa 5 Materiaalsed põhivarad	82
Lisa 6 Immateriaalsed põhivarad	83
Lisa 7 Kasutusrent	83
Lisa 8 Võlad ja ettemaksed	84
Lisa 9 Sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused	85
Lisa 10 Annetused ja toetused	87
Lisa 11 Jagatud annetused ja toetused	87
Lisa 12 Mitmesugused tegevuskulud	88
Lisa 13 Tööjõukulud	88
Lisa 14 Muud kulud	88
Lisa 15 Tingimuslikud kohustised ja varad	89
Lisa 16 Seotud osapooled	89
Aruande allkirjad	90
Vandeaudiitori aruanne	91

SISSEJUHATUS

Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskus (ESTDEV - Estonian Centre for International Development) on riigi sihtasutus, mis korraldab ja koordineerib Eesti osalemist rahvusvahelise arengukoostöö ja humanitaarabi projektides, eesmärgiga suurendada Eesti panust globaalsesse julgeolekusse ja kestlikku arengusse. Eesti arengukoostööpoliitikat kujundab Eesti Vabariigi Välisministeerium ja viib ellu ESTDEV.

ESTDEV keskendub projektidele, kus Eestil on pikaajaline praktiline kogemus, mida jagada. ESTDEV-i roll on võimestada ja inspireerida Eesti partnerriike seadma sihte ja leidma oma arenguplaanide täitmiseks innovaatilisi lahendusi, mis oleksid tulemuslikud ja hõlmaksid kõiki ühiskonnagruppe. Selle saavutamiseks kaasab ESTDEV Eesti kodanikuühiskonna, avaliku ja erasektori tippeksperthe, et elluviidavad projektid oleksid jätkusuutlikud ning vastaksid partnerriigi ootustele ja vajadustele.

Strateegiliste ja sisukate projektide elluviimisega soovib ESTDEV suurendada Eesti nähtavust rahvusvahelise doonorriigi ja partnerina, kasvatada välisrahastuse osakaalu ning siduda arengukoostööd senisest paremini Eesti välispoliitika ja majandusdiplomaatiaga. ESTDEV-i eesmärk on kujuneda kompetentsikeskuseks, kasvatada Eestis arengukoostöö ja humanitaarkriiside lahendamise kogemust ning kasvatada eestimaalaste teadlikkust arengukoostööst kui vahendist globaalse julgeoleku edendamiseks ja jätkusuutliku arengu eesmärkide täitmiseks.

ESTDEV 2023 TEGEVUSARUANNE

I EUROOPA LIIDU IDANAABRUSE RIIGID

1. UKRAINA

Prioriteetid (nagu kirjeldatud asutaja ootustes):

- 1) Zõtomõri oblasti ülesehitamine (lasteaed, Malõni sild). Edasisi objekte valides (näiteks koolid, sillad) tuleb eelistada neid, millede ehitusel saadud oskusteavet on võimalik teisi doonoreid kaasates kasutada kõikjal Ukrainas.
- 2) Horisontaalsetes valdkondades (digi, haridus, ettevõtluse toetamise jne) on võimalik osaleda tegevustes üle Ukraina.
- 3) Ukraina ELiga integratsiooni toetamisel on Ukraina esile toonud järgmised valdkonnad: EL integratsiooniga tegelevate võtmeametnike koolitus; põllumajandus ja kalandus; rahapesu vastane võitlus; Rahvusvähemuste integratsioon.

Tulemused:

	Oodatav tulemus (nagu kirjeldatud mõõdikutes)	Hinnang täitmisele
1.	Teostatud projektid ja tegevused vastavad valitsusmemorandumites toodud põhimõtetele	Täidetud
2.	Mõjude hindamine on läbi viidud ja analüüsitud	Täidetud
3.	Valminud on lasteaed Ovrutšis	Täidetud I etapp avati 2.06.2023; II etapp valminud ja tööd vastu võetud 31.12.2023. Avamine 05.02.2024
4.	Eesti osaleb Malõni silla taastamises	Täidetud Finantseerimisleping sõlmiti 02.06.2023 ja sild avati 03.10.2023.
5.	On kaardistatud ning algatatud uued ülesehitusprojektid	Täidetud. Ukraina partneritelt on saadud nimekiri uutest ehitusobjektides.
6.	On tehtud jõupingutusi kaasamaks Ukraina ülesehitust toetavatesse tegevustesse välispartnerite rahastust;	Täidetud. Oleme rääkinud paljude riikide ja rahvusvaheliste doonororganisatsioonidega, konkreetsemad läbirääkimised Norra, Saksamaa (GIZ, BMZ), Taiwani, Austraalia, ja Malta Orduga.
7.	Toimunud on taotlusvoor	Täidetud

ESTDEV-i tegevused ja projektid

ESTDEV-i tegevus Ukrainas oli suunatud eelkõige Ukraina ülesehitusele. Mitmed projektid on aidanud leevendada sõjakahjusid lastele. Tähtaegselt valmisid Ovrutši lasteaia I ja II etapp, ja Malõni silla ehitus, ning algatati uued ehitusprojektid - 3 perekodu sõjas orvuks jäänud lastele. Lisaks ehitusobjektidele käivitusid projektides edukalt seotud õppemoodulid, mis aitavad kaasa Ukraina haridus- ja sotsiaalvaldkonna reformile. Projektide edukaks elluviimiseks kaasas ESTDEV välisrahastust Islandilt ja Flandrialt.

Teiseks oluliseks suunaks oli projektide käivitamine ja läbiviimine Ukraina toetamiseks liitumisel EL-ga ja selleks vajalike reformide elluviimisel. ESTDEV käivitas kaks EL lõimumist toetavat õppeprogrammi, millest üks viiakse läbi osaliselt Rootsi rahastusega ja teine TAIEX-ga. ESTDEV käivitas programmi ka sisejulgeoleku sektoris. Koostöös TAIEX-GA toimus Tallinnas ka desinfo vastane töötuba Ukraina, Gruusia ja Moldova ametnikele. Edukalt viidi läbi Ukraina taotlusvoor, mille tulemusel alustasid Ukrainas 10 uut projekti Eesti jaoks prioriteetsetel teemadel nagu ettevõtluse ja digilahenduste edendamiseks, haridusreformide toetuseks aga ka sõjakahjustest tekkinud vaimsete probleemide leevenduseks.

Kuigi sõjakahjud on üüratud, on ESTDEV-i jaoks olnud väljakutse leida sobivas mahus ja sihtotstarbega objekte Žõtomõri oblastis. 2024. a eesmärk käivitada mitmed ettevalmistusfaasis olevad projektid, näiteks Ukraina ja Žõtomõri linna kutsehariduse reformi toetuseks ning tihendada partnerlussuhteid rahvusvaheliste doonoritega projektide skaleerimiseks välisrahastuse abil.

A. Ülesehitus

1. Ovrutši lasteaed:

- I etapi eelarve (algus 2022. aastal): 2 700 000 eurot, ehituse tegelik maksumus oli 2 728 406 eurot (kulud 2023. aastal kokku 2 423 797 eurot). Islandi välisministeerium eraldas 2023. aastal ESTDEV-ile lisaks 66 000 eurot lasteaia mööbli soetamiseks, tegelik kulu oli 61 098 eurot. Kultuuriministeerium eraldas kunstiprojektide trükkimise ja paigaldamise kulude katmiseks toetust 3000 eurot, tegelik kulu oli 2021,75 eurot.
- II etapi eelarve: 1 800 000 eurot ja lõplikuks maksumuseks kujunes 1 873 258 eurot. Üldehitustööd kujunesid eeldatust kallimaks.
- Periood: 02.06.2023-31.12.2024

Lasteaia ehituse II etapi elluviimiseks viidi 2023. a läbi 3 riigihanget:

- 1) **Projekteerimine ja ehitamine.** Riigihanke esemeks oli Ukrainas asuva Ovrutši linna 4-rühmalise moodullasteaia projekteerimine, tootmine, transport, monteerimine ja 1 aastase garantii pakkumine. Hanke käigus esitati 2 pakkumist: Kodumaja AS ja Harmet OÜ. Hanke võitis Harmet OÜ pakkumise maksumusega 1 230 159 eurot, kellega mindi lepingusse. Tööd on teostatud.

- 2) Betoonkonstruktsioonide ja väliala ehitamine.** Riigihanke objektiks oli moodullasteaia betoonkonstruktsioonide ja väliala projekteerimine ja ehitamine. Tööde mahtu kuulub krundi ettevalmistus, kommunikatsioonide, betoonkonstruktsioonide ning väliala projekteerimine ja ehitamine peatöövõtjana ning 2 aastase garantii pakkumine. Pakkumise esitas 1 pakkuja - Nordecon AS maksumusega 367 965 eurot, kellega mindi lepingusse. Tööd on teostatud.
- 3) Mööbli ostmine.** Lepingu esemeks oli 4-rühmalise moodullasteaia mööbli ja sisustuselementide tarne ning paigaldus. Hanke võitis Saloni Büroomööbli AS pakkumus maksumusega 57 988 eurot. Leping on sõlmitud ja tööd teostatud.

2. Malõni sild.

- Eelarve: 1 030 000 eurot. Tegelik maksumus oli 1 013 946 eurot.
- Periood: 01.06.2023-30.09.2023.

02.06.2023 sõlmiti Zõtomõri oblastiga ühiste kavatsuste leping ja investeerimisleping. Tööd valmisid septembri lõpuks ja sild avati 03.10.2023 Eesti välisministri ja Ukraina partnerite poolt. ESTDEV ostis sillaeksperti konsultatsiooniteenust Eesti ettevõttelt Stricto Projekt OÜ, et kontrollida silla kandekonstruktsioonide, koostatud ehitusprojekti ja tööde läbiviimisel kasutatavate meetmete õigsust ja tagada silla sihipärane kasutamine tööde lõppedes. Kuna sillaeksperti konsultatsiooniteenuse hind kujunes prognoositavast väiksemaks, siis oli ka projekti tegelik maksumus väiksem.

3. Perekodu ehituse rahastamine läbi Olena Zelenska Fondi.

- Eelarve: 376 000 eurot.
- Periood: 01.07.2023-31.12.2024
- Kulud 2023. aastal: 160 983 eurot.

Juunis allkirjastas ESTDEV koostöölepingu Olena Zelenska Fondiga, mille sisuks on ühe perekodu ehituse toetamine summas 376 000 eurot. Vajalik kinnistu, kuhu perekodu ehitatakse ja perekond, kes sinna elama asub on välja valitud. Ehitustööd on algsid 2023. aastal. Projekti eeldatav valmimise aeg on aprillis 2024.

4. Kolme Eesti perekodu ehitamine.

- Eelarve: selgub hanke lõppedes.
- Periood: 01.03.2023 - 31.12.2024
- Kulud 2023. aastal: 42 089 eurot.

Koostöös Eesti Arhitektide Liidu ja kultuuriministeeriumiga viidi 2023. a läbi arhitektuurivõistlus perekodu tüüpprojekti leidmiseks. Konkursi läbiviimise maksumus oli 11 850 eurot. Konkursi võitis DAGOpen OÜ töö märksõnaga HATA, mis valmib Eesti ja Ukraina arhitektide koostöös. Septembris allkirjastati projekteerimisleping maksumusega 76 266 eurot (lisandub käibemaks) DAGOpen OÜ-ga kolme perekodu

projekteerimiseks. 2024. a jaanuaris kuulutati välja hange kolme perekodu ehitamiseks Ukrainasse. Täpne eelarve ehituse osas on arvutamisel tulenevalt projektist ja hanke tulemustest. Ehitustegevus algab 2024. aastal. Koostöös Zõtomõri linna ja Olena Zelenska Fondiga on leitud sobivad kinnistud perekodude ehitamiseks. Fondi abil on ka leitud perekonnad, kes perekodudesse elama asuvad.

B. EL Liitumise toetamine

1. Õppeprogramm: Euroopa integratsioon - mida oodatakse kandidaatriigilt.

- Eelarve: 120 000 eurot, tegelik kulu oli 100 592 eurot.
- Periood: 01.03.2023 - 31.12.2023.

Kõik tegevused viidi ellu plaanipäraselt. Eelarve ülejäägi põhjuseks oli käsundiga projektijuhi palkamisest loobumine teisel poolaastal ning TAIXi kaasumine. Seega, projekti rahastas osaliselt Eesti ja osaliselt Euroopa Komisjoni TAIX programm (kõigist kuludest aasta jooksul kattis TAIX nelja grupi õppevisiidi kulud). Eesmärk oli aidata Ukrainal edukalt ja kiiremini liikuda edasi EL liitumise suunal. Vastavalt jagasid Eesti tippametnikud oma kogemust, kuidas valmistuda EL läbirääkimisteks ja *acquis* ülevõtmiseks erinevates sektorites. Koolitusprogrammi Ukraina partner oli EL küsimuste eest vastutava asepeaministri Stefanishina kantselei. Partneri ülesandeks oli gruppide moodustamine asjakohaste kõrgemate ametnikega. Koolitusteks sai koostatud eraldi programm, mis koosnes online loengust kestusega 2 päeva (16 tundi) ja õppereisidest Eestisse. Kokku osales programmis aasta jooksul 92 kõrgemat ametnikku. Eestis käis 8 gruppi ja 1 kord viidi koolitus läbi Ukrainas.

I poolaastal käis 4 gruppi, millest 2 olid EL liitumise ja läbirääkimiste üldsuunitlusega ning teised kaks olid kalanduse ja põllumajanduse ning siseturu suunitlusega. Kahte neist rahastas TAIX. Töökeel varieerus inglise keelest kuni eesti-ukraina tõlkega programmi kalanduse ja põllumajanduse ekspertide jaoks. Nelja õppevisiidi esinejad oli kokku 45, 18-st erinevast asutusest, 1 Tšehhist, 1 Leedust.

II poolaastal „Ukraina EL lõimumise toetamine“ projekti raames toimus 2-päevane (16 tundi) online koolitus 28.-29.09.2023, mille raames tutvustati kuidas valmistuda EL läbirääkimisteks ja *acquis* ülevõtmiseks. Koolitusprogrammis osalesid kokku 24 inimest Ukrainast, erinevate institutsioonide esindajad: ministrite nõukogu sekretariaadist, presidendi kantseleist, Verkhovna Radast, politseist, erinevatest haruministeeriumidest: välis-, justiits-, majandus-, keskkonna-, sise- ning kultuuriministeeriumist. Veebikoolitusele lisandusid 2 õppereisi Eestisse (09.10-11.10.2023 ning 30.10-01.11.2023). Esimene grupp (11 osalejat) oli EL liitumise ja läbirääkimiste üldsuunitlusega ning teine grupp (13 osalejat) oli õiguste ja põhivabaduste suunitlusega. Õppereiside/koolitusprogrammi eesmärk oli toetada Ukraina lõimumist Euroopa Liiduga ning selleks arendada ja suurendada nende teadmisi EL-i toimimisest ja aluspõhimõtetest, EL-i institutsioonide ja liikmesriikide

pädevustest ning nende jagunemisest ja omavahelistest suhetest. Antud kahte õppevisiiti rahastas TAIEX.

Lisaks senisele projektipartnerile PM Stefanisina kontorile saatis Verkhovna Rada on-line koolitusele ka oma grupi 20 inimest) ning koostöös Riigikogu Kantseleiga toimus eraldi õppevisiit 6-8.12.2023 Verkhovna Rada delegatsioonile (12 osalejat).

Lisaks sellele toimus 17.09 kuni 22.09 Ukraina Riiklik Uurimisbüroo (SBI) õppevisiit ja koolitus Eestis koostöös Eesti Keskkriminaalpolitsei ning Politsei- ja Piirivalveametiga. Delegatsioonis oli 10 inimest. Õppereisi eesmärk oli tutvuda EL liikmesriigi partner-asutuste tööga ja saada uusi teadmisi sisuliste menetlustoimingute ja -meetodite kohta. Samuti selle kohta, kuidas ennetada korruptsiooni ja tugevdada õigusriigi põhimõtteid õiguskaitseasutustes. Ka vahetati kogemusi eriüksuste tegevuse kohta. Antud õppevisiit aitas ka alustada Ukraina tavade muutmist ELi tavade suunas.

2. Õppeprogramm: Ukraina Euroopa tee.

- Eelarve: 121 400 eurot on Eesti panus (see on ⅓ kogu projekti eelarvest), projekti rahastab ka Rootsi (Rootsi Instituut, kes rahastab ⅔ projekti eelarvest).
- Periood: 01.07.2023 - 30.06.2025
- Kulud 2023. aastal: 25 116 eurot.

ESTDEV andis sisulise panuse projekti ettevalmistusse, kui toimusid läbirääkimised osapoolte vahel, koostati esialgne õppekava, programm ja eelarve. II poolaastal toimusid esimesed tegevused kõigile kolmele projektis kasusaajatena näidatud sihtrühmale: üks seminar toimus Bakuus ja kaks viidi läbi Kiievis. Projekti raames saavad mitusada Ukraina kõrgemat ametnikku ja diplomaati täiendada oma Euroopa Liidu alaseid teadmisi kahe aasta jooksul. Projekti elluviimiseks allkirjastasid vastastikuse mõistmise memorandumi ESTDEV, Rootsi Instituut, Ukraina Välisministeeriumi juures asuv Hennadii Udovenko Diplomaatiline Akadeemia, Eesti Diplomaatide Kool ja Stockholmi Majanduskool Riias, et mitmepoolse koostöö kaudu kasvatada Ukraina diplomaatide ja kõrgemate ametnike Euroopa Liidu alaseid teadmisi. Programmi raames said Ukraina riigiteenistujad koolitusi Euroopa integratsiooni, piiriülese koostöö arendamise, avalike teenuste digitaliseerimise ning infoturbe ja hübriidsõja käigus tekkivate küberohtude teemal. Osalejatele anti ülevaade poliitika kujundamisest ja protsessidest EL-is. Nad tutvuvad EL-i läbirääkimistega seotud praktiliste näidete ja tehnikatega ning saavad teadmisi EL-i ja selle valdkondlikest probleemidest.

3. Raamprojekt “Demokraatlike protsesside, õigusriigi arengu ja heade valitsemistavade juurutamine Idapartnerlusriikides”.

- Eelarve: 473 100 eurot, tegelik kulu 472 982 eurot.
- Periood: 01.04.2018-31.05.2023
- Kulu 2023. aastal: 19 520 eurot.

Projekti kaudu toimus Eesti teadmussiirde ja parimate praktikate edastamine IP riikidele, et tugevda nende võimekust viia läbi erinevaid demokraatliku valitsemistava ja EL lõimumisega seotud reforme. 2023. aasta tegevused keskendusid Ukraina eriüksuste ekspertiisi tõstmisele sõjakuritegude avastamisel, korruptsiooni ennetamisel ja uurimisel ning eriüksuste võimestamisel. Eesti Keskkriminaalpolitsei K-Komando 5 eksperti viibisid Ukrainas jagades kogemusi ja koolitades Ukraina eriüksusi.

4. Politsei- ja Piirivalveameti Ida, Lääne ja Lõuna prefektuuride kogemuste abil politsei regionaalse juhtimisvõimekuse ja eestvedamise arendamine Ukraina Kirovohradi ja Tšernigivi ja Žõtomõri Oblastite Riiklikes Politseipeavalitsustes.

- Eelarve: 189 877 eurot.
- Periood: 1.10.2023 – 31.03.2025
- Kulud 2023. aastal: 8726 eurot.

ESTDEV ja Politsei- ja Piirivalveamet (PPA) sõlmisid partnerluslepingu Ukraina Kirovohradi, Tšernigivi ja Žõtomõri oblasti Riiklike Politseipeavalitsuste ja Patrullpolitsei üksuste regionaalse juhtimisvõimekuse tõstmiseks. Koostöö eesmärk oblastite politseijuhtide oskuste ja teadmiste arendamine ning üksuste töökorralduse tõhustamine, et suurendada politsei usaldusväärsust ja vähendada korruptsiooni. Projektis osalevad Eesti sisejulgeoleku valdkonna eksperdid, sealhulgas prefektuuride juhid, kes oma kogemust Ukraina kolleegidega jagavad. Koolituste fookuses kaasaegsed juhtimispraktikad, innovatsioon, organisatsioonikultuuri ja politsei areng. Tegevuste raames valmistatakse ette ukrainakeelsed õppematerjalid, sealhulgas tõlgitakse ukraina keelde ka PPA strateegiadokumendid. 2023 sügisel viibisid Eestis vastavate regioonide politseijuhid ning lepidi kokku projekti eesmärkides. Esimene grupp Ukraina politseijuhte saabub Eestis toimuvale koolitusele kevadel 2024. Tegemist on algselt 2022-2024 planeeritud projekti uuesti ellu kutsumisega, sest viimane tuli seoses Venemaa täiemahulise agressiooni tõttu Ukraina vastu katkestada. Ukraina politsei on Eestiga koostöö ja meie sisejulgeoleku valdkonna oskusteabe vastu tundnud pikalt huvi tundnud. Nüüd, Ukraina EL püüdluste valguses on lääne praktikate ja töömeetoditega tutvumine veelgi olulisema kaaluga.

C. Haridus- ja sotsiaalprojektid

1. Ukraina alushariduse õppesisu ja õppemetoodikate kaasajastamine Ovrutši lasteaia ja valla näitel.

- Eelarve: 170 000 eurot välisministeeriumilt. 100 000 eurot Flandria valitsuselt.
- Periood: 01.04.2023-01.06.2024.
- 2023. aasta kulu: 120 298 eurot.

Ovrutši lasteaias hakkas teise etapi lõppedes tööle 40 töötajat, kelle koolitamist ESTDEV toetab. Lisaks on mõnedesse koolitustesse nagu näiteks digitaalne kirjasokus kaasatud kõik 18 Ovrutši valla lasteaeda. Juunis läbisid kõik lasteaiaid Eesti e-lasteaia tarkvararakenduse ELIIS koolituse ning on asunud seda võimaluste piires ka kasutama.

Aasta lõpus sai kaardistatud digitaalsete ja teiste õppevahendite vajadus, mida soetatakse Flandria toetusest. 2024. aastal jätkuvad koolitused lasteaia meeskonnale uute vahendite ja keskkondade kasutamise toetamiseks. Võimalusel kaasatakse ka teisi valla lasteaedu.

2. Kutseharidusreformi toetamine Žõtomõris.

- Eelarve: 150 000 eurot.
- Periood: 20.05.2023-01.10.2024
- Kulu 2023. aastal: 67 770 eurot.

Žõtomõri linna haldusesse on läinud 5 linnas asuvat kutsekooli, mida seni haldas haridusministeerium. Žõtomõr soovib Eesti toel optimeerida kutsekoolide tööd, et tagada kvaliteet ja õpitu vastavus tööturu vajaduste ning tööandjate ootustega. Projekti eesmärk on toetada kutseharidusreformi Žõtomõri linnas. Projektis on kaks põhilist sihtgruppi, keda projekti vältel toetatakse, linnaametnikud, kes on uued koolide omanikud ja kutsekoolid ise. 2023. aastal sai kaardistatud hetkeolukord ja välja töötatud tegevuskava. Toimusid kaks õppevisiiti. Esimene Ukraina siseselt, tutvumaks Rivne oblastiga ja sealsete edukate praktikatega (varasem piloot regioon Eesti kunagises projektis). Novembris toimus teine õppevisiit, Žõtomõri linna ametnikud ja kutsekoolide esindajad, külastasid Eestit, tutvusid haridussüsteemi ja reformi kogemusega ning said mitmeid erialaseid koolitusi.

3. Taastusravi koolitusprogramm Ukraina tervishoiutöötajatele.

- Eelarve: 235 520 eurot.
- Periood: 01.08.2023-30.06.2024.
- Kulu 2023. aastal: 171 478 eurot.

2023. aasta II pooles alanud Ukraina tervishoiutöötajate meeskondliku taastusravialase koolitusprogrammi raames anti teoreetiline ja praktiline ülevaade kaasaegse multidistsiplinaarse taastusravi põhimõtetest. Eeskätt keskenduti sõja tõttu amputeeritud jäsemetega patsientide teenindamisele nii proteesieelses kui ka -järgses taastusravi etapis. Projekti kasusaajateks olid 40 tervishoiutöötajat Kiievi ja Žõtomõri piirkonna kaheksast haiglast. Projekti kaugem eesmärk on kaasaegse taastusravikeskuse loomine Ukrainasse ning kaasaegsete õppeprogrammide väljatöötamine Ukraina ülikoolides. Eestil on varasem koostöökogemus tegevusteraapia õppekava väljatöötamisel Ukrainasse (aastast 2019). Projektitegevused 2024 on kavandatud selleks, et ette valmistada Ukraina taastusravikeskuse ja taastusravi teenuste jätkuprojekti.

4. Ukraina lastele psühholoogilise toe pakkumine Eesti lastelaagrites.

- Suvelaagri eelarve: 31 215 eurot, tegelik kulu oli 30 253 eurot.
- Sügislaagri eelarve: 27 700 eurot, tegelik kulu oli 26 404 eurot.

- Periood: suvelaager: 17.-30.07.2023; sügislaager: 22.-27.10.2023.

Suvelaager: Motiveerituna õnnestunud laagrist, mille ESTDEV aitas korraldada 2022. aastal 15 lapsele, kelle vanemad töötavad UA tolliametis, toimus 2023. aasta suvelaager vastavalt ennast varem õigustanud tegevusplaanile. Sügislaagris osales 32 Ukraina last ja 4 täiskasvanud saatjat (lapsevanemad), kelle vanemad töötasid Ukraina juurdlubüroos, tolliametis ja korruptsioonitõrje büroos. Komplekteerimisel aluseks oli, et lapse üks vanem kas võitleb (võitles) rindel või on tagalas (nt. juurdlubüroo kriminalistid, kes uurivad RU sõjakuritegusid). Programmis vaheldusid erinevad kohapealsed tegevused (töötoad, meistriklassid, näitering) väljasõitudega (erinevad paigad Eestis ja Soomes), mille eesmärgiks oli aidata lastel leevendada sõjastressi ja üleelamisi ning laiendada silmaringi. Laagri põhibaas oli Kaitseliidu Kool (Alu mõisas), kus nende 2 nädala vältel olid laagrilised ainsad asukad. Ettevõtmist võib pidada kordaläinuks lähtudes kasvõi tõsiasiast, et lapsed/noored (laagri kontingendi vanuseline diapason: 11 – 15 a.) tahtnuks Eestis palju kauem olla.

Sügislaager: toimus 40-le Ukraina lapsele, kelle vähemalt üks vanem oli kas sõjas hukkunud või sõjavangis RU poolel. Laager toimus vastavalt plaanile ja eelnevalt kokku lepitud programmile 22.-27.10.2023 koostöös PPA, Sisekaitseakadeemia (SKA) ja UA siseministeeriumiga. Programmi viis ellu SKA. Seal olid kombineeritud lastele erinevad tegevused, mille eesmärgiks oli aidata lastel leevendada sõjastressi ja kaasnenud raskeid üleelamisi. Laagris olid vanusele kohased töötoad, külastati Tartut (Ahhaa Keskus) ja Tallinnat, Rakveres käidi kinos ja kohtuti Eesti lastega. Grupis oli mitmeid lapsi, kes olid päris „katki“. Vaimset ja füüsilist väsimust oli tunda palju, mis oli nende tausta arvestades arusaadav. Samas, laste saatjate sõnul naersid ja naeratasid lapsed Eestis oluliselt rohkem kui Ukrainas, mis on korraldajatele tähendas kordaläinud laagrit.

5. Perekodude süsteemile ülemineku toetamine.

- Eelarve: 150 000 eurot.
- Periood: 01.08.2023-31.12.2024
- Kulu 2023. aastal: 58 eurot.

Projekti eesmärk on toetada Eesti poolt rajatavate perekodude avamist Ukrainas ja perekodude süsteemile üleminekut. Sotsiaalvaldkonna ekspertidele ja lastekaitsega tegelevatele ametnikele tutvustati Eesti parimaid praktikaid, lastekaitset ja sotsiaalhoolekannet laiemalt, sh erivajadustega laste elukestvat toetamist. Samuti koolitatakse nelja perekodu vanemaid, kes asuvad tööle Eesti rajatud kodudesse (ühe pere puhul Olena Zelenska fondi ehitatud, kuid Eesti poolt rahastatud majja). Võimalusel kaasatakse ka suuremat ringi perevanemaid. Perevanemate koolituse ajaks Eestis korraldatakse siin ka laager lastele. 2023. aastal kaardistati olukord Žõtomõri oblastis ja moodustati ekspertrühm Eesti sotsiaalministeeriumi ja

sotsiaalkindlustusameti baasil, kes töötas välja koolitusprogrammi Ukraina ametnikele ja perevanematele. Õppereisid toimuvad 2024. aastal.

D. Digiprojektid

1. Ukraina digiühiskonna jätkusuutlikkuse tagamine (koostöös MKMiga)

- Eelarve: 100 000 eurot, tegelik kulu oli 22 053 eurot. Rahastaja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium.
- Periood 01.07.2022-31.12.2023.

Projekt tugevdas Ukraina digiühiskonna jätkusuutlikkust ja edendas vajalike tehniliste tegevuste koordineerimist, et tagada Ukraina e-riigi töö jätkumine ka otsese agressiooni tingimustes. Tegevusi rahastas MKM. 2024. aastal kavandame projekti jätkamist ning tugiteenuste pakkumist, mida finantseerime välisministeeriumi poolt eraldatud arengukoostöö vahenditest.

2. Ukraina Välisministeeriumi digitaliseerimise strateegia ettevalmistamine

- Eelarve: 120 000 eurot.
- Periood: 01.10.2023-31.12.2024
- Kulu 2023. aastal: 18 859 eurot.

Projekt toetab Ukraina Välisministeeriumi digitaliseerimise süsteemset kavandamist ning jätkusuutlikku arendamist, mille käigus teostatakse ministeeriumi digitaliseerimisvajaduste terviklik analüüs. Koos Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni liiduga valmistas ESTDEV ette pakkumuse tööde teostamiseks. Tegevuste algus Kiievis on kavandatud 2024. aasta I kvartalis.

3. Eesti digilahenduste eksport Aafrikasse USA/Ukraina/Eesti koostöös

- Eelarve: 100 000 eurot.
- Periood: 2023-2024.
- Kulu 2023. aastal: 0 eurot.

Projekti eesmärk on piloteerida Ukraina - USA - Eesti koostööd inimkesksete digiteenuste arendamiseks arenguriikides. Projekti raames piloteeritakse kolmepoolset arengukoostööd Sambias, kus ESTDEV panustab eelkõige registreeritud koostööpartnerite töstmisesse läbi analüüside ning kohapealse võimekuse tõstmine. Eesmärk on pilootprojekti õnnestumise järel kaasata täiendavaid doonorvahendeid projektide rakendamiseks kolmandates riikides. 2023. aastal toimus projekti tegevuste läbirääkimine ja kooskõlastamine partnerite vahel, kohapealsed tegevused Sambias on kavandatud alates 2024. aastast.

Välisrahastusega projektid

1. Ukraina toetamine võitluses desinformatsiooniga.

- Eelarve: 1 000 000 eurot, Euroopa Komisjon.
- Periood: 01.03.2022-29.02.2024

- Kulu 2023. aastal: 573 784,08 eurot.

Projektiga suurendati Ukraina vastupanuvõimet väärinfo ja väliste pahatahtlike teabeoperatsioonide suhtes ning tõhustati Ukraina valitsusasutuste vahelist koordinatsiooni väärinfo tõrjumisel. Tegevused on suunatud riikliku desinformatsiooni vastu võitlemise allasutuse – strateegilise kommunikatsiooni ja infoturbe keskuse (StratCom Ukraine, CSC) – töötajate võimestamisele. Laiemalt toetab projekt Ukraina püüdlusi tõhustada riigiasutusi liitumisteekonnal EL-ga. Projekti elluviimiseks tegi ESTDEV koostööd Ukraina Kriisimeedia Keskusega (UCMC).

Tegevused:

- 1) 01.03.2022 – 29.02.2024:** igapäevane töö UA meedias ja sotsiaalvõrgustikes, sihtauditoorium (s.t. kasusaajate hulk) ulatub hinnanguliselt miljonitesse. Sihtgrupp hõlmab nii ukraina- kui ka venekeelset publikut nii Ukrainas kui ka välismaal. Tegevusi viivad läbi CSC eksperdid, kes igakuiselt esitavad UCMC-le oma detailsed tegevusaruanded.
- 2) 01.03.2022 – 29.02.2024:** regulaarne töö UA riigi- ja KOV-asutuste tipp- ja keskastme juhtide ning kommunikatsioonitöötajate koolitamisel ja konsulteerimisel stratkomi ja desinfo-vastastel teemadel, asjakohaste soovitude koostamisel. Läbiviijateks CSC juhtivspetsialistid, sagedus 1x nädalas, tegevustega hõlmatud kasusaajate hulk 2 aasta jooksul ulatub mitme tuhandeni. Nimetatud tegevused leiavad samuti kajastamist läbiviijate igakuistes aruannetes UCMC-le.
- 3) Veebruar-oktoober 2023:** ESTDEV korraldas Ukraina kommunikatsioonispetsialistidele ning riigiasutustele ja KOV kommunikatsioonijuhtidele 4 profiilset õppe-ja treeningvisiiti EL riikidesse:
 - Märts 2023: Eesti ja Soome (mentorprogramm ekspertidele, kasusaajaid 10)
 - Aprill 2023: Eesti (õppevisiiti ja seminar, kasusaajaid 14)
 - Juuni 2023: Tšehhi Vabariik (kasusaajaid 14),
 - Oktoober 2023: Saksamaa (kasusaajaid 14).
- 4) Märts 2023:** kolm ühepäevast temaatilist workshop'i Kiievis, UCMC-s kokku 75-le Ukraina riigiametite kommunikatsioonivaldkonna töötajale
- 5) Mai 2023:** neli kahepäevast strateegilist seminari Kiievis, UCMC-s 110-le riigiametite kommunikatsioonitöötajale.
- 6) Jaanuar 2024:** Užhorodis toimub kahepäevane profiilne strateegiaseminar ja treening 25-le riigiametite kommunikatsiooniekspertidele.
- 7) 2022-2023:** UCMC on avaldanud mitmeid ukrainakeelseid õppematerjale eesmärgiga harida sihtauditooriumit desinfo, küberturbe, strateegilise kommunikatsiooni, ühismeedia ning infohügieeni valdkonnas.

2. Kodanikuühiskonna organisatsioonide ja KOVide vahelise koostöö loomine Ukrainas, Mariupoli ja Mykolaiv'i oblastis.

- Eelarve 75 000 eurot, Flandria valitsus. Tegelik kulu oli 71 049 eurot.
- Periood 03.06.2019-30.06.2023
- Kulu 2023. aastal: 41 500 eurot

COVID-19 pandeemia tõttu algasid projektitegevused oodatust hiljem ja paljud koolitused kolisid ka veebipõhistesse keskkondadesse.

- 1) 7-13 veebruar 2022:** toimus Mykolaivi linnavolikogu delegatsiooni õppevisiit Eestisse, et tutvuda Eesti kohaliku omavalitsuse süsteemiga
- 2) Veebruar 2022:** Venemaa agressioonisõja alguse tõttu Ukrainas ei olnud võimalik kavandatud tegevusi ellu viia. Kokkuleppel doonoriga otsustati projekti vahendite eest anda humanitaarabi Mykolaivi linnale.
- 3) Veebruaris 2023:** ESTDEV saatis Mykolaivi rannavalvejaamale 7 komplekti sukeldumisvarustust, mida oli vaja demineerimisoperatsioonideks Mykolaivi rannikuvetes.
- 4) August 2023:** ESTDEV toetas Mykolaivi päästemeeskonda varustades neid vajalike erivahenditega, et suurendada tiimi võimekust hädaolukordadele reageerimisel ja inimelude päästmisel.

Partnerite projektid

2023. aastal oli ESTDEV-i hallata kokku 21 projekti, mida rakendasid Eesti partnerid. Projektid on suunatud peamiselt prioriteetsete valdkondade toetamisele, nagu hariduse kvaliteedi parandamine, ettevõtluse toetamine ja riigi haldussuutlikkuse tõstmine.

2023. aasta I kvartalis toimus taotlusvoor, mille eesmärk oli toetada Ukraina arengut demokraatlikuks õigusriigiks ning edendada Ukraina meediapädevuse, õigusaktide, majanduse ja sotsiaalvaldkonna ühtlustamist ELi standarditega. Taotlusvooru laekus 24 väga hästi koostatud taotlust kogusummas 2,65 miljonit eurot. Positiivselt rahuldati 10 taotlust kogusummas 1,26 miljonit eurot.

Uued projektid

A. Vooru tulemusena algatati 10 uut projekti:

1. Civitta Eesti AS "Challenger AI 2.0".

- Eelarve: 98 479,50 eurot.
- Periood: 01.08.2023-15.12.2024.

Projekti eesmärk on arendada ambitsioonikate Ukraina tehnoloogiasektori ekspertide ettevõtlusvõimekust läbi teadmiste ja kogemuste vahetamise Eesti ja teiste ekspertidega ning seeläbi panustada Ukraina majanduse ülesehitamisele.

2. Eesti Korterühistute Liit „Ukraina elamute rekonstrueerimine: suutlikkuse suurendamise ja koostööprogramm elamupiirkondade ülesehituseks Harkivis, Mõkolaivis ja Žõtomõris“.

- Eelarve: 149 858,80 eurot.
- Periood: 01.05.2023-31.12.2024.

Projekt toetab Ukraina sõja purustustest kannatada saanud elamupiirkondade ülesehitust Harkivis, Mõkolaivis ja Žõtomõris, aidates ette valmistada korterelamute rekonstrueerimise rahastamiseks ja ülesehituse järgseks korterelamute haldamise mudeli väljatöötamiseks vajalikke projekte.

3. Krabu Grupp OÜ „Digitaliseerimine Ukraina kutsehariduse juhtimise efektiivsuse tagamiseks EE4UAVET“

- Eelarve: 126 781,17 eurot.
- Periood: 01.06.2023-30.04.2024.

Projekti eesmärk on lisandväärtuse pakkumine EU4Skills projekti raames välja töötatud kutsehariduse juhtimise infosüsteemi kasutusele toetades sellega Ukraina haridusjuhte kutsehariduse reformide ja arendustegevuste elluviimisel.

4. MTÜ Eesti Meditsiinieksporti Klaster „Ukraina vigastatud võitlejate ja nende pereliikmete vaimse tervise toetamine läbi Ukraina tervishoiu- ja haridustöötajate koolitamise ja koostöö“.

- Eelarve: 108 400 eurot.
- Periood: 01.06.2023-01.06.2024.

Projekti eesmärk on psühholoogilise toe pakkumine Ukraina võitlejatele ja nende lähedastele läbi kaasaegsete kriisipsühholoogia meetodite. Selleks piloteeritakse kahes Ukraina tervishoiuasutuses psühholoogilise esmaabi meetodit vigastatud Ukraina võitlejatele ja nende peredele.

5. MTÜ Mondo „Psühhosotsiaalne tugi Ukrainas digitaalse platvormi Spokiy ja haridustöötajate koolitamise kaudu“.

- Eelarve: 148 300 eurot.
- Periood: 01.05.2023-30.04.2024.

Projekti üldine eesmärk on sõja tõttu kannatanud Ukraina inimeste vaimse tervise toetamine. Projekti üks eesmärk on pakkuda Eestis välja arendatud rahvusvahelise haiguste klassifikatsiooni juhtnööre jälgiva tõendus põhise digitaalse diagnostika ja ravi platvormi Spokiy kaudu psühholoogilist abi. Teine eesmärk on pakkuda vaimse tervise esmaabi koolitusi Žõtomõri ja Tšernigivi oblastite koolide haridustöötajale.

6. Sensus Septima OÜ „Ukraina Piirivalve arenguprogramm tegevust tõhustavate digitaalsete lahenduste kasutuselevõtuks“.

- Eelarve: 99 929,20 eurot.
- Periood: 01.05.2023-30.04.2024.

Projekti eesmärk on aidata kaasa Ukraina Piirivalve digiarengule otsustustoe tarkvara kasutamise kaudu ning tõhustada heade valitsemistavade juurutamist ja demokraatia arengut. Sealhulgas jagada korruptsioonivastase võitluse kogemuslugu Eesti näitel ja aidata luua teekaart korruptsioonivastase võitluse tõhustamiseks piirivalve organisatsioonis.

7. Tallinna Ülikool „Maapiirkondade majanduse mitmekesistamine kogukondliku turismi konsultatsioonikeskuste võrgustiku kaudu“.

- Eelarve: 85 240 eurot.
- Periood: 01.05.2023-31.03.2024.

Projekti eesmärk on kogukondliku turismi konsultatsioonikeskuste võrgustiku kontseptsiooni väljatöötamine MTÜ „Ukraina Roheline Maaturism“ (URM) liikmete baasil, võttes arvesse maaelu mitmekesistamise parimaid tavasid Euroopa Liidust.

8. Tartu Ülikool „Digitaalne demokraatia ja tark valitsemine Dnipro regioonis: innovaatilised koostöömudelid ja ühiskonna säilenõtkus“.

- Eelarve: 149 951,45 eurot.
- Periood: 01.05.2023-31.10.2024

Projekti eesmärk on arendada Ukraina üht kõige olulisemat rindejoont teenindava Dnipro regiooni koostöövõimekust ja suurendada kogukonna säilenõtkust läbi targa valitsemise ja digitaalse demokraatia.

9. Visionest Institute OÜ „Ekspordi Akadeemia II Ukrainas“

- Eelarve: 149 886 eurot.
- Periood: 01.05.2023-31.08.2024

Projektiga jätkatakse Ukraina Ekspordiakadeemia jaoks uute koolitajate väljaõpetamist ja uute ekspordikoolituste väljatöötamist.

10. SpeakTX OÜ „Logopeediliste teenuste kättesaadavuse parandamine Ukraina lastele ja haridusasutustes töötavate spetsialistide võimestamine“

- Eelarve: 144 959 eurot.
- Periood: 01.05.2023-31.08.2024

Projekti eesmärk on parandada Ukraina kõnehäiretega laste juurdepääsu kõneteraapiale. Projekti jooksul lokaliseeritakse interaktiivsete harjutustega digitaalne logopeediline platvorm, mida logopeed ja lapsevanemad saavad kasutada laste keelelise arengu toetamiseks.

B. Development Cooperation Partnership (DCP) 10. voor

14. septembril 2022 kuulutas ESTDEV välja taotlusvooru Ukraina arengu toetamiseks: demokraatia ja vastupanuvõime tugevdamises, energia- ja küberjulgeoleku, ettevõtete konkurentsivõime edendamise ning ühiskonna vastupidavuse ja kaitse osas. Taotlusvooru

maht oli 400 000 eurot, millest toetusi jagati summas 204 042 eurot. Tegemist on koostöövormiga, millega Eesti ja USA kaasrahastavad projekte võrdselt 50:50 põhimõttel.

Voorust said toetust 2 projekti:

1. Visionest Institute OÜ “Ukraina ülesehitamise võimekuse kasvatamine”

- Eelarve: 101 939 eurot.
- Periood: 01.06.2023-31.07.2024

Projektiga jätkatakse Ukraina teenuste sektori VKE-de koolitamist eesmärgiga valmistada nad ette rahvusvaheliseks koostööks Lääne ettevõtetega Ukraina sõjajärgseks kiireks ülesehitustööks. Keskendutakse inseneeria, projekteerimise, arhitektuuri, konsultatsiooni ja digitaalsete teenuste sektorile. Koolitatakse välja teine grupp digitaalseid mentoreid, et nad aitaksid ettevõtetel internetis paremini silma paista.

2. Visionest Institute OÜ “Ekspordi konsultantide Arenguprogramm Ukrainas”

- Eelarve: 102 103 eurot.
- Periood: 01.06.2023-31.05.2024.

Koolitusprogramm ekspordikonsultantide koolitamiseks toimub Ukraina kümnes piirkonnas (sh Lõuna ja Ida-Ukrainas okupeerimata alad) ja on mõeldud nii avaliku sektori kui ka erasektori konsultantide koolitamiseks. Programmi eesmärk on kiiresti ja tõhusalt koolitada ekspordikonsultante, et nad saaksid toetada Ukraina ettevõtteid eksportimisel.

2023 lõppenud projektid

1. MTÜ Mondo „Mondo digipädevuste programmi laiendamine Ukraina kriisipiirkonna koolidele ning psühhosotsiaalne tugi Luganski oblasti kriisihvritele“.

- Eelarve: 177 994 eurot.
- Periood: 01.06.2021-31.05.2023.

Projekt leevendas kriisipiirkonna koolide hariduslikku mahajäämust ning Ukraina sisepõgenike ning konfliktipiirkonna Luganski oblasti elanike emotsionaalset kurnatust. Digipädevuste programmi läbis 210 õpetajat 12st Ukraina koolist. Kunstiteraapia töötubades osales 214 Ukraina õpilast 18st koolist. Sõja tõttu ei saanud kunstiteraapiat läbi viia Ukrainas ning seetõttu tehti seda Eestis siia tulnud sõjapõgenikele. Psühholoogilisele nõustamisliini poole pöörduti 197 korral ja läbi viidi ka 33 individuaalset nõustamist. Koolidele hangiti 49 arvutit ning muud tehnikat. Lisaks anti individuaalset abi ebaseaduslikult kinnipeetutele ja sõjahvritele (82 inimest). Abi anti ravimite, voodipesukomplektide ja meditsiiniliste uuringute näol. Vahetusõpetajate programmi ei olnud sõja tõttu võimalik kavandatud viisil ellu viia. Vahetusõpetajate programm asendati seetõttu abiturientide lõpueksamiteks ettevalmistava õppega. Koostöös Ukraina haridusalgatusega ZNOvU viidi lõpueksamiteks valmistuvad õpilased veebi teel kokku vabatahtlike õpetajatega.

2. MTÜ Euroopa Küberjulgeoleku Initsiatiiv „Ajakohased küberhügieeni tehnikad Ukraina energiaspektori vastupidavuse suurendamiseks“ .

- Eelarve: 70 210 eurot.
- Periood: 01.07.2021-01.05.2023.

Programm vähendas küberturvalisuse haavatavust Ukraina energiaspektori kriitilises infrastruktuuris. Programmi raames kohandati küberhügieeni e-õppe platvormi ning viidi see vastavusse Ukraina energiaspektori eripäradega. Projektiga suurendati Ukraina energiaspektori ettevõtete töötajate küberturvalisuse alaseid teadmisi ning parandati energiaettevõtete meetmeid küberturvariskide vähendamiseks. Programmis osales kokku 17 energiaspektori organisatsiooni ning ligi 7000 osalejat. Projekti üheks osaks oli ka riskianalüüsi koostamine iga organisatsiooni osas. Programmi kaasrahastas USAID.

3. Garage48 OÜ „Tehnoloogiaalase iduettevõtluse arendamine Ida-Ukraina regioonis“.

- Eelarve: 117 111,87 eurot.
- Periood: 01.11.2021-28.02.2023.

Garage48, YEP! Ukraine ja Ida-Ukraina regiooni kohalike partnerite koostööprojekti sisuks oli tehnoloogiaalase iduettevõtluse ja vastavate ärimudelite arendamine Ida-Ukraina regioonis läbi uute toodete ning teenuste prototüüpimise. Projekti tegevuskava nägi ette kahe samasuguse programmi korraldamist, üks kevadel ja teine sügisel. Esimese programmi teavituskampaania toimus jaanuar-märts 2022, teavituskampaania tulemusel kandideeris programmi kokku 46 tiimi. Teise programmi teavituskampaania toimus september-oktoober, teavituskampaania tulemusena kandideeris programmi 118 inimest. Ukrainas alanud laialdase sõjategevuse tõttu ei olnud võimalik ellu viia projekti raames kavandatud kohapealseid Garage48 arendusnädalavahetusi ja mentorite meistriklasse Kharkivis ja Mariupolis. Need mentorite meistriklassi üritused jäid ära, kuid Garage48 arendusnädalavahetused ühendati Garage48 ja YEP! Moldova poolt organiseeritud arendusnädalavahetustega Chisinaus. YEP! Ukraine inkubatsiooniprogrammi osalejad liitusid arendusnädalavahetusega virtuaalselt. Projektis osales kokku 149 inimest, nende hulgas 16 inimest Ida-Ukraina regioonist, 91 meest, 53 naist ning 34 sisepõgenikku. Projekti raames loodi 18 uut tehnoloogiliste lahenduste prototüüpi, mida arendavad potentsiaalsed iduettevõtete loojad tiimides. Sõjategevuse tõttu ei toimunud ka mentorite koolitust.

4. MTÜ Eesti Pagulasabi „Haavatavate naiste ettevõtluse toetamine Ida-Ukrainas (3)“.

- Eelarve: 189 294,40 eurot
- Periood: 01.11.2021-29.04.2023.

Projekti sisu oli rindelähedastes asulates elavate ja sisepõgenikest haavatavas olukorras naiste iseseisva jätkusuutliku toimetuleku toetamine Ida-Ukraina oblastites. Projekti raames viidi läbi virtuaalsed ettevõtluse töötoad ning kaks mahukat ettevõtlusprogrammi ja mentorlusprogrammi, mis olid suunatud nii alustavatele ettevõtjatele kui ka olemasolevate ettevõtete arendamisele. Programmis osales 81

alustavat ettevõtet, kellest 27 said oma äriplaani elluviimiseks tingimuslikku rahalist toetust. Olemasolevatest ettevõtetest valiti programmi osalema 29 ettevõtet, kellest 8 said rahalist toetust. Programmidele järgnes toetuste saajatele avatud pooleaastane regulaarsete töötubade periood ja mentorlusprogramm, mis tagas ideede ja tegevuste jätkusuutliku elluviimise. Projekti tulemusel on sündinud jätkusuutlikud väikeettevõtted ja laiendatud olemasolevaid naiste poolt juhitud ettevõtteid.

5. Civitta Eesti AS „Challenger AI - Ukraina tehnoloogiasektori ekspertide ettevõtlusvõimekuse tõstmine ja uute digilahenduste loomine läbi kiirendiprogrammi“ .

- Eelarve: 93 965 eurot.
- Periood: 01.09.2021-31.03.2023.

Projekt arendas noorte ambitsioonikate Ukraina tehnoloogiasektori ekspertide ettevõtlusvõimekust läbi teadmiste ja kogemuste vahetamise Eesti ekspertidega. Programmi kandideeris 78 taotlejat, kellele viidi läbi veebipõhine avakoosolek teadlikkuse tõstmiseks ja programmi reklaamimiseks. 23 ideed läbis eelkiirendi programmi, 10 tiimi kutsuti lõpp-programmi, kuid lõpuni osales neist 8 meeskonda. Osalejate hulgas viidi läbi 3 intensiivset koolitusmoodulit, korraldati 14 veebikoolitust, iga startupiga viidi läbi individuaalsed pitching treeningsessioonid ja toimus demopäev, mille raames oli võimalik oma ideid testida. Järelmentorlusprogrammi pääses 5 meeskonda. Kogu projekti mõjutas Ukrainas alanud sõda, mistõttu kevadel 2022 programmi tegevus korraks seiskus ning algas uuesti septembris. Kõigil kaheksal kiirendis osaleval idufirmal on suur potentsiaal saavutada veelgi suuremat edu. Korraldajad hoiavad nendega kontakti, jälgides neid sotsiaalmeediaplatvormil LinkedIn. Osalejatelt on palutud projekti meeskonda teavitada oma edasistest saavutustest.

6. SA Rahvusvaheline Kaitseuringute Keskus „Tsiviiljulgeolekualase ekspertiisi ja analüütilise suutlikkuse suurendamine ühiskondliku kerksuse tugevdamiseks Ukraina piirkondades“ .

- Eelarve: 84 500 eurot.
- Periood: 14.06.2021-31.03.2023.

Projekti raames töötati välja valdkonnaülest interdistsiplinaarsete kriisisimulatsiooni lauaõppuste metoodika, sõlmiti Ukraina asutustega mitmed koostöölepingud, korraldati neli Eesti-Ukraina ekspertide töötuba, valmistati ette ja viidi läbi kaheksa simulatsioonipõhist kriisiõppust (Sumõs, Dnipros, Tšernivtsis, Ivano-Frankivskis, Lvivis, Užhorodis ja Odessas). Kokku kaasati 160 osalejat ja 8 vaatlejat. Korraldati lõpuüritus Kiievis, avaldati analüütilised kokkuvõtted (osales üle 70 inimese) ja tegeleti teavitustegevustega nii tava- kui ka ühismeedias.

7. Haridus- ja Noorteamet “Eesti kogemuse jagamine Ukraina kutseharidusreformi toetuseks koostöös EL programmiga EU4Skills” .

- Eelarve: 498 414 eurot.
- Periood: 1.06.2020-31.05.2023

Peamised projekti tulemused olid Ukraina kutsehariduse infosüsteemi arenduse käivitamine, kasusaaja nõustamine kutseõppeasutuste võrgu optimeerimisel ja vajalike õppematerjalide koostamine. Edukas oli seminaride ja konsultatsioonide läbiviimine online, kuna offlines kohtumine ei olnud võimalik. Suurt huvi pakkus Eesti reformikogemus ja Eesti Hariduse Infosüsteem EHIS, mida tutvustati mitmetel seminaridel ja Eestis viibinud delegatsioonidele. Eesti kutseharidusvaldkonna ja infosüsteemi ekspertide teadmised ja kogemused olid kasusaajale väärtuslikud ja kõrgelt hinnatud ning toetasid kutsehariduse reformide jätkumist, mis eriti oluline Ukrainale EL kandidaatriigina.

8. MTÜ Eesti Pagulasabi “Rindelähedaste asulate toetamine humanitaarabiga Ida-Ukrainas (2)”.

- Eelarve: 175 285 eurot.
- Periood: 01.06.2021-31.05.2023

Projekt toetas vajaduspõhiselt sõja tõttu haavatavatesse gruppidesse kuuluvaid leibkondi. Projekti esimesel aastal said toetust 131 last Donetsk, Luhanski ja Zaporizžja oblastites koolitarvikute ja koolitee alustamise toetuste näol. 112 haavatavasse gruppi kuuluvat eakat 11. rindelähedases asulas said neile vajalikke hügieenitarvikuid ja 85 leibkonda said toetust talveks valmistumisel. Toimetulekut toetavaid põllumajandustoetusi välja ei jagatud, sest sõjaolukorras oli selle suuna elluviimine FSL klastriga kooskõlastatult mittesoovitav. Projekti teisel aastal said 400 last Poltava, Harkivi, Dnipropetrovski, Tšerkassõ, Zaporizžja ja Kirovohradi oblastites toetust koolitee alustamiseks. 88 eakat Zaporizžja ja Kirovohradi oblastites vajalikke hügieenitarvikuid, 115 leibkonda Donetsk, Zaporizžja, Khersoni, Tšernihivi, Sumõ, Odessa ja Mõkolajivi oblastites toetusi talveks valmistumisel. Ka teisel aastal ei jagatud välja põllumajandustoetusi tulenevalt aktiivsest sõjategevusest. Sellest vabanenud vahendeid võeti kasutusele teiste suundade mahtude suurendamiseks.

9. Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool “Kutseõppeasutuste vaheline koostöö Volõõnia oblasti kutseõppeasutustega Ukrainas”.

- Eelarve: 32 883,42 eurot.
- Periood: 01.09.2021-31.07.2023

Projekti sisu oli Ukraina kutseharidussüsteemi toetamine muudatuste läbiviimisel ja rahvusvahelistumisel, koostöös Kolky kõrgema kutsekooliga. Projekti käigus toimus kaks õppevisiiti Eestisse, milles osalesid Ukraina partnerkooli töötajad (2x10 inimest). Lisaks toimus ettevõtlusõpet tutvustav seminar Ukrainas. Visiitide käigus nõustati Ukraina kooli juhtkonna liikmeid ettevõtlusõppe õppekavadesse sisseviimise vajadusega. Vestlustest Eestis õppevisiidil osalenud töötajatega selgus, et senisest enam pööratakse tähelepanu tööohutusele, vaadatakse rohkem, mida ettevõtted vajavad ning ollakse paindlikumad õppe sisus. Kuna partnerkool saab ka

Maailmapanga projektist toetust, siis anti soovitusi uue hoone ja vanade renoveerimisega seoses ning nõustati riigihanke dokumentide koostamisega seonduvat. Olustvere TMK juhtkond kohtus projekti raames Volõõnia oblastivalitsuse töötajatega ning arutati piirkonna koolide rahastuse ja personali optimeerimise küsimusi.

2. MOLDOVA

Prioriteetid (nagu kirjeldatud asutaja ootustes):

- 1) Toetada Moldovat EL liitumisega seotud tegevustes Eesti vaatest olulisemad on korruptsioonivastane võitlus tõhustamise kõikidel tasanditel, justiitsreform ja rahapesu vastase võitluse tervikliku õigusraamistiku kehtestamine ja muu laiem korrakaitse alane koostöö.
- 2) Demokraatia areng, naiste ja noorte ettevõtlusesse kaasamine, nüüdishariduse ja elukestva õppe tugevdamine.
- 3) Koostöö arendamine eriti e-valitsemise (sh e-valimiste) ning tervishoiu reformimise (e-tervise digilahenduste juurutamine, nagu e-terviselugu, patsiendikaart, e-retsept) valdkondades, mille vastu Moldova huvi on eriti suur. Võimalusel kaasata USAID-i.

Tulemused:

	Oodatav tulemus (nagu kirjeldatud mõõdikutes)	Hinnang täitmisele
1.	Algatatud on projekte ja tegevusi toetamaks Moldovat EL suunas liikumisel	Täidetud. Alanud on sisejulgeoleku võimestamise projektid, mille eesmärgid on seotud EL integratsiooniga
2.	Algatatud on tegevusi muudes prioriteetvaldkondades	Täidetud
3.	Võimalusel koostöö USAID-iga on käima lükatud e-valitsemise või e-tervishoiu alases projektis	Täidetud
5.	Mõjude hindamine on läbi viidud ja analüüsitud	Täidetud
6.	Toimunud on taotlusvoor	Täidetud

ESTDEV-i tegevus ja tulemused

Eesti tegevus keskendub Moldova võimestamisele EL liitumisega seotud tegevustes, sh hariduse edendamisel ja digiarengu toetamisel erinevates eluvaldkondades. Moldova puhul on oluline jätkuvalt toetada nende demokraatia püüdlusi ning üleüldist riigi (institutsioonide) moderniseerimist ja arendamist, ka turvalisuse valdkonnas, arvestades sisemisi ja väliseid

ohtusid, millega riik silmitsi seisab. Seetõttu on ESTDEV pannud 2023. aastal rõhku just selle valdkonna tegevustele, käivitades sisejulgeoleku võimestamise projekti välisministeeriumi täiendava eraldise eest, kui ka arendanud aktiivselt kontakte strateegilise kommunikatsiooni ja desinfo vastu võitlemise valdkonna tegevuste algatamise suunal. ESTDEV on kohtunud Moldovas paljude doonoritega, aktiivne tihe koostöö on välja kujunenud FTA jt ettevaatavate tegevuste raames USAID-iga.

ESTDEV-i projektid

1. “Moldova hariduse digipööre – Future Technology Activity for Education”.

- Eelarve: 356 681 eurot, USAID, SIDA ja ESTDEV
- Periood: 01.01.2022-31.12.2023
- Kulu 2023. aastal: 192 570 eurot.

Projekt aitas kaasa Moldova hariduse kättesaadavuse ning kvaliteedi parendamisele digitaalse võimekuse arendamise kaudu. Projekt toetas Moldova haridusstrateegia elluviimist ning pakkus lahendusi rahvusvahelistes uuringutes täheldatud Moldova haridusprobleemidele. Toetudes Eesti ja Euroopa parimale oskusteabele viidi projekti raames läbi koolide digi-infrastruktuuri analüüs, arendati digipedagoogikat ja digitaalseid õppematerjale ning viidi läbi õpilaste digioskusi arendavaid tegevusi. Projekti koostööpartnerid Moldovas olid sealne haridus-, kultuuri- ja teadusministeerium, kohalikud ülikoolid ja Moldova USAID (sh nende rakenduspartner Chemonics International). Tegevusi viidi ellu riigihangete, taotlusvoorude, Eesti ekspertide kaasamise ja kohalike partnerite kaudu.

2023. aasta tegevused:

- 1) **E-hindamise piloteerimine Moldovas.** ESTDEV vahendas koostöö alustamist MD Haridusministeeriumi ja Eesti Haridus- ja Noorteameti (HARNO) vahel. 11-13.10.2023 viibis Eestis Moldova haridusametnike delegatsiooni, et tutvuda Eesti e-hindamise süsteemi (EIS) ning e-testi ettevalmistamisega. Visiidi tulemusena otsustati korraldada piloottestimine Moldovas 2024. aasta kevadel. Toimusid mitmed ettevalmistavad kohtumised 4. klassi matemaatika e-testi piloteerimiseks Moldova koolides.
- 2) **Moldova koolide digiküpsuse analüüsiks ja edasiseks seireks vajaliku töövahendi arendamine.** Digipeegli tehniline edasiarendus ning kohandamine MD vajadustele. Eesti eksperdid külastasid Moldova pilootkoole ning kogutud andmete analüüsi põhjal koostati Moldova koolide digiküpsuse sisumudel. Digipeegli kohandamiseks MD vajadustele korraldati väikehange, mille võitis algse Digipeegli tehnilise teostuse teinud ettevõtte 5D Vision OÜ, kes peab tööd lõpetama 2024 aasta aprillis.

- 3) Moldova Küberakadeemia nõustamine.** 2023. aasta lõpus korraldati hange, mille võitis Tallinna Tehnikaülikool. Tallinna ülikool edastas soovitusel küberakadeemia edendamiseks 2023 aasta lõpus. Kuna koostöö kutsus ellu USAID ning lisaks tehtud töödele jäid teemadena üles ka kübervõistluste/harjutuste korraldamine ning Küberakadeemia õpetajate küberkaitse-õpetajakoolitus ja MD riigiametnike küberkaitsekoolitus, siis on oodata koostöö jätku ka 2024. aastal.
- 4) Moldova e-Tervise teekaart.** ESTDEV korraldas hanke, mille tulemusena hakkas MD teekaardiga loomisega tegelema Eesti e-Tervise klaster. Tegevused said alguse septembris ning eeldatav lõplik tööde teostamise tähtaeg on 18.02.2024. Selle projekti teekond on saanud mitmeid vastulööke, millest kõige rohkem mõju on avaldanud Eesti e-Tervise klatri juhi lahkumine ning Moldova EGOV organi Tervise teemade spetsialisti liikumine tööle WHOsse. Eesti poolel on leitud uus juht, aga MDs otsitakse vastavat uut inimest.
- 5) MD riiklike IT hangete koordineerimine ja Eesti RIT-i laadse asutuse loomine:** Koostöös TAIEXiga külastasid Moldovat Eesti RIT-i eskerpidid korraldades seal töötubasid ja pakkudes nõustamist. Lisaks ürituste korraldamisele on töö jätkunud ka digitaalselt.
- 6) Kahe e-hariduse (e-Research ja e-Admission) teenuse kõrgtasemel analüüs:** ESTDEV korraldas analüüsi teostamiseks hanke, mille võitis Trinidad Wiseman, kes peab töö lõpetama veebruaris 2024. Moldova poolseteks partneriteks on MD Haridusministeerium ja UNICEF, kellega on toimunud iganädalased projektikoosolekud. Projekt edeneb vastavalt planeeritud ajagraafikule. e-Research on teadusarenduste riiklik platvorm, mis on vastav Eesti ETIS-le. e-Admission on laste ja õpilaste koolidesse registreerimise süsteem.
- 7) Moldtelecom nõustamine.** Koostöös US State Commercial Departmentiga käivitus Moldova riikliku mobiilsideoperaatori Moldtelecom nõustamine. Kuna Moldtelecomile toimuvad igapäevased küberrünnakud Venemaalt, siis soovitakse luua SOC (Security Operations Centre) ning kasutusele võtta samad programmid ja protokollid, mis on Eestis kasutusel näiteks Telial ja TEHIKus. Lisaks said alguse koostöölabirääkimised Moldtelecomi digiarengu strateegia loomise nõustamiseks. Eesti poolelt on kaasatud ITL, koostööst algab 2024.aastal.
- 8) Avatud õppematerjalide repositoorium.** Augustis pöördus UNICEF ESTDEV-i poole sooviga arendada Moldovas nii digioskuste teemat kui avatud õppematerjalide repositooriumi, sh võimalusega rahastada seda GPE vahenditest. Vajadusele tuginedes saadeti UNICEF-i Eesti edulugu ja ekspertiisi avav *Concept Note* ning korraldati veebikohtumine, kuhu kaasati

ka ekspert HTM-ist. Seni kokkuleppeni pole jõutud, kuid ettevalmistamisel on MoU MD HTM-iga reposiooriumi arendamiseks

9) Valimiste küberkaitse ja e-vahendid hariduses: 2023. aasta lõpus Moldova UNDP algatas koostöö ESTDEV-ga kahel suunal: valimiste küberkaitse ja e-vahendid hariduses. Tegelik koostöö saab alguse alles 2024. aasta alguses.

10) e-Justice: Moldova Justiitsministeerium soovib luua e-Justice laiaulatusliku süsteemi, millest osa arendusi liigub tõenäoliselt eGA portfelli. World Bank on teinud MD Justiitsministeeriumile “as-is” ja “to-be” analüüsid, mis lisaks e-Justice süsteemile hõlmab ka erinevate ministeeriumi haldusalasse kuuluvaid organeid. 2024. aastal on oodata koostööd nende digitaliseerimisstrateegiate ja digitaalse koostalitlusvõime (nt.kohtud, politsei, vanglad) arendamiseks.

2. “Moldova sisejulgeolekuüksuste võimestamine”.

- Eelarve 126 000 eurot.
- Projekti periood 01.06.2023-31.03.2024.
- Kulu 2023. aastal: 105 996 eurot.

Projekt toetab Moldova sisejulgeolekut vastavalt Moldova siseministeeriumi väljatöötatud arengukoostöö rakenduskavale, mis on vajalik EL liitumise ambitsiooni valguses. Juunis 2023 viibisid Eesti eksperdid Moldovas, kus kohtuti siseministeeriumi ja allasutuste esindajatega. Lepiti kokku projekti fookus: (i) integreeritud piirihaldus, (ii) olukorrateadlikkuse (situational awareness) sh taktikaline ja avalike allikate seire (OSINT) ja (iii) kogukondliku politsei taktikate ja metoodikate, sh vabatahtlike politsei organisatsiooni alaste teadmiste andmine. Projekt viidi läbi ESTDEV-i (koordinaator) ja MTÜ ODSS koostöös, kaasates partneritena Sisekaitseakadeemiat, Politsei-ja Piirivalveametit, SensusQ jt oma ala eksperte. Projekti pikendati kuni 31.03.2024, et viia lõpuni tegevused, mis ei saadud 2023. aastal ellu viia. Edasi lükkus ka Siseministeeriumi ja ESTDEVi ühisvisiit Moldova siseministeeriumi. Visiidi tulemusena peaks sündima MOU, kus kirjas edasised tegevused siseturvalisuse valdkonnas.

Korraldatud visiidid

24.-27.04.2023 võtsime vastu Eestis Moldova e-Valitsuse Agentuuri (EGOV) delegatsioon (TAIEXi rahastusega), kellele tegime programmi Eesti avaliku sektori IT asjade ja teenuste hankesüsteemiga tutvumiseks, eesmärgiga rakendada saadud teadmisi sarnaste kesksete teenuste loomisel ja koondamisel Moldovas. 2024. aastal jätkub meie ekspertide kohapealse nõustamisega. Ekspertideks/partneriteks on RIT (Riigi IT Keskuse spetsialistid, sest Moldova on soovinud just IT teenuste koondamisest alustada).

22-26.05.2023 võtsime vastu Eestis Moldova haridusministeeriumi ning UNICEF ja UNDP esindajad. Külalised tundsid huvi hariduskorralduse, aga eriti digitaalse transformatsiooni

vastu hariduses. Digioskuste ja digipedagoogika arendamine õpetamise ja õppimise paremaks toetamiseks on Moldova haridusstrateegias olulisel kohal.

25.-29.06.2023 võtsime vastu Eestis Moldova e-Tervise delegatsiooni (sh.parlamendi liige, kellest 17.07 sai Moldova haridusminister), kellele tegime programmi Eesti e-Tervise teenuste ja nende rakendamise ja kasutamisega seotud asutuste külastamise ja tutvumisega. Eesmärgiga Moldovas arendada välja võtta kasutusele sarnaseid süsteeme ja teenuseid.

26.-27.06.2023 koostöös Riigikogu Kantseleiga võtsime vastu Eestis Moldova Parlamendi delegatsiooni (TAIXi raames). Antud visiidi põhieesmärk oli tugevdada Moldova parlamendi institutsioonilist suutlikkust ELi ühtlustamise protsessi paremaks mõistmiseks kooskõlas Moldova-Euroopa Liidu assotsiatsioonilepinguga. Erilist tähelepanu pöörati struktuuride parandamisele, sisemenetlusele ja parlamendi tehnilise personali suutlikkusele.

11.-13.10.2023 toimus ESTDEV-i ja välisministeeriumi ühine visiit Moldovasse. ESTDEV-il toimusid mitmed kohtumised olemasolevate ja potentsiaalsete koostööpartneritega: USAid, EGOV, EUDEL, MD Justiitsministeerium, SIDA, UNICEF, UNDP ja IOM. Osalesime ka Väm-i korraldatud kohtumisel MD World Bank'ga. Kaardistati ja jagati juba toimuvate ja algavate projektide kitsaskohti ning arutati võimalikke koostöövõimalusi tulevikus.

04-07.12.2023 koostöös MTÜ Chemonics International'iga korraldasime uutele FCLi koolide administraatoritele/õpetajatele ja *Future Classroom Lab Center* (FCL) õppereisi Eestisse. FCL koolivõrgustik laieneb pidevalt, praegu kuulub sinna 123 kooli, millest 61 liitusid 2023 suvel. Delegatsioonis oli 24 osalejat, nende seas Moldova Haridusministeeriumi diginõunik Mariana Gurghis, MD USAID'i esindaja ning 2 Chemonics International esindajat.

Partnerite projektid

2023. aastal oli ESTDEV-i hallata kokku 7 projekti, mida rakendasid Eesti partnerid. Projektid on suunatud maapiirkonnas elavate naiste ja noorte ettevõtlushariduse edendamisele. Kevadel toimunud taotlusvooru laekus 14 taotlust kogusummas 1 043 682,98 eurot. Taotlusvooru raames oodati taotlusi kolmes valdkonnas: EL liitumisega seotud tegevused, nüüdisaegse hariduse ning elukestva õppe edendamine ja väikeettevõtluse toetamine. Taotlusvooru eelarve maht oli 150 490 eurot ning positiivse rahastusotsuse sai 3 taotlust. Lisaks toimus ESTDEV-i algatusel üks haridusvaldkonnale suunatud taotlusvoor, mille eesmärgiks oli digipedagoogilise võimekuse tõstmine Moldova haridusasutustes ning ettevõtluskonkursi korraldamine digitaalsete õppematerjalide tootmiseks ja koolikorralduse digitaliseerimiseks. Sellest taotlusvoorst sai rahastatud 2 projekti.

Uued projektid

1. Eesti Maaülikool „Moldova maapiirkonna naiste ja noorte teadmiste edendamine ettevõtte loomise ning e-turunduse valdkonnas“

- Eelarve: 41 760 eurot.

- Periood: 01.09.2023-28.06.2024.

Projekti eesmärk on arendada Moldova maapiirkonna naiste ja noorte seas ettevõtlikkust, suurendades nende oskusi ja teadmisi sellest, kuidas luua väikeettevõtet ning kuidas globaalses avatud turumajanduse keskkonnas ettevõtjana edukalt toimida, kasutades e-turunduse võimalusi.

2. Tartu Ülikool „Moldova euroopastumise arendamine innovatiivsete õpetamispraktikate kaudu (Best4ME)“

- Eelarve: 68 230 eurot.
- Periood: 01.06.2023-31.05.2024.

Best4ME arendab Moldova kõrgkoolide õpetamis- ja õppimissuutlikkust, et tugevdada kohalikke haridusinstituutide loomumise- ja ühinemisprotsessis Euroopa Liiduga. Peamised sihtgrupid on Moldova Riikliku Ülikooli (MSU) õppejõud ja tudengid.

3. Enerhack OÜ „Energeetika valdkonna koolituste ja seminaride korraldamine Moldovas“

- Eelarve: 40 500 eurot.
- Periood: 01.04.2023-01.08.2024.

Projekti peamine eesmärk on energeetika valdkonna kursuste ja koolituste korraldamine Moldovas, arendades kohalike omavalitsuse, ametnike, inseneride ja üliõpilaste teadmisi ja oskusi energeetika valdkonnas, et tulevikus nad oskaksid selle valdkonna probleeme lahendada ning saavutaksid kliimaneutraalsuse eesmärgi.

4. Garage48 OÜ „Haridustehnoloogiliste lahenduste bootcamp Moldovas“

- Eelarve: 48 500 eurot.
- Periood: 01.08.2023-01.06.2024.

Projekti eesmärk on viiepäevase ürituse käigus luua IKT lahendusi Moldova haridussektorile. Ürituse käigus toimuvad töötoad ja mentorlus-sessioonid, mis aitavad osalejatel oma ideedest luua kvaliteetsed prototüübid kohalikule haridussektorile, millel on potentsiaal pärast üritust edasi arendamiseks.

5. Triumf Research OÜ „Digitaalsed innovatsioonid Moldova üldhariduses: Triumfland Saga tervisemängu rakendamine ja loovlahenduste hackathon“

- Eelarve: 50 000 eurot.
- Periood: 01.08.2023-29.02.2024.

Projekti eesmärk on edendada haridustehnoloogilisi innovatsioone Moldova üldhariduskoolides, keskendudes Triumfland Saga tervisemängu rakendamisele ja loovlahenduste hackathonile.

Lõppenud projektid

1. Viljandimaa Omavalitsuste Liidu projekt „Moldova naiste ja noorte osaluse suurendamine ettevõtluses“

- Eelarve: 61 670 eurot.
- Periood: 01.10.2021-30.04.2023.

Projekt toetas Moldova naistele ja noortele võimaluste loomist ettevõtluse alustamiseks. Projekti raames viidi läbi alustava ettevõtja koolitus (25 osalejat), juhendati äriplaani kirjutamisel, jagati Eesti ettevõtjate kogemusi ning toetati läbi mentorluse alustavaid ettevõtjaid kogu projekti jooksul (individuaalset nõustamist tehti 12 osalejale). Projekti praktilistes tegevustes keskenduti traditsioonilise ja tervisliku toidu tootmisele ja turundamisele. Näiteks viidi läbi kaks Eesti leiva praktilist töötuba. Eesti kogemustest lähtudes tutvustati kogukonnakeskuste ideed ja toimimist. Lisaks sisustati Strășeni omavalitsuse kogukonna köök ning seda kasutatakse nüüd erinevate töötubade ja ürituste läbiviimiseks. Kogukonnakööki kasutavad ka Ukraina sõjapõgenikud toidu valmistamiseks ja seltsitegevuseks.

3. VALGEVENE

Prioriteedid

- 1) Lähtuvalt Valgevene poliitilisest olukorrast on kahepoolsed projektid riigis peatatud. Tegevused on suunatud opositsiooni ja üliõpilaste toetamisele väljaspool Valgevenet, näiteks eksiilis asuva kogukonna kaudu.

Tulemused

	Oodatav tulemus	Hinnang täitmisele
1.	Teostatud on tegevusi eksiilkogukonna toetuseks.	Täidetud (toimunud on taotlusvoor)
2.	Mõjude hindamine on läbi viidud ja analüüsitud.	Täidetud

ESTDEV-i tegevus ja tulemused

2023. aasta tegevused olid suunatud opositsiooni ja üliõpilaste toetamisele väljaspool Valgevenet eksiilkogukonna kaudu. Projektidest oli ESTDEV-il käimas Valgevene meedia toetamise projekt. Kevadel viidi läbi taotlusvoor, mille käigus leidis rahastamist üks projekt, mis keskendub Euroopa ja NATO valiku idee populariseerimisele.

ESTDEV-i projektid

1. "Valgevene sõltumatule meedia toetamine".

- Eelarve 218 844 eurot, tegelik kulu oli 218 844 eurot.
- Projekti periood 01.12.2020-31.12.2023.
- Kulu 2023. aastal: 60 706 eurot.

Projekt toetas Valgevene väljaandeid ja sõltumatuid ajakirjanikke, kes poliitilise surve tõttu olid sunnitud riigist lahkuma. Mais viibisid Eestis 10 noort Valgevene ajakirjanikku, kes hetkel elavad Poolas ja Leedus, et tutvuda Eesti meediaettevõtete tööga.

27-29.11.2023 toimus õppevisiit Brüsselisse, et selgitada meediavabaduse toimimist, näidata Euroopaga lõimumise olulisust ning selgitada, kuidas Brüsselis tegeletakse Valgevene teemadega. Brüsseli õppevisiidil osales 8 eksiilis elavat Valgevene ajakirjanikku, kes kohtusid Euroopa välisteenistuse (EEAS), Euroopa Parlamendi ja Euroopa Komisjoni ametnikega. Üks arutelu teemasid oli ajakirjanike suurim väljakutse - kuidas tagada sõnumite jõudmine vajalike sihtrühmadeni Valgevenes. Kohtumisel Euroopa Komisjoni asepresidendi Věra Jourová ja tema kabineti liikmetega väljendasid ajakirjanikud rahulolematust selle üle, kuidas Google'i, Meta ja teiste platvormide otsingualgoritmid seavad Lukašenka režiimile poolehoidva meedia sõltumatute meediakanalite ees esikohale. Varsti pärast seda kohtumist ilmus Financial Times'is [artikkel](#), kus intervjuu andis sel teemal Věra Jourová viidates kohtumisele ajakirjanikega. Visiit Brüsselisse oli ESTDEV-i kaheaastase projekti lõppakord, mis andis ülevaate ELi mehhanismidest ja võimaldas ajakirjanikel luua oma töö jaoks kasulikke kontakte. Projekt andis olulise panuse uue Valgevene meedia arengule Euroopas, mis mõjutab positiivselt nii infovälja kvaliteeti, kui ka tagab juurdepääsu sõltumatule valgevenekeelsele teabele.

Partnerite projektid

Kevadel 2023 toimus taotlusvoor, mille eesmärk oli toetada eksiilis elavat Valgevene kodanikuühiskonda. Taotlusvooru maht oli 95 000 eurot ning rahastuse sai üks projekt.

Uued projektid

1. MTÜ Valgevene Uus Tee "Ühinenud Valgevene demokraatlikud organisatsioonid Eestis Valgevene Euroopa ja NATO tuleviku toetuseks".

- Eelarve: 95 000 eurot.
- Periood: 01.06.2023-30.11.2024.

Projekt aitab kaasa Valgevene tuleviku Euroopa ja NATO valiku idee populariseerimisele valgevenelaste seas Eestis ja teistes riikides, sealhulgas Valgevenes endas. Selleks on plaanis läbi viia mitmeid kultuuri-, inimõiguste-, teabeüritusi ning muid initsiatiive, mis on suunatud laiale ja mitmekülgsel auditooriumile nii diasporaades kui ka Valgevenes.

Lõppenud projektid:

1. Tartu Ülikool "Hariduslik täiendusprogramm Valgevene üliõpilaste ja kodanikuaktivistide toetamiseks".

- Eelarve: 64 114,60 eurot
- Periood: 01.01.2021-31.08.2023

Projekti esialgsed tegevused seadsid eesmärgiks Valgevene üliõpilaste ja kodanikuaktivistide teadlikkuse tõstmise demokraatia ja hea valitsemise põhimõtetest. Projekti käigus viidi läbi 6 virtuaalset töötuba ning alustati kahe Valgevenest pärit üliõpilase magistriõpingute toetamist TÜ Skytte instituudis (õppeaeg oli 01.09.2021-31.08.2023). Keerulise poliitilise olukorra tõttu Valgevenes toimus algselt plaanitud tegevuste ümberkorraldamine, sest Valgevene ülikoolidega kui režiimi esindajatega ei olnud võimalik enam koostööd teha. 2021. aastal esitati uus tegevuskava, mille järgi toimus Valgevene poliitilise arengu tulevikustsenaariumite planeerimise töötuba, töötati välja Valgevene ainekursus TÜ üliõpilastele ja korraldati suvekool Valgevene kodanikuühiskonna aktivistidele ja üliõpilastele. Mõned tegevused tuli ümber vaadata ka Covid-19 pandeemia ja Ukraina sõja tõttu, sh polnud võimalik korraldada rahvusvahelisi üritusi/visiite 2022. aasta talvel. 2022. aasta tegevuste muutused olid eelnevalt kooskõlastatud rahastajaga.

4. GRUUSIA

Prioriteedid:

- 1) Demokraatiat ja ELi väärtusruumi toetavad projektid;
- 2) Ettevõtluse toetamine, hariduse kvaliteedi parandamine, naiste ja laste õiguse kaitse.

Tulemused:

	Oodatav tulemus	Hinnang täitmisele
1.	Aasta alguses on läbi viidud voor kiirete projektide teostamiseks, mis lõppevad 2023 jooksul. Osalejate tagasiside näitab, et tegemist oli sihitud ning mõju avaldanud tegevustega	Täidetud
2.	Käivitunud on Barnahus Kutaisi rajamise projekt;	Ei teostu 2023, sest vaja on leida uus kinnisvara (VäM asjaga kursis)

3.	Jätkatud on Gruusia haridussüsteemi reformimise projektidega	Täidetud - toimuvad 2 haridusalast projekti (Kvaliteediagentuur ja Haridusministeerium)
----	--	---

ESTDEV-i tegevus ja tulemused

Gruusia puhul on ESTDEV-i prioriteetideks olnud demokraatiat ja ELi väärtusruumi toetavad projektid, ettevõtluse toetamine, hariduse kvaliteedi parandamine ning naiste ja laste õiguse kaitse. Hariduse osas jätkusid üldhariduse kvaliteedi parandamise ja hariduse kättesaadavusele keskenduvad projektid. Veebruaris korraldas ESTDEV vooru, mille raames said rahastuse kaks projekti. Omaette peatükk Gruusia suunalises tegevuses on olnud toetus Tbilisi ja Kutaisi BARNAHUS toetamiseks. Viimase osas selgus, et kohalike võimude poolt eraldatud hoone ei ole piisavalt kõlbulik, et alustada BARNAHUS teenuste pakkumist, mistõttu lükkus initsiatiiv edasi, kuni GE osapooled pakuvad uue objekti välja. Tbilisi BARNAHUS keskuse ruumid ei ole helikindlad. Kuna see on üks peamisi nõudmisi, sest ruumides käsitletakse ohvri jaoks delikaatset infot, siis koostöös ESTDEV-ga korraldati ruumide helimöötmise ning jätku ettepanekud, et ruumid nõuetekohaseks ümber ehitada. Koostöös UNDP-ga valmistati ette projekt, mis keskendub GE ettevõtluse toetamisele ja EL turule ligipääsu parandamisele. Rahastusotsus on tehtud, hetkel käib detailide kokkuleppimine.. Demokraatia ja EL väärtusruumi toetamise osas alustati koostööd GE Go Media Group ja Eesti Ajakirjanike Liiduga meedia kvaliteedi tõstmise projekti ettevalmistamiseks (märkus: rakendus 2023 augustis).

ESTDEV-i projektid

1. Gruusia üldhariduse arendamine.

- Eelarve 250 000 eurot, tegelik kulu oli 215 519 eurot.
- Projekti periood: 1.01.2022-31.12.2023.
- Kulu 2023. aastal: 204 290 eurot.

Antud eelarve all on käimas kaks paralleelset projekti:

- 1) **“Üldhariduse kvaliteedi hindamise süsteemi raamistike ja mehhanismide arendamine”** tegevused toimusid koostöös Gruusia Riikliku Hariduse Kvaliteedi Keskusega (National Center for Educational Quality Enhancement). Koostöö raames valmis Gruusia üldharidussüsteemi õiguslik ja korralduslik analüüs ning võrdlus Eesti süsteemiga. Analüüsiti 15 kooli võimekust oma tegevuste ja põhivajaduste hindamisel ja võimalike arenguteede analüüsimisel, ning uuriti üldharidusasutustes kasutuses olevaid sisemisi kvaliteeditagamise mehhanisme ja nende vastavust uutele autoriseerimisstandarditele. Töötati välja kvaliteedikontrolli raamdokument Gruusia üldhariduskoolidele ning metoodilised materjalid ja juhised sisemise kvaliteedi tagamise süsteemi arendamiseks. Viidi läbi koolitused 15 kooli esindajatele suutlikkuse tõstmiseks

sisemises kvaliteedikontrollis. Toimus konverents sihtgruppide teadlikkuse tõstmiseks ja tulemuste levitamiseks, kuna ees olevatest muudatustest, kuna sama protsess ootab ees kõiki koole riigis. Konverentsil osales ka Eesti kvaliteediagentuuri ekspert, kes tutvustas Eesti kvaliteediraamistiku ning selle rakendamist.

- 2) Gruusia lastele kvaliteetse hariduse kättesaadavuse parandamine (7-9 klass)**
- projekti raames töötati välja kooli õppekava koostamise ja õpilaste hindamise vahendid ja juhised 11 kohustuslikule õppeainele 7-9 klassile: gruusia keel ja kirjandus, matemaatika, ajalugu, kodanikukasvatus, geograafia, füüsika, keemia, bioloogia, inglise keel, kunst, muusika. Viidi läbi koolitus 15 partnerkooli õpetajatele ja koolijuhtidele kooli õppekavade arendamise, õpetamise metoodika ning õpilaste hindamise alal. Toimus hariduskonverents Anaklia linnas, kus osales kokku üle 100 inimese, kellest enamik Zugdidi maakonna üldhariduskoolide õpetajad ja koolijuhid, samuti Gruusia haridusministeeriumi esindajad. Konverentsi eesmärk oli jagada parimaid praktikaid, tutvustada projekti raames valminud materjale ning tutvustada Eesti haridust. Eestist osalesid kaks eksperti, kes tutvustasid uusi trende haridusmaastikul ning haridustehnoloogia ja uute digivahendite rakendamist õppetöös.

2. “Support to the Rural Development in Georgia (ENPARD IV)”.

- Eelarve: 400 000 USD, sellest 40 000 eurot on ESTDEV-i panus.
- Projekti periood: 01.12.2022-30.11.2025.

Projekti peapartner on UNDP Gruusia. Projekti tegevused aitavad kaasa maapiirkondade taaselustamisele Gruusia neljas sihtpiirkonnas. Eesti sõlmis UNDP'ga lepingu juulis 2023 ning septembrist alustati aktiivsete tegevustega. 2023 II poolaasta tegevused keskendusid PRIA ja GE vastava ametkonna nõustamisele. Projekti üheks eesmärgiks on Gruusia põllumajandustoetuste makseagentuuri toimimine vastavalt EL standarditele. Novembris 2023 külastasid 2 PRIA eksperti oma kolleege Gruusias ning andsid ülevaate Eesti regulatsioonidest ning makseagentuuri süsteemi toimimisest. Projekti teiseks suuremaks eesmärgiks on võimestada naiste osalust maapiirkondades. Eesti poolt on nendeks tegevuseks kaasatud maaeluministeeriumi maaelu poliitikate ja analüüsi osakonna ekspert. 2024. aastal tegevused jätkuvad vastavalt tegevuskavale.

4. “Establishing Journalism Grants and Awards to Encourage High Standards of Reporting in Georgia”.

- Eelarve: 106 403 eurot.
- Periood 8.08.2023-31.07.2024.

Gruusia meediat on viimastel aastatel kimbutanud surve sõnavabadusele, (enese)tsensuur, professionaalsuse kadu ja rahaline ebastabiilsus.

Ajakirjandusauhindade (Shuki award) abil toetame neid sõltumatute väljaannete ajakirjanikke ja vabakutselisi, kelle töö on kõrgel tasemel ja järgib eetikareegleid, hoolimata raskustest. Auhindu antakse välja neljas voorus, igas kolm. Projekti teine pool on 10 stipendiumit Eesti kogemustega tutvumiseks ja ajakirjandustegevuse toetuseks. Projekti korraldab ESTDEV koostöös Eesti Ajakirjanike Liidu ja Go Group Mediaga. 2023. aastal on projekti raames tehtud: Juuli-august - projekti ettevalmistamine, Eesti projektijuhi ja ekspertide palkamine, partnerite kohtumised, Gruusia ajakirjanduse olukorra ülevaade eksperdilt. September – oktoober – Gruusia projektijuhi palkamine, Gruusia žüriiliikmete valimine, Eesti eksperdi käik Tbilissise kohtumaks Gruusia partnerite ja žüriiliikmetega (sh. ka külaskäik Eesti Suursaatkonda), esimesed kontaktid Eesti meediamajadega stipendiaatide vastuvõtu osas November-detsember - esimene auhinna voor (väljakuulutamine, kandidaatide töödest valiku tegemine, žürii lõppvalik), kodulehe avaldamine ja auhinnasaajate avalikustamine. 2024. aasta tegevused keskenduvad stipendiaatide valimisele žürii poolt ning õppereisi korraldamine Eestisse. Lisaks on vaja korraldada veel kolm auhinnavooru. Projekti lõpeb juulis lõpuseminariga.

Korraldatud visiidid

12.-15.09.2023 korraldasime Gruusiakvaliteedi agentuurile õppevisiidi Eestisse. Visiidi jooksul tutvustati Eesti haridussüsteemi, fookusega kvaliteedi tagamisele eritasanditel - ministeerium ja allasutused, kool, KOV. Visiit Toetas käimasolevat Gruusia kvaliteedi projekti ja seda rahastas TAIEX.

11.-13.10.2023 ESTDEV-i visiit Gruusiasse seoses käimasoleva haridusprojektiga, mille kõrvalt kaardistati koostöövõimalusi GE-s 2024. aastal. Kohtumised rahvusvaheliste (UNDP, EUDEL USAID, SIDA, UK saatkond) ja kohalike partnerite (AVNG) ning GE haridusvaldkonna asutustega (GE HTM, UNICEF, Hariduse kvaliteediagentuur, Õpetajate professionaalse arendamise keskus, Skills Agency).

Partnerite projektid

2023. aastal oli ESTDEV-i hallata 9 projekti, mis olid suunatud avaliku teenistuse juhtimiskvaliteedi parandamisele, maaturismiteenuste parandamisele ja ettevõtlushariduse edendamisele. I poolaastal toimus taotlusvoor, mille eesmärk oli heade valitsemistavade ja demokraatia arengu toetamine Gruusias, kaasates kodanikuühiskonda. Laekus 11 taotlust kogusummas 932 971,12 eurot. Positiivselt rahuldati 2 taotlust kogusummas 238 597 eurot.

Uued projektid

1. MTÜ Mondo „Arvamusfestivalid Tbilisis ja Zugdidis“.

- Eelarve: 99 995 eurot.
- Periood: 01.05.2023-31.12.2023.

Projekti eesmärk on heade valitsemistavade ja demokraatia arengu toetamine Gruusias, kaasates vabaühendusi (NGOs) ning erinevaid eksperte, nii Eestist kui

kohapealt. Eesmärkide täitmiseks on kavas korraldada, koostöös kohalike partneritega kaks arvamusfestivali, üks Tbilisis, teine Zugdidis.

2. MTÜ Eesti Pagulasabi „Kodanikuühiskonna ja põgenike hääle võimestamine Gruusias“.

- Eelarve: 138 602,32 eurot.
- Periood: 01.05.2023-31.12.2023.

Projekti eesmärk on võimendada Gruusia sisepõgenikke ja Ukraina pagulasi oma probleeme lahendama süsteemselt ja kodanikualgatuse korras, parandades samal ajal põgenike representeeritust ja kaasamist. Selleks kutsutakse ellu ja koolitatakse välja kaks 25-liikmelist nõukoda, mis hakkavad juhitult ja süsteemselt tegelema oma kogukondade esindamise ja murekohtadele lahenduste leidmisega

Lõppenud projektid

1. MTÜ Let's Do It World projekt „Terve ja prügivaba keskkonna heaks! Keskkonnaalane koostööprogramm Gruusias“ .

- Eelarve: 79 870 eurot.
- Periood: 01.09.2021-28.02.2023.

Projekti sisuks oli kodanikuühiskonna ja omavalitsuste koostöös vältida Gruusia Khashuri ja Kaspi regioonides illegaalsete prügilate tekkimist. 18.09.2021 Maailmakoristuspäeval Khashuri ja Kaspi vallas osales 2000 inimest, jäätmeid koguti 2 tonni. 2021 oktoobrist kuni 2022 septembrini koguti LDIG ja Green Club'ide poolt organiseeritud koristusaktsioonidel Khashuri ja Kaspi piirkonnas lisaks 3 tonni jäätmeid. Teine suurem koristusaktsioon toimus Gruusias LDIG eestvedamisel 17.09.2022, maailmakoristuspäeval. Khashuri ning Kaspi piirkonnas osales koristuspäeval 1800 inimest ja koguti kokku 1,8 tonni prügi. Kokku koristati projekti jooksul Kaspi ja Khashuri piirkonnas 6,8 tonni prügi.

2. MTÜ Eesti Pagulasabi projekt „Gruusia sisepõgenikest ja kontaktjoonel elavate naiste jätkusuutliku toimetuleku toetamine läbi väikeettevõtluse (2)“ .

- Eelarve: 147 032,80 eurot.
- Periood: 01.01.2022-28.02.2023.

Projekti eesmärk oli haavatavate sisepõgenikest ja kontaktjoonel elavate naiste iseseisva jätkusuutliku toimetuleku toetamine viies Gruusia sisepõgenike ja neljas Lõuna-Osseetia kontrolljoone äärses asulas. Seda tehti läbi ärilisi ja üldpädevusi arendavate koolituste läbiviimise, mis olid suunatud praktiliste oskuste omandamisele/täiendamisele ja äriideede arendamisele. Programmis osalemiseks registreeriti 140 äriideed. Kõiki avaldusi hinnati ettevõtlusplatvormi kaudu 3 inimese poolt kasutades selleks kokkulepitud hindamismaatriksit ning hinnangute alusel moodustati pingerida. Koolitustele valiti 80 äriidee esitanut, kellest koolitused läbisid täismahus 79 äriidee esitanut, kokku 87 inimest. Kokku osales koolitustel 39 ettevõtluse alustamise moodulis ja 40 ettevõtte arendamise moodulis.

3. Eesti Seksuaaltervise Liidu projekt „Gruusia noorte tervise ja heaolu edendamine läbi noortesõbraliku seksuaaltervise alase nõustamisteenuse“.

- Eelarve: 120 985 eurot.
- Periood: 01.09.2021-28.02.2023.

Projekti tegevustega suurendati Gruusia noorte ligipääsetavust seksuaaltervise teenustele. Peamine eesmärk oli tõsta noorte nõustamise ning noorte seksuaaltervise näitajate kvaliteeti. Projekti raames viidi läbi fookusgrupi intervjuu ning veebiküsimustik, saadud tulemusi analüüsisid Eesti eksperdid ning koostasid andmete põhjal Gruusia tervisetöötajate koolituste sisu ja kava. Gruusia tervisetöötajatele viidi läbi kahepäevane koolitus (28.-29.10.2022), millest esimesel päeval toimus teoreetiline osa ja teisel päeval praktiline õpe. Projekti raames kohandati seksuaalhariduse koolitaja käsiraamat Gruusia oludele vastavaks ning tõlgiti gruusia keelde. Jaanuaris 2023 toimus Gruusia tervisevaldkonna otsustustasandi poliitikute ja ametnike õppevisiit Eestisse. Õppevisiidi tulemusena sõlmiti vastastikune hea tahte leping edasiseks koostööks.

4. OÜ Cognuse projekti nr 97-2021-A „SpeakTX - haridusasutuste personali võimestamine ja õpilaste õppetöö toetamine Gruusias“.

- Eelarve: 71 102 eurot.
- Periood: 01.09.2021-31.03.2023.

Projektitegevused toetasid SpeakTX digilahenduse abil Gruusia haridust ning digiõpet. Projekti pilooti kaasati 3 kooli, 2 lasteaeda ning 6 haridusprogrammi. Partnerite poolt valmis sadakond interaktiivset logopeedilist harjutust SpeakTX keskkonda ja gruusiakeelne juhendmaterjal. Piloodi käigus mõõdeti kasutajate rahulolu, sellest valmis 40 lk raport, milles analüüsiti SpeakTX kasutajakogemust. Raportit on jagatud partneritega ning peatselt ka UNICEFi ja Gruusia haridusministeeriumiga, et tõhustada omavahelist koostööd SpeakTX implementeerimiseks teistes Gruusia koolides ja haridusasutustes. Projekti tulemusel selgus vajadus SpeakTX platvorm välja töötada ka mobiilirakenduseks, et jõuda suurema sihtgrupini. Platvorm on saanud positiivset vastukaja, kuid väga paljudel kodukasutajatel on ainsaks seadmeks nutitelefon. See on hetkel osutunud suurimaks takistuseks, sest SpeakTX on ainult veebipõhine platvorm, mis on kasutatav laua-, süle-, ja tahvelarvutites. Projekti vastu on huvi tundnud nii UNICEF kui Gruusia haridusministeerium, millest võivad kujuneda jätkutegevused, et jõuda suurema sihtgrupini.

5. Timbeter OÜ projekti nr 180-2020-A „Säästvate metsanduspraktikate tugevdamine Gruusias: Timbeteri uuendusliku puidumõõtmis-tehnoloogia rakendamine“.

- Eelarve: 114 350 eurot.
- Periood: 01.02.2021-30.01.2023.

Projekti eesmärgiks oli tugevdada ja tõhustada Gruusia metsanduspoliitika rakendamist ja metsandussektori toimimist ning luua eeldused Timbeteri lahenduse kasutuselevõtuks ja integreerimiseks Gruusia metsamajandussüsteemis, mis aitaks

tõsta läbipaistvust ning efektiivsust. Eesmärkide saavutamiseks viidi läbi rida koolitusi ning huvigruppidega kohtumisi, samuti kohaldati Timbeteri lahendus Gruusia oludele vastavaks. Kohapealse partnerina oli kõikide tegevuste juures kaasatud Gruusia Keskkonnaministeerium. Projekti tulemusena tõlgiti Timbeteri rakendus (Android, iOS) ning laomoodul gruusia keelde. Samuti on lahendusse lisatud kohalik puidu mahu arvutamise valem. Projekti elluviimine pikenes, tulenevalt nii COVIDist kui ka avaliku sektori toimimise spetsiifikast. Pilootprojekti vajalikkust on tunnustanud kõik osapooled, tulenevalt Gruusia elluviidavast rahvuslikust metsanduskontseptsioonist ning EU-Gruusia Assotsiatsioonilepingust. Projekti toel analüüsiti kasutusjuhud ning kogu puidu tarneahel.

6. Eesti Diplomaatide Kooli SA projekti nr 96-2021-A „Gruusia avaliku teenistuse tulevikujuhtide koolitamine“.

- Eelarve: 93 240 eurot.
- Periood: 01.09.2021-31.08.2023.

Projekt oli suunatud Gruusia riigiasutuste ühiskondliku vastupanuvõimekuse tõstmisele läbi erinevate koolituste koostöös Gruusia Rondeli Strateegiliste ja Rahvusvaheliste uuringute sihtasutusega. Gruusia tulevaste avaliku teenistuse juhtide koolitusprogrammi raames moodustati kolm gruppi, kokku 45 osalejat. Esimese grupi koolitused toimusid detsember 2021 - aprill 2022, teise grupi koolitused juuni-november 2022 ja kolmanda õppegrupi tegevused toimusid 2023 aastal ainult Gruusias või online. Projekti esialgses variandis oli ette nähtud kolme õppereisi osalejate lennupiletite eest tasumine Gruusia poolse kaasfinantseeringuga. Kuna see jäi ära, siis planeeriti tegevusi nii, et suudeti ellu viia kaks õppereisi (2x15 inimest), seda peamiselt EDK enda reisi- ja majutuskulude arvelt. Kolmanda grupi ära jäänud reis asendati lisakoolitustega online. Projekti raames viidi ellu avalikud seminarid Tbilisis, kuhu kaasati juhtivaid Eesti eksperte. Õppevisiitide ajal Tallinnasse külastati Riigikogu, Euroopa Liidu Maja, Euroopa Komisjoni esindust, USA saatkonda ning e-Eesti infokeskust, lisaks kohtuti siinse GE saadiku ning idapartnerluse erisaadiku Gert Antsuga. Kõik projekti sisulised eesmärgid said täidetud.

7. MTÜ Eesti Maaturism projekti nr 99-2021-A „Maaturismi teenuste arendamine Dedoplistskaro piirkonnas Gruusias“.

- Eelarve: 123 746,60 eurot.
- Periood: 01.10.2010-30.09.2023.

Projekti eesmärgiks oli Dedoplistskaro piirkonnas pakutavate turismitoodete ja -teenuste kvaliteedi parandamine läbi ettevõtjate teadlikkuse tõstmise ja teadmiste ning oskuste parandamise. Projekti tulemusena loodi maaturismi sektorile kohalikele oludele vastavad kvaliteedikriteeriumid erinevatele turismitoodetele ja jätkusuutlik kvaliteedisüsteem. Samuti loodi koolitatud kvaliteedinõustajate võrgustik ja viidi läbi mitu koolitusprogrammi turismiettevõtetele. Projekti läbiviimiseks moodustati 10-liikmeline ekspertgrupp (4 EE ja 6 GE), kes osalesid aktiivselt kvaliteediprogrammi ning

–kriteeriumite väljatöötamises. Kõik ekspertgrupi liikmed omasid kogemust maaturismi teenuste pakkumisel või turismiturunduses. Projekti tulemusena valmis elektrooniline kvaliteedisüsteemi ja –kriteeriumite keskkond, mida ettevõtjad saavad kasutada enesehindamiseks ja kriteeriumitega tutvumiseks. Enesehindamise tulemused on võimalik saata otse Dedoplistskaro Turismi Arendamise Assotsiatsioonile, kes võtab ettevõtjaga ühendust konsultatsiooniks. Lisaks töötati välja praktiline käsiraamat, mis on abimaterjaliks kriteeriumitest aru saamiseks ning enesehindamise läbiviimiseks. Projekti tulemusena loodi ka kvaliteedimärgise „Good Host“ kujundus, mis väljastatakse märgise väljastamise tingimused täitnud ettevõtjale. Toimus ka õppereis Eestisse, kus osales 25 turismiettevõtjat ja kohalikku kvaliteedinõustajat. Projekti lõpuüritus toimus 20.09.2023 Gruusias ning seal jagati pidulikult välja ka 16 esimest kvaliteedimärgist ettevõtjatele.

8. Tallinna Tehnikaülikooli projekti nr 116-2021-A „Gruusia strateegiliste varade kindlustamiseks õigusliku raamistiku loomine“.

- Eelarve: 62 840 eurot.
- Periood: 01.09.2021-30.10.2023.

Projekti eesmärk oli kehtestada regulatiivsed põhimõtted ja õiguslik raamistik Gruusia kriitilise taristu kindlakstegemiseks ja kaitsmiseks, tuginedes Eesti ja ülejäänud ELi kogemustele. Esmane ülesanne oli töötada välja kaasaegsed kriteeriumid ja õiguslik raamistik, et teha kindlaks kriitiline taristu, mille muutmine avaldaks Gruusia riiklikule julgeolekule olulist mõju. Seejärel uuriti üldiseid ohte ja riske Gruusia kriitilisele taristule. Analüüsi Gruusia asjakohast õigussüsteemi ja tehti ettepanek tuvastatud puuduste kõrvaldamiseks. Projektiga töötati välja toimiv mudel, kuidas jagada vastutusi ja koordineerida peamiste sidusrühmade tegevusi avalikus ja erasektoris ning akadeemilistes ringkondades. Projektimeeskond koostas kuus põhiküsimust, millele analüüs keskendus. Koostatud analüüs lisati lõplikku poliitikadokumenti. Läbiviidud analüüsi põhjal jõuti järeldusele, et Eesti mudel võiks olla parimaks tavaks kaasaegse elutähtsa infrastruktuuri kaitsemudeli loomisel Gruusias, järgides neljaastmelist lähenemisviisi: 1. Määrata kindlaks elutähtsad infrastruktuurisektorid ja elutähtsad teenused. 2. Elutähtsat infrastruktuuri ähvardavate peamiste ohtude kindlakstegemine ja analüüsimine 3. Kaardistada peamised sidusrühmad sektori/teenuse kohta 4. Määratleda sidusrühmade ülesanded ja vastutus. Üksikasjalik kirjeldus ja soovitused iga nimetatud nelja etapi kohta on esitatud lõplikus poliitikadokumendis. Kogu analüüs koostati akadeemilise teadusartikli vormis ja avaldatakse Scopuse ja WoSi indekseeritud akadeemilises ajakirjas TalTech Journal of European Studies. See annab projekti tulemustele laiemat nähtavust. Artikkel avaldatakse jaanuaris 2024 ning seda levitatakse kõigile projektipartneritele ja asjaomastele Gruusia institutsioonidele.

5. ARMEENIA

Prioriteedid:

- 1) Arengukoostöö võimaluste kaardistamine, prioriteetideks demokraatia ning haridus.

Tulemused:

	Oodatav tulemus	Hinnang täitmisele
1.	Kaardistatud tegevused arengukoostöö projektide alustamiseks, võimalusel projektidega alustatud.	Tegevuste kaardistus tehtud. Käivad läbirääkimised võimaliku hariduslase projekti osas.

ESTDEV-i tegevus ja tulemused

2023. aasta tegevuste eesmärk oli arengukoostöö võimaluste kaardistamine. Sel eesmärgil toius ESTDEV, HTM ja VÄM visiit Armeeniasse. Prioriteetidena uuriti teemasid demokraatia ning hariduse valdkonnas ning kohtuti kohapealsete organisatsioonidega. Ühtlasi tutvuti EL TEI-ga Syunik regioonis. Visiidi ja edasiste kontaktide tulemusena otsustati suunata Armeenia arengukoostööks ettenähtud vahenditest 30 000 eurot Syunik TEI raames haridusvaldkonda ning 20 000 eurot koostööks Children of Armenia Fund'ga (COAF).

2023. aasta teise poole pühendas ESTDEV tegevuste planeerimisele koostöös Armeenia UNICEF, COAF, kui ka Riiklik Hariduse Arendamise ja Innovatsiooni Sihtasutusega, et selgitada välja probleemkohad hariduses, kus Eesti saab tuge pakkuda. Selgus, et üheks probleemiks on algklasside õpilaste funktsionaalne lugemis- ja arvutamisoskus, mis ei vasta nõuetele ega ootustele. Lahendusena pakkus ESTDEV Eesti eksperdi lähetamise Armeeniasse, et viia läbi õpetajate koolitus. Kohapealsed arengud, sh rändekriis, ei võimaldanud koolitust planeeritult läbi viia, kuna koolides oli väga suur ülekoormus lastele koolikohtade leidmisega. Koolituse edasilükkamist soovitasid ka UNICEF ja COAF. Oleme hetkel kokku leppinud, et koolitused (ToT mentorkoolide jaoks) toimuvad 25-26.03.2024 Syunik regioonis ning 28-29.03.2024 Lori regioonis. Koolituse edasilükkamine annab meile võimaluse teha koolituse programm veel paremaks ning kaasata rohkem eksperte.

Korraldatud visiidid

12-16.06.2023 võtsime vastu Armeenia haridusministeeriumi ning COAF esindajad. Visiidi eesmärk oli tutvuda parimate praktikatega hariduspoliitika kujundamisel, koolijuhtimises ja digihariduse arendamisel ning näha, millist rolli mängivad formaalne ja mitteformaalne haridus kodanikuhariduses. Armeenia on käivitamas haridusreformi, mille käigus arendatakse riiklikke õppekavasid ning koolitatakse õpetajaid. Õpetajahariduse arendamisel soovivad

Armeenia kolleegid lähtuda Eesti eeskujust ning koolitada õpetajaid, et lõimida õppetegevusse senisest rohkem digipedagoogikat.

16-19.10.2023 viibisid Eestis TALEX rahastusega kolm Armeenia Tarbijakaitse Ameti esindajat. ESTDEV oli vastuvõttev organisatsioon ning organiseeris külalistele õppeprogrammi. Külalised said põhjaliku ülevaate Eesti Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti tööst ning regulatsioonidest. Lisaks toimusid õppepäevad Terviseametis ja Maksu- ning Tolliametis.

6. KÕRGÕZSTAN

2023. aastal lõppes Kõrgõzstanis seni ainuke ESTDEV-i projekt.

1. Tulevikulahendused Kõrgõzstani maapiirkondadele: digitaliseerimine ja läbipaistvus.

- Eelarve: 1 102 224 eurot, millest 110 800 välisministeerium, 991 424 Euroopa Komisjon. Tegelik kulu 1 022 327 eurot.
- Projekti periood: 01.12.2020-31.05.2023.
- Kulu 2023. aastal: 395 281 eurot.

Projekt lõppes vastavalt ajakavale 31.05.2023 ja läbis nii sisu kui ka finantsauditi. Projekti raames teostati kõik ettenähtud tegevused ja saavutati ning ületati seatud eesmärgid.

Tulemused:

- 1) Avati digitaalsed õppekeskused kolmes ülikoolis, mis on aktiivselt kasutusel koolituskeskustena.
- 2) Toimus start-upide konkurss maaelu edendamiseks, mille käigus valiti välja 13 ettevõtet, kes said rahastust ning läbisid kiirendiprogrammi. Noorim toetuse saaja oli 10 aastane tüdruk ja vanim 70 aastane naine.
- 3) Valmisid õppevideod kirgiisi keeles digitaalse kirjaoskuse parandamiseks ning küberturvalisuse tõstmiseks. Need on *Youtube*'is vabalt saadaval kõigile.
- 4) Arendati välja 2 digitaalset lahendust haridusministeeriumile: üks näitab kus saab õppida IT-d riigis, teine näitab õppeasutuste täitumist üle kogu riigi.
- 5) Toimised koolitused kutsekoolides digitaalse kirjaoskuse parandamiseks nii õpetajate kui õpilaste hulgas.
- 6) Eesti eksperdid viisid läbi seminare kohalikes omavalitsustes nende võimestamiseks ja samuti digioskuste parandamiseks. Toimised koolitused kohalike ettevõtjatele maapiirkondades. Eraldi olid koolitused ajakirjanikele ning ülikooli personalile ja õpilastele.
- 7) Korraldati naistevõtjate konverents, kus osalesid ka Eesti eksperdid.

- 8) Toimus ka mitmeid avalike üritusi: haridusmess, Village Expo, Euroopa päev, loomemajanduse festival, kus ka osalesime kuid polnud peakorraldaja ning juba varem mainitud naisettevõtjate konverents.
- 9) Kirgiiside palvel toimus mai lõpus Eesti ekspertide reis Biškeki, kus viidi läbi temaatilised seminarid haridusministeeriumile ja regionaal küsimustega tegelevatele asutustele, jagades Eesti reformi kogemust ja tänapäeva parimaid praktikaid.

7. PÕHJA-MAKEDOONIA

Põhja-Makedoonias oli ESTDEV-i rakendada üks projekt koostöös USA saatkonnaga Skopjes.

1. „Kaasaegse e-valitsemise abil läbipaistva valitsemise tugevdamine Põhja-Makedoonias“ rakendamist.

- Eelarve: 303 211 eurot (350 000 USD). Sellest ESTDEV-i panus 82 480 eurot, ülejäänu USA saatkond Skopjes. Tegelik kulu 272 801 eurot.
- Periood: 01.09.2021-30.09.2023.
- Kulu 2023. aastal: 142 672 eurot.

Projekt toetas Põhja-Makedoonia valitsust elektroonilise identiteedi süsteemi loomisel koos selle toimimiseks vajalike tehniliste ning organisatsiooniliste komponentidega. 2023. aastal lõpule jõudnud projekt täitis oma eesmärgid, ESTDEV aitas luua nõuete komplekti eID kasutuselevõtuks Põhja-Makedoonias.

2023 tegevused

- 1) ESTDEV korraldas hanke eesmärgiga, mille võitis ettevõtte RaulWalter OÜ. Töö käigus toimus ka valminud tehniliste nõuete tutvustamine Põhja-Makedoonia valitsusele Skopjes ning kooskõlastamine nende poolt. Tellitud töö sai lõplikult teostatud ning dokumendid edastatud Põhja-Makedoonia osapooltele 27.07.2023.
- 2) ESTDEV-i ja Eesti ekspertide koostöös valmis e-arhiveerimise kontseptsioon. Selle lõppversiooni tutvustati asepeaministri Slavica Grkovskale ning tema meeskonnale 08.05.2023.

II AAFRIKA REGIOON

Prioriteetid:

- 1) Oluline tähelepanu Namiibial ja Botswanal seoses võimaliku kõrgetasemelise visiidiga 2023. aastal;
- 2) Koostöös ministeeriumiga kaardistada konkreetne koostööprojekt Namiibias ühes prioriteetvaldkonnas ning alata selle elluviimine;
- 3) Osalemine aktiivse rakenduspartnerina EL digiarengukoostöös ja hariduskoostöös, ning mh toetades EL eesmärke digi- ja rohepöörde edendamisel Aafrikas, koostöös Eestile oluliste partneritega, mh Saksamaa ja Soome;
- 4) Osalemine D4D platvormi töögruppides (e-valitsemine, digipädevused, digi-rohe; Aafrika haru; kokkuleppel ministeeriumiga vajadusel küberturvalisus, ettevõtlus ja muud);
- 5) Koostöös ministeeriumiga TEI-des osalemise ettevalmistamine alates tegevusdokumendi koostamisest kuni teostamiseni, vajadusel ministeeriumi kaasamine. TEI-des osalemisel lähtuda raamdokumentides toodud prioriteetidest;
- 6) Twinning/TAIEX koostöövõimaluste kasutamine e-valitsemise ja hariduse teemadel; 2023. aastal Aafrika tegevuskavas mitte nimetatud riikides twinning projektide teostamine tuleb kooskõlastada ministeeriumiga.

Tulemused:

	Oodatav tulemus	Hinnang täitmisele
1.	Toetusprojektid on ellu viidud ja Eesti rahvusvaheline nähtavus on tõusnud	Täidetud
2.	TEI-de väljatöötamisel on EE huvid ja võimekused partnereid kaasavalt projektis; TEI-de läbiviimisel on lepingulised eesmärgid saavutatud	Täidetud
3.	D4D Hub-i digipädevuste töögrupis on algatatud koostöö LR-de vahel TEI väljatöötamiseks	Täidetud
4.	Projektide ettevalmistusse, ja kus võimalik, rakendamisse on lisaks kaasatud EE avaliku-, era- ja kolmanda sektori ekspertiis	Täidetud
5.	Taotlusvoor	Täidetud

ESTDEV-i tegevus ja tulemused

ESTDEV jätkas Aafrika regiooni programmi täiendamise ning rakendamisega, hoides väga kindlalt programmiist lähenemist ning temaatilist fookust nii bilateraalsete, multilateraalsete kui ka kolmepoolsete (sh vooru projektid) puhul. Teemad on digipööre, haridus, sh digioskused ja ettevõtluspädevus, innovatsiooni ökosüsteemi võimendamine ning rohetehnoloogiate fookus.

Eesti nähtavus ja tegevus Aafrikas on 2023. aastal oluliselt suurenenud tänu aktiivsele osalusele TEI rakendamisel, uute TEIde aruteludes, kuhu ESTDEV on kaasanud ka Aafrika partnereid. Koostöös välisministeeriumiga on ESTDEV saavutanud tugeva positsiooni Team Europe liikmena ja seisnud objektiivsuse ja läbipaistvuse eest Euroopa Tiimi otsustusprotsessides. ESTDEV-i peetakse oluliseks partneriks Eesti erasektorit, avalikku sektorit ja kolmandat sektorit koondava valdkondliku ekspertiisi tõttu, aga ka oma tegevusmudeli agiilsuse ning operatiivse tõttu. Eriti kõrgelt hinnatakse Eesti arengukoostöö võimet kaasata erasektorit projektide rakendamisse.

ESTDEV tõi Rohenädala raames Eestisse D4D kaksikpöörde töögrupi eesmärgiga tutvustada Eesti (rohe)innovatsiooni ökosüsteemiga ja seeläbi suurendada Eesti nähtavust ja usaldusväärsust rohevaldkonna teemades. Saksa BMZ on teinud ESTDEV-ile ettepaneku hakata loodava Twin Transition TEI kaasjuhiks .

ESTDEV korraldas kõrgetasemelise ürituse COP28 kliimakonverentsil Dubais. Ürituse eesmärk oli tutvustada Euroopa rohepöörde eesmärke ja Eesti rolli nende elluviimisel Eesti arengukoostöö näitel Aafrikas. ESTDEV korraldas ja juhtis paneelarutelu, kus osalesid Enabeli ja Expertise France juhid, EK digi-ja roheagenda direktor ning BMZ kliimaekspert. Samuti korraldati Eesti arengukoostöö prioriteettriikide esindajaid, Eesti ettevõtjaid ja Eesti avaliku elu tegelasi kaasav paneelarutelu roheinvesteeringute ja noorte innovatsiooni teemal. Huvi Aafrika riikidest (Eesti prioriteettriigid, Benin, Zambia, Zimbabwe, Ghana) oli kõrge.

2023. aasta novembris avati ESTDEV Kenya kontor Euroopa Tiimi projektide edukaks rakendamiseks. ESTDEV Kenya's töötab 3 projektijuhti, kellega liitub kohe neljas. Tegu on väga hea kontaktvõrgustikuga ja kompetentsete kohalike ekspertidega, kelle kohalolu Keenias on väga olulise mõjuga. Kohaliku esinduse loomine on aidanud suurendada Eesti arengukoostöö tõsiseltvõetavust nii Keenias kui ka Ida-Aafrika regioonis laiemalt ning luua ESTDEV-i jaoks väga palju positiivset tähelepanu partnerite seas. Oluliselt on paranenud ka infovahetus Eesti ja Keenia vahel ning erinevate Eestit esindavate (EISA, aukonsul) osapoolte vahel. ELDEL Keenias on avaldanud heameelt meie kohalolu üle ning loodavad, et peagi asub meie esindusse tööle ka inimene, kes aitaks käima lükata tulevasi initsiatiive.

Väga positiivseks saab hinnata Aafrika taotlusvooru ellu viimist. Vaatamata väiksemale eelarvele (vooru maht 541 117 eurot) ja lühikesele ajaraamile laekusid väga kõrge kvaliteediga projektid, mis panustavad oluliselt ESTDEV-i Aafrika programmiga elluviimisesse. Uued projektid aitavad luua kogemust, erinevaid partnerlusi Eesti ja Aafrika organisatsioonide vahel ning Eestil tervikuna oma ekspertiisi ja kogemust Aafrikas kinnistada ja laiendada. Taotlusvooru läbiviimisega leidis tõendust ESTDEV-i lisandväärtus arengukoostöö korraldamisel, strateegilise nägemuse elluviija, ning valdkondadeülese programmi hoidjana. Konsultatsioonid ja tihe koostöö Eesti partneritega on aidanud lihvida Eesti toimumisloogikat TEI'des ning ressursside planeerimisel. Taotlusvoorus osalenud partnerid ja kaasatud Aafrika osapooled on väljendatud rahulolu vooru korraldamisega ning ESTDEV-poolse toe üle. Huvi ja valmisolek koostööprojektidega Aafrikas jätkata on suur.

Tugevnenud on ESTDEV-i kui (Aafrika) kompetentsikeskuse kuvand Eestis. Teeme tihedat koostööd KiKiga, aukonsulite ja EISA-ga. Meie poole pöörduakse üha enam nii era- kui ka avalikust sektorist jagamaks kogemusi ja plaane Aafrikas ning küsitakse nõu partnerite kaasamisel ja kontaktide loomisel. 2023 aastal võtsime vastu mitmeid delegatsioone, näiteks Uganda haridus-ja spordiministeeriumist, Namiibia IT aseminister, Namiibia Investeeringute Edendamise SA, Botswana IT ministeerium, start-upide tugiorganisatsioonide üle-Aafrikaline delegatsioon, Keenia haridusekomitee parlamendisaadikud, Sambia digipöörde delegatsioon jpm. Meie poole on pöördunud ka teised Aafrika riigid paludes meie digi-ja hariduse ekspertiisi, nt. Tuneesia, Sambia, Tansaania.

Suurdoonorite huvi. Lisaks tavapärasele EL arengukoostööd tegevatele ja rahastavatele organisatsioonidele, kellega meil Aafrikas töö juba käib (GIZ, Enabel, EF, HAUS), oleme alustanud vestlusi ka USAID, FCDO, NORAD. Püüame Aafrikas koostööni jõuda ka erinevate ÜRO organisatsioonidega (UNESCO, UNICEF, UNDP, GPE).

1. KEENIA

Keenias kerkib jõuliselt esile hariduse teema. Keenia haridusministrilt saabus ametlik kiri ja soov koostööks, millele ESTDEV vastas positiivselt. 2023. aastal algas koostöö kahe Keenia ülikooliga ning IT valdkonna spetsialistide koolitusprojekt kohalike ekspertide kompetentside tõstmiseks. Eesti on Keenias tugevalt kindlustanud oma rolli kui digihariduse eestvedaja ja hariduse valdkonna nõutud partner, mis väljendub suurenenud huvist haridusprojektide käivitamise osas, mis hõlmaks digivaldkonda, haridusinnovatsiooni ja ettevõtlusharidust. Seda kuvandit kinnistas jõuliselt detsembri alguses toimunud Latitude59 start-up konverents, mida ESTDEV rahastas läbi taotlusvooru.

ESTDEV-i projektid

1. Keenia digitaalse ülemineku toetamine jätkusuutlikule ja inimkesksele majandusele.

- Eelarve: 2 400 000 euro, millest 2 100 000 on Euroopa Liit, Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit'i (GIZ) panus ja Eesti riigi osalus 300 000 eurot (12,5% eelarvest)
- Periood 01.12.2022-30.06.2025.
- Kulu 2023. aastal: 305 614 eurot.

2023. aastal on loodud suhted Keenia valitsusasutustega - IT Ministeeriumi ning selle allasutuse, IKT Ametiga (ICTA) ning Siseministeeriumiga, ja alustatud tegevuste elluviimisega: poliitikasoovituste loomine riigi digivõimekuse suurendamiseks ning inimkesksete teenuste digitaliseerimiseks; kolme kodanikukeskse teenuse digiteerimine ja piloteerimine, Keenia X-tee lahenduse ettevalmistamine ja piloteerimine, valitsusasutuste personali ja IT ekspertide koolitamine (digikompetentsid, e-riigi ja e-valitsemise olemus ja vajalikkus). Läbi on viidud

kohtumised ja töötoad x-tee ning süsteemide koostoime loogika ja Eesti parimate praktikate tutvustamiseks. ESTDEV on korraldanud 2 riigihanget Eesti partnerite leidmiseks (poliitikasoovituste loomiseks ning infosüsteemide koosvõimeraamistiku loomiseks, koos testplatvormi ning selle piloteerimisega). Lisaks on toimunud koostööseminarid Keenia valitsusasutuste, kodanikeühenduste ja kohalike omavalitsuste esindajatega nii arendatavate teenuste prioritseerimiseks ja e-teenuste disainimiseks kui e-valitsemise heade tavade tutvustamiseks. Koostöös GIZ ja Keenia Siseministeeriumiga on väljatöötamisel kontseptsioon ministeeriumideülese e-valitsemise töögrupi käivitamiseks. Koos Eesti välisministeeriumiga on ettevalmistamisel Keenia valitsusasutuste kõrgete ametnike õppevisiit Eestisse, 11.-15.03.2024, et tutvustada meie parimaid praktikaid e-valitsemisest ja e-teenuste pakkumisest.

2. Keenia hariduse edendamine

2022. aastal sõlmisid Keenia ja Eesti haridusministeeriumid MoU, mille üheks rakenduspartneriks on ESTDEV (+ Harno ja Keeniast KICD, NEC). Jaanuaris 2023 toimus ESTDEV visiit Keeniasse kaardistamaks kohalikke haridusvajadusi. Fookusesse on tõusnud kompetentsipõhine (CBC - competence based curriculum) lähenemine õppekavaarenduses ja õppe läbiviimisel. Selles mudelis on õppekava koostatud teadmiste, oskuste ja võimete ümber, mida õpilased peavad omandama, et olla edukas teatud valdkonnas või erialal.

2023 jõudsimme konkreetse bilateraalse projektini:

1) Õpetajahariduse reformimine.

- Eelarve: 24 750 eurot.
- Periood: 01.09.2023-31.12.2023

Tegemist on äärmiselt ambitsioonika projektiga, millel on väga tugev kohalik osalus ja mõju väga oluliseks ja laiaulatuslikuks muutuseks Keenias. Projekt toimub koostöös Embu ülikooliga, kes juhib õpetajaharidust pakkuvate ülikoolide õpetajahariduse reformimise foorumit, milles osaleb 43 ülikooli. Novembris 2023 toimus edukas visiit koos Tallinna Ülikooli õpetajahariduse ekspertidega, et kaardistada õpetajakoolituse kitsaskohad ning võimalused nende adresseerimiseks. Valminud on status quo aruanne ning teekaart õpetajahariduse reformimiseks, mis aitab meil oma edasisi tegevusi täpsemalt planeerida, doonoreid kaasata ning Keenia partneritel oma samme seada. 2023. aasta eelarvest panustasime 20 000 eurot. Tallinna Ülikool on väljendanud valmisolekut projektis ka edaspidi kaasa lööma ning ESTDEV toetab koostöö jätkumist Tallinna Ülikooli ja Embu Ülikooli vahel. 2024. aasta jaoks oleme esitanud taotluse teadusrahastuse (30 000 eurot) kaasamiseks, et viia läbi uuring „Õpetajahariduse

hetkeolukord Keenias ning valdkonna arendamispotentsiaal Eesti parimatele praktikatele tuginedes“. Uuring annab võimaluse süsteemsemalt läheneda Keenia õpetajahariduse arendamisele andes sealsetele ekspertidele võimaluse osaleda rahvusvahelises uurimisgrupis ning kasvatada seeläbi oma teadustegevuse võimekust. Projektil on märkimisväärne potentsiaal luua riigis süsteemset muutust, millesse kaasata suuremaid doonoreid. 2024. aastal on plaanis kaasata suuremaid doonoreid projekti ning sellekohase ettepaneku on juba saanud ELDEL, USAID, GPE.

3. Keenia IKT talentide oskuste arendamine: “Digital Explorers 2” koostöös Läti ja Leeduga.

- Eelarve: 3 646 059 eurot. ESTDEV-i osalus 813 436 eurot, millest omafinantseering on 38 735 eurot.
- Periood: 01.03.2023-28.02.2025.
- Kulu 2023. aastal: 74 637 eurot.

Projekt pakub täienduskoolitust ning töökohapõhist õpet Eestis 20-le Keenia IKT talentidele. Tegevuste läbiviimiseks (nt koolituspakkumine, osalejate relokeerumine jne) kuulutas ESTDEV välja hanke, mille võitis Tallinna Ülikool. Projektis osalevate Keenia IT-talentide leidmiseks sõlmiti koostööleping Strathmore Ülikooliga Keenias. Projekti raames on planeeritud õppevisiit 6-le Keenia esindajale eesmärgiga tutvustada neile Eesti e-riiki ning IKT tööturгу. Koos LT ja LV ettevõtetega toimuvad 2024.a kevadel visiidid projekti sihtriikidesse, et tutvuda sealsete IKT ökosüsteemidega ja paremini sihistada koolitusi. Projekti kolmandal aastal viiakse ESTDEV-i eestvedamisel läbi uuringud sihtriikides, et mõista tööturu vajadusi ja nende vastavust kõrgkoolides õpetatule.

Ettevalmistusfaasis olevad projektid

1. Koostöö Keenia haridusministeeriumiga NEMIS arendamiseks. Keenia Haridusministeeriumi NEMIS projektijuht pöördus ESTDEV poole sooviga täiendada haridusinfosüsteemi NEMIS funktsionaalsust ning esitas ka vastava ettepaneku. Kuna ettepanek oli kõikehõlmav, palusime prioritseerida. Hetkel ei ole me konkreetsete tegevusteni jõudnud ning 2024. aasta esimeses pooles ootab ees kohtumine Keenia haridusministriga, kes selle soovi tagamaid selgitab.

2. PLEAD 2

Koostöös UNODOC'iga on ettevalmistamisel programm, mis sisaldab teadmuvahetust ja koolitusi Keenia justitiisüsteemi kodanikukeskse digitaliseerimise elluviimiseks, sh digilahenduste (nt e-toimiku) kasutuselevõtuks ja IKT lahenduste hea valitsemistava juurutamiseks. Projekti eesmärk on IKT lahendusi rakendades tugevdada õigusriigi põhimõtteid, suurendada justitiisüsteemi võimekust võitluses korruptsiooniga, parandada inimeste juurdepääsu õigusemõistmisele ja tõhustada justitiisüsteemi

asutuste koostööd. 2024. aasta tegevusteks on kokkulepete sõlmimine rahastajatega ja projekti käivitamine. Tegevuste elluviimiseks on kavandatud kuni 3 aastat. ESTDEV teeb projekti rakendamisel koostööd Registrite ja Infosüsteemide Keskusega (RIK).

3. DIGI4TVET TEI.

Tegemist on ettevalmistusfaasis oleva TEIga, mida rahastavad Euroopa Komisjon ja Saksa riiklik investeerimispank KfW ning rakendavad Soome MFA, Keenia Haridusministeerium ja KfW. Oleme kohtunud ning jõudnud esimese konkreetse tegevuseni: KfW on välja selgitamas TVET koolide digiküpsust ja vajadusi ning näevad selleks võimalust kasutada Digipeeglit. Keenia konteksti sobitumaks tuleb Digipeegli tehniline lahendus muuta laiendatavaks, selleks on hanke alusel sõlmitud leping Eesti partneriga. Uuenenud Digipeegel peaks valmima 2024. aasta esimesel poolaastal, mis ühildub ka KfW ja TEI vajaduste ning ajastusega. Eelarve Keenia Digipeegli jaoks 2023. aasta vahenditest on 5000 eurot. 2024. aastal lisandub siia lisakulu Digipeegli rakendamiseks ja projekti edasiviimiseks. Kuna tegemist on arengupanga rakendatava projektiga (laen antakse haridusministeeriumile), oleme asunud suhtlusesse ka Keenia haridusministeeriumiga.

Partnerite projektid

2023. aastal oli ESTDEV-i hallata kokku 11 projekti, mida rakendasid Eesti partnerid. Neist 4 olid uued projektid, mis lisandusid vooru tulemusena aasta teises pooles ning 6 jõudsid lõpusirgele 2023. aasta detsembris. Lisaks jätkub Tallinna Tehnikaülikool (TalTech) projekt "e-Riigi alase magistriõppekava arendamise nõustamine ning e-valitsemise teadlikkuse tõstmine IKT lahenduste kasutamisel Keenias".

Uued projektid

Juulis läbiviidud Aafrika taotlusvoorst sai rahastust 4 Keenia suunalist projekti. Vooru eesmärk oli toetada sihtriikide arengut keskendudes hariduse ja ettevõtluse edendamise ja innovatsioonialase koostöö toetamisele.

1. Tehnikahariduse Edendamise SA „Keenia Erakoolide Assotsiatsiooni digitaliseerimiskava loomine. Pilootkoolitus koolijuhtidele ja õpetajatele”

- Eelarve: 49 827,50 eurot.
- Periood: 01.07.2023-31.12.2023.

Projektil on 3 etappi: haridustehnoloogia ja muudatuste juhtimise teadlikkuse ja võimekuse tõstmine; koolide digipöörde ja muudatuste juhtimise võimekuse prioriteetide kaardistamine; koolide juhtkondade, haridustehnoloogia ekspertide ja juhtivate õpetajate koolitamine.

2. MTÜ Latitude59 „Latitude59 Kenya Edition/Building Bridges between Latitude59 and Kenya”.

- Eelarve: 50 000 eurot.
- Periood: 01.08.2023-31.12.2023.

Projekti tulemuseks on Nairobis, Keenias toimuv Eestis rahvusvahelist edu toonud startup ja tehnoloogiakonverentsi Latitude59 satelliitsündmus.

3. Garage48 OÜ „Startup ökosüsteemi tugiorganisatsioonide lahenduste prototüüpimine ja implementeerimine“ .

- Eelarve: 49 970 eurot.
- Periood: 01.08.2023-31.12.2023.

Programm põhineb *Empowering Startup Community* töötubade ja häkatonide korraldamise kogemusel ja selle eesmärgiks on edendada Keenia ISOde (*Innovation Support Organizations* ehk startup ökosüsteemi tugiorganisatsioonid) vahelist koostööd ning innovatsiooni.

4. MTÜ Cleantech ForEst „Eesti - Keenia kaksikpöörde ökosüsteemi ehitamine“ .

- Eelarve: 47 500 eurot.
- Periood: 01.08.2023-31.12.2023.

Projekti eesmärk on Eesti pikaajalise rohetehnoloogia ja digivaldkonna arendamise kogemuse põhjal luua Keenia digi-rohepöörde arendamise alustalad.

Lõppenud projektid

1. MTÜ Eesti Pagulasabi projekt “Keenia pagulaslaagrite elanike toimetuleku toetamine läbi väikeettevõtluse, ressursisäästliku põllumajanduse ja eluoskuste edendamise”.

- Eelarve: 211 252 eurot.
- Periood: 01.09.2021-31.12.2022.

Projekti eesmärk oli edendada Keenias asuvate Kakuma pagulaslaagri ja Kalobeyei integreeritud asula pagulaste ja vastuvõtva kogukonna majanduslikku iseseisvust. Selleks toetati eelkõige naisi ja noori väikeettevõtlusega alustamisel läbi koolituste ja toetusskeemide; planeeriti koolitusi laagritesse saabuvatele noortele laagris toimetuleku ja eluoskuste teemadel; parandada kogukonna toiduga kindlustatust läbi põllupidajate koolitamise ressursisäästlike põllumajanduspraktikate osas. Ettevõtlusprogrammi raames said stardi-ja laienemistoetust ligi 30 äri.

2. eKool AS projekt “eKooli teenuse osutamine Keenias jätkuprojekt”.

- Eelarve: 54 500 eurot.
- Periood: 16.08.2021-31.12.2022.

Projekti eesmärgiks oli jätkata Keenia haridussüsteemi toetamisega läbi e-teenuste võimaldamise, pöörates eraldi tähelepanu innovaatiliste lahenduste tutvustamisele ja nende rakendamisele õppetöös ning aidates seeläbi paremini toime tulla pandeemiast tingitud tagajärgedega. 15 kooli on ekooli koolihalduse keskkonna kasutusele võtnud ning keskkond vastab hästi ka riikliku haridussüsteemi nõuetele, st kohaldub Keenia

kompetentsipõhise õppekavaga. Koolidele on jäetud koolitusmaterjalid ning kasutajatoe ja nõustamistega aitab eKooli kohapealne koordinaator ka pärast projekti lõppemist.

3. Star Cloud OÜ projekt “Õppematerjali digitaliseerimise oskusteabe edastamine õppevara loojatele ja koolidele Keenias”.

- Eelarve: 57 715 eurot.
- Periood: 15.01.2021-14.01.2023.

Projekti eesmärk oli koolitada Keenia kirjastajaid, autoreid ja sobivaid institutsioone digitaliseerima õppematerjale. Lisaks on kirjastuste töötajatel toimiv veebipõhine keskkond, milles läbi viia praktilisi koolitusi digitaalse õppevara loomise eesmärgil. Digitaliseeritud õppevara on leitav <https://opiq.co.ke/> varamust ning seda kasutab ligikaudu 30 kooli. Õppekeskkonna koolitusprogrammi läbis ligikaudu 200 õpetajat ja kooliadministraatorit ning partnerid omavad võimekust pakkuda nii tugiteenuseid kui jätkukoolitusi uutele õpetajatele ka peale projekti lõppemist, sh läbisid koolitusprogrammi ka Keenia erakoolide liidu esindajad (õpetajad, koolijuhid, administraatorid).

4. MTÜ Mondo projekt „Toetus Keenia haridussektorile: digipädevuste ja loomemajanduse koolitused slummi noortele Nairobis”.

- Eelarve: 304 253 eurot.
- Periood: 01.09.2021-30.04.2023.

Projekt pakkus Nairobi Dandora slummi vähemate võimalustega noortele ligipääsu asjakohasele täiendõppele, et suurendada nende toimetulekuvõimalusi ja kaasatust ettevõtluses. Koostöös Mondo ja FCA-ga (*Finn Church Aid Kenya*) viidi plaanipäraselt ellu Keenia haridussektorit toetav programm digipädevuste ja loomemajanduse edendamiseks (FCA arendas välja loomemajanduskoolitused, mida pakuti täiendkoolituse võimalusena slumminoortele ning Mondo poolt väljatöötatud digikoolitus valmistas noored antud koolituseks ette). Kokku 250 õpilast (neist 143 olid naised ja 107 mehed) läbis Mondo koolituse ja neist 137 parimat läbis FCA koolituse valdkondades, milleks olid graafiline disain-, veebiarendus ja rakenduste (app-ide) loomine. Õpilased läbisid ka veebipõhise koolituse, kasutades veebipõhist õppeplatvormi loomemajanduse eksperdi juhendamisel. Koolituste tulemusena on noored rohkem konkurentsivõimelisemad näiteks ettevõtluses ja suudavad toetada nii enda kui oma lähedaste majanduslikku olukorda. Projekt oli kooskõlas riigi arengukoostöö Keenia Visioon 2030 digitaliseerimise eesmärkidega. Projekt tõi digisektorile positiivset tähelepanu ja lõi võimalusi kogukonnas loomemajandust õppida.

5. MTÜ Mondo projekt „COVID-19 mõjude leevendamine hariduses: digipädevuste tõstmine Ida-Aafrikas”.

- Eelarve: 388 195 eurot.

- Periood: 01.01.2021-28.02.2023.

Projekt keskendus digipädevuste tõstmisele Ugandas ja Keenias, leevendamaks COVID-19 negatiivseid mõjusid nii haridussektoritele kui haavatavate gruppide toimetulekule. Projekti raames kohandati Eestis väljatöötatud digipädevuste õppeprogrammi viiele erinevale sihtgrupile (sh. haridustöötajad, noored ja naised), sh toimusid kohtumised haridusasutuste ja haridusekspertidega, et teha eeltööd vajaduste osas ja planeerida vajaduste hindamist sihtgruppidega. Õppekava arenduse raames valmis kolm uut moodulit: *digital security*, *digital waste*, *tools for offline classroom*. Esmalt koolitati 109 koolitajat, kes omakorda jagasid teadmisi 1527 kasusaajale, sealhulgas Keenias osales programmis kokku 231 õpetajat, Ugandas 26 ministeeriumi töötajat ja ligi 300 õpetajat/juhendajat õpetajahariduse kolledžitest. Uganda pagulasasumite kutsekoolides õppivatest noortest osales programmis 553 inimest, Keenias Kampalas 422 pagulasnoort. Täiskasvanute haridusse panustamisel viidi Kakuma laagris Keenias läbi digipädevuste koolitus 160-le naisele nii individuaalsessioonide kui ka gruppisessioonide raames, lisaks koolitati välja ka 8 naiskoolitajat. Digipädevuste programm on panustanud õpetajahariduse tudengite, nende juhendajate, tegevõpetajate, noorte pagulaste ning naiste digipädevuste tõusule. Pagulasnoortele kohendatud koolitus annab neile oskused, mis aitavad neil lahendada praktilisi probleeme nii tööalaselt, kui ka eraelus ning pikemas perspektiivis toetab nende iseseisvat toimetulekut.

6. Timbeter OÜ projekt “Säästvate metsanduspraktikate tugevdamine Keenias: Timbeteri uuendusliku puidumõõtmistehnoloogia tutvustamine ja rakendamine” .

- Eelarve: 170 600 eurot.
- Periood: 01.07.2021-31.12.2023.

Projekti otsene eesmärk oli luua eeldused Timbeteri lahenduse kasutuselevõtuks ja integreerimiseks Keenia metsamajandussüsteemis, nii avaliku kui ka erasektori poolt, sh valmistada ette digipööre (muuta metsandusvaldkond tõhusamaks ja läbipaistvamaks) Keenia riigimetsa majandamisel koostöös erasektoriga. Piloteerimise käigus said sihtrühma esindajad lahenduse praktilise kasutamise kogemuse, mille põhjal kohandati tehnoloogia vajadustele vastavaks ja loodi eeldused selle kasutuselevõtuks.

2. UGANDA

ESTDEV tegevused Ugandas on keskendunud juba alustatud projektide edasiviimisele ning kaasumisele Euroopa Tiimi algatuste koordineerimises. Vastavalt arengukoostöö strateegiale on Uganda endiselt arengukoostöö prioriteettriikide seas, kuid muret on tekitanud Uganda inimõiguste olukord (LGBT+ vastane seadus). EL ei soovita riigist välja tõmmata, vaid jätkata vaikset diplomaatiat, mis hõlmab ka arengukoostöö tegevusi. ESTDEV on endiselt kontaktiks Uganda IT ministeeriumile, kes on võtnud riigi digipöörde juhtrolli ning valinud eeskujuks Eesti. 2022. aasta lõpus toimus IT ministeeriumi delegatsiooni visiit Eestisse, mille tulemusena pandi

kokku digitaliseerimise töökaart, mida lansseeriti kevadel koos ESTDEV ja teiste Team Europe partneritega Ugandas (GIZ, Enabel, Rumeenia).

Team Europe koordineeritud tegevused Ugandas on saanud palju kajastust ning tuuakse Komisjoni poolt kui väga head näidet Euroopa Tiimi tegutsemise kohta. ESTDEV osaleb digidoonorite koordineerimisgrupis, mis saab kokku kord kvartalis ning mille eesmärk on oma jagada tegemisi ning leida sünergiaid.

Ugandas oleme 2023. aastal püüdnud tuvastada võimalikke projekteid, doonoreid ning koostööpartnereid. Sisulisemad arutelud on toimunud kohalike partneritega nagu IT ministeeriumi halduses tegutseva riikliku innovatsioonikeskusega (National Innovation Hub) ja MTÜ StarHub Africa'ga. Uganda ettevõtluskeskkonda iseloomustavad üsna mitmed väljakutsed - ettevõtlikkuspädevuse vähesus ja nn ärilise kirjaoskuse puudus, ettevõtte asutamise keerukus, innovatsiooni mittesoodustav intellektuaalomandi regulatsioon, investorite vähene teadlikkus ja huvi kõrge riskiga keskkonna tõttu jne. Teistest doonoritest on sisulisemad arutelud toimunud Enabel, GIZ'ga ja UNDP'ga. Ühtlasi on ESTDEV seisnud väga sihikindlalt ja edukalt Uganda sihtriigina hoidmise eest Team Europe algatustes (twin transition, AEDIB 2.0).

ESTDEV-i töösuunad

1. Rahvuslik kvalifikatsiooniraamistik (NQF - National Qualifications Framework).

2022. aasta IV kvartalis alustasime ambitsioonika projektiga, mille eesmärgiks on luua Ugandas rahvuslik kvalifikatsiooniraamistik, mis aitaks tõhustada inimeste liikumist erinevate haridusastmete, riikide, regioonide vahel ning panustaks töötuse vähendamisse. Projektisoovalt tuli Uganda Haridus- ja Spordiministeeriumiga konsulteerimise tulemusena. 2022. aasta lõpus lähetasime Ugandasse kaks Eesti eksperti, kes analüüsisid olukorda ja koostasid teekaardi kvalifikatsiooniraamistiku loomiseks. 2023. aasta alguses esitles ESTDEV Uganda Haridus- ja Spordiministeeriumi NQF töögrupile ja ministeeriumi kantslerile vastavaid aruandeid, mis said aluseks NQF töögrupi ametlikule sisse õnnistamisele ning neile ametlikult tööülesande andmisele. Sealset protsessi juhib haridusminister (Janet Museveni). Tegu on kogu riigi haridust ja tööjõudu puudutava projektiga, mis kestab veel mitmeid aastaid ning kus Uganda Haridus- ja Spordiministeerium näeb ESTDEV-il juhtrolli ning loodab kaasata ka teisi doonoreid. Hetkel on kaasatud UNESCO ja IGAD, kuid nende roll ja panus vajab täpsustamist. 11-15.09.2023 käis Uganda töögrupp visiidil Eestis, mida rahastas ESTDEV (6500 eurot) koos TAIEX-ga. Visiidi eesmärk oli koguda infot, mis on vajalik Uganda kvalifikatsiooniraamistiku ülesehitamiseks. Eesti ekspertide juhtimisel viisime läbi töötoa detailse koostööplaani koostamiseks. Detsembri alguses korraldas töögrupp Uganda avalikule sektorile suunatud ürituse, et teavitada NQF eesmärgist ja vajalikkusest. 2024. aastal pakume töögrupile mentorlust edasi, kuid püüame kaasata doonoreid projekti edasisteks tegevusteks ning oleme juba lähenenud Enabelile ja Irish Aid'ile.

2. D4D projekt hariduse andmevahetuse hõlbustamiseks.

ESTDEV toetab Uganda Haridus-ja Spordiministeeriumi nende vajaduste väljaselgitamisel ning jätkuprojekti sidumisel GPE ja UNESCO rahastusega. Juunis lõpus toimusid konsultatsioonid ministeeriumiga, kes rõhutas vajadust ESTDEV-i kui nii kohaliku kui ka Eesti konteksti tundva organisatsiooni osaluse osas aitamaks Uganda ministeeriumil olla 'tark klient.' NEMIS projekt on võimalus koostööks, millest saavad kasu nii Uganda kui ka Eesti ettevõtted. ESTDEV näeb endale tugevat rolli suurema projekti disaini ja rakendamise juures. NEMISe projekt ühildub ka Uganda IT ministeeriumi loodud digitaliseerimise teekaardiga.

3. Kohaliku innovatsiooni ökosüsteemi tugevdamine.

Ugandas oleme 2023. aastal püüdnud tuvastada koostöövõimalusi IT ministeeriumi allasutuse National Innovation Hub'iga. Viisime ellu ettevõtluskonkursi koos viidatud Hubi ja Enabeliga mille raames toetasime konkursi võitjate osalemist Latitude59 üritusel Nairobi. Ühtlasi oleme esitanud Hubile ettepaneku koos läbi viia Digitippude koolituse tippjuhtide hulgas digiteadlikkuse suurendamiseks ja digimajanduse arendamiseks. Loodame 2024. aastal vähemalt ühe pilootkoolituse läbi viia. Läbirääkimised käivad teiste doonoritega nii sisu kui võimaliku rahastuse kaasamise osas. Kuna riiklikku innovatsioonikeskuse võimekus ja usaldusväärsus on alles kujunemisjärgus, siis piloteeris ESTDEV koostööd ka MTÜ-ga Starthub Africa, mis on koostööd teinud ka Eesti kiirendiprogrammi Startup Wise Guys'ga. Erinevate koostöövõimaluste arutelude tulemusena on StartHub Africa esitanud ESTDEV-ile mitmeid ideid koostööks Uganda ettevõtete ja laiemalt ettevõtlikkuse ning idusektori arendamise eesmärgil. 2023. aastal toetasime Starthub Africa inkubaatoris osaleva kahe edukama ettevõtte esindajate osalemist Latitude59 üritusel Keenias ning täheldasime nende head võimekust ettevõtluse ja ettevõtete toetamisel.

Partnerite projektid

Juulis läbiviidud taotlusvoorst (toetada Botswanas, Keenias, Namiibias ja Ugandas sihtriikide arengut keskendudes hariduse ja ettevõtluse edendamise ja innovatsioonialase koostöö toetamisele, sh aidates läbivalt saavutada kestliku arengu eesmäärke), sai rahastust 1 Uganda suunaline projekt.

Uued projektid

1. MTÜ Mondo "Lääne-Niiluse regiooni digivõimekuse suurendamine läbi haridussüsteemi võimestamise".

- Eelarve: 50 000 eurot.
- Periood: 15.07.2023-31.12.2023.

Projekti eesmärk on võimestada Lääne-Niiluse haridus klastrit, eelkõige Ugandas, toetamaks õpetajate digipädevuste arengut.

Lõppenud projektid

1. MTÜ Peipsi Koostöö Keskuse projekt “Uganda ettevõtlikkuse toetamine ja jätkusuutlik areng põllumajandussektoris”.

- Eelarve: 79 988 eurot.
- Periood: 30.08.2021-28.02.2023.

Projektis õpetati noori töötuid, kuidas alustada oma põllumajandusettevõtlusega. Ligi 100-le noorele tutvustati aasta jooksul külvamise, väetamise, saagi hoiustamise, turustamise ja toiduohutuse teemasid, programmi läbinud noortel on teadmised ja oskused tõhusatest keskkonnasõbralikest põllumajanduspraktikatest, toiduohutusest, müügi arendamisest. Tegevused suunati kahte piirkonda: Kabembe, mis asub Kampala lähedal ning on nõ traditsiooniline Uganda põllupidamisega tegelev kogukond ning Namayingo, mis asub otse Victoria järve ääres ja on pigem kaluriküla. Projekt andis panuse piirkonna arengusse ja vaesuse vähendamisse.

2. eKool AS projekt “eKooli teenuse osutamine Ugandas”.

- Eelarve: 92 700 eurot.
- Periood: 01.06.2021-31.12.2022.

Projekti eesmärgiks oli toetada Uganda haridussüsteemi arengut läbi e-teenuste võimaldamise arendades välja e-hariduse alase võimekuse distantsõppe perioodil, luues selleks eKooli koolihalduse keskkonna, viies läbi vajalikud koolitused projekti sihtgrupile ja tagades süsteemi halduse. Projekti lõppemise hetkel kasutavad platvormi 27 kooli, kohapealne projektimeeskond on valmistanud neile ka vajalikud materjalid; teadaolevat on huvi keskkonna kasutamise vastu suur (sarnaselt Keeniale liigub ka Uganda õppekavade kohandamise suunas ning eKool lihtsustaks uue õppekava kasutuselevõttu koolide hulgas).

3. Garage48 projekti „Digipädevuse ja konkurentsivõime tõstmine Uganda noorte ja naiste seas“.

- Eelarve: 107 594,01 eurot.
- Periood: 01.09.2021-31.05.2023.

Projekti eesmärgiks oli arendada Uganda noorte ja naiste digipädevust ja ettevõtlikku mõttelaadi. Selleks planeeriti korraldada kaks ringi seitsmepäevaseid, disaini-ja prototüüpimise tööriistu tutvustavat disainiarendusnädalavahetusi, mille käigus saadavad praktilised oskused tõstaksid osalejate konkurentsivõimet tööturul ja edendaksid ettevõtlust, leevendades COVID-19 põhjustatud sotsiaalmajanduslike probleemide tagajärgi. Esimese häkatoni töötubades osales 47 noort, kes kõik said ka kutse osaleda 2021 detsembris Aafrika kontinendi ülesel *EU: Africa the Post Crisis Journey* arendusnädalavahetusel. Teisel häkatonil oli osalejaid ligi 70, kes omandasid teadmised disainmõtlemise põhiprintsiipidest, prototüüpimisest ja oma (idu)ettevõtte

loomisest. Seal oli põhieesmärgiks pigem startup ökosüsteemi tugiorganisatsioonide võimendamine, mis andis võimaluse tugevdada kontaktide võrgustikku ja luua uusi sünergiaid, et tekiks ühendatum ja koostööle avatum ettevõtlust toetav ökosüsteem.

4. **MTÜ Mondo projekti „Uganda haridussüsteemi tugevdamine ja toetus noorte tööhõivele läbi digipädevuste koolituste West Nile piirkonnas“.**

- Eelarve: 164 491 eurot.
- Periood: 01.08.2021-30.04.2023.

Projekt keskendus Uganda õpetajate ja Ugandas elavate haavatavate noorte digipädevuste tõstmisele. Projekti käigus koolitati Mondo digipädevuste programmi põhjal kokku 826 kasusaajat viies erinevas asutuses-kahe Norra Pagulasabi noortekeskuses (Ocea ja Yoyo) ning kolmes õpetajahariduse kolledžis (Lodonga, Kibuli ja Arua). Uganda haridussüsteem sai tänu projektile juurde digipädevamaid õpetajaid, kes on võimelised kasutama digilahendusi ning vajadusel viima läbi kaugõpet. Noortele suunatud koolitused sisaldasid ärimoodulit, mis õpetas finantsoskusi, sotsiaalmeedia reklaami ja disaini ning suurendas seeläbi nende kaasatust ettevõtluses. Kasusaajatest 6 olid IT koolitajad, 11 kutseõppe õpetajad, 4 Norra Pagulasabi noortekeskuse töötajad, 401 haavatavat noort, 317 õpetajaks õppivat noort ja 87 nende juhendajat. Projekti tulemusena on tõusnud Lääne-Niiluse piirkonna ja Kesk-Uganda piirkonna põhikooli õpetajate digipädevuste tase, mis omakorda panustab Uganda haridussüsteemis IKT lahenduste juurutamisse. Samuti on tõusnud piirkonna pagulasasumites elavate noorte digipädevuste tase ning võimekus luua endale ja teistele töökohti. Uganda Haridus- ja Spordiministeerium on väga huvitatud koostöö jätkamisest (suurenenud on Eesti maine usaldusväärse partnerina nii digitehnoloogiate kui ka hariduse valdkonnas) ning nähakse võimalust laiendada programmi ka tegevõpetajatele.

3. NAMIIBIA

2023. aasta oli Namiibia suunas aktiivne ning edukas - kuus projekti Aafrika voorust rahastuse saanud üheteistkümnest projektist tuli Namiibiasse. Suur roll selles on VÄM-i ja ESTDEV-i ühisvisiidil 2022. aasta detsembris ning 2023. aasta märtsis, mis kinnitasid Namiibia suurt huvi Eesti kogemuse vastu ning avasid koostöö uksi, kus võimalusi koostööks rohkem kui Eestil ressursi. Koostöös VÄM-ga on Namiibia fookuseks kujunenud digiarengu ja ettevõtluse toetamine. Kõige suurema potentsiaaliga (partneri huvi, eelnev koostöö, strateegiliste huvide kattumine, tegevuste jätkusuutlikkus) koostööpartneritele - peaministribüroo, Namiibia Informatsiooni, kommunikatsiooni ja tehnoloogia ministeerium ning Namiibia investeringute edendamise ja arendamise sihtasutus - korraldas ESTDEV aasta esimeses pooles tutvumisvisiidid Eestisse, mis inspireerisid partnereid, tugevdasid kontakte ning rajasid partnerlussuhteid erinevate Eesti ettevõtetega, mis viisid asjakohaste ja tugevate

projektitaotlusteni Aafrika voorus. Aasta teises pooles toimus ESTDEV-i visiit Namiibiasse, kus lisaks vooru projektide toetamisele kohtusime ka doonoritega (GIZ, USAID, Soome) ja kohalike asutustega, et kevadel alustatud vestlusi edasi viia. Huvi Eesti ekspertiisi vastu on endiselt suur, kuid keeruline on jõuda kohalike asutustega konkreetsete koostöökohtadeni.

Töösuunad

- 1. Enim on Eesti riik panustanud Namiibias X-tee platvormi Nam-X väljatöötamisse ning andmevahetuse võimekuse suurendamisesse.** Hetkel seatakse sellele esimesi teenuseid. ESTDEV on aktiivses kontaktis Namiibia peaministribürooga (OPM), et seda toetada. Peaministribüroo esindajad külastasid inspiratsiooni saamiseks Eestit 24-27.04.2023 TAIXi koolitusreisi raames ning Nam-X programmijuht väisas koos Namiibia informatsiooni, kommunikatsiooni ja tehnoloogia ministeeriumi aseministriga eGa konverentsi 30-31.5.2023. OPM on kaardistanud seitse peamist vajadust, milles soovib Eesti tuge - (1) tugevdada andmevahetusteenuseid, (2) uuendada e-Riigi strateegiat ja rakendusplaani, (3) toetada võrguteenuste raamistiku ja teenuste arendamist, (4) toetada pilveteenuste infrastruktuuri ülesseadmist, (5) nõustada Namiibiat riikliku andmeside keskuse loomisel, (6) IT teenuste ja hangete tsentraliseerimine (OPM ja Namiibia Rahandusministeeriumi ühisalgatus, mis sai inspiratsiooni OPMi külastusest Eesti Riigi IT Keskusesse mais 2023) ning (7) küberturvalisuse koolitused. ESTDEV jätkas koostööd OPM-ga konkreetsete koostöötegevuste valimisel ning hoidis silma peal kahel projektil, mis said rahastust 2023. aasta Aafrika voorust eesmärgiga toetada peaministribüroo võimekust e-riigi ülesehitamisel. Lisaks OPM-le on ESTDEV-il head partnerlussuhted ka Namiibia informatsiooni, kommunikatsiooni ja tehnoloogia ministeeriumi ja EL delegatsiooniga, kellel täiendavaid ideid ühiseks koostööks (digioskused, e-parlament). Digivaldkonna laiemaks toetamiseks ootab ELD riikliku digistrateegia valmimist 2024.aastal.
- 2. Ettevõtluskeskkonna toetamine.** Namiibia investeeringute edendamise ja arendamise sihtasutus (NIPDB), kes vastutab riigis mikro, väikese- ja keskmise suurusega ettevõtete (MVKE) ning start-up'de arendamise ja innovatsiooni eest, on tarmukas ja motiveeritud partner. NIPDB tegevdirektor väisas mais Eestit, kohtudes Eesti ettevõtetega ning osaledes muuhulgas ka Latitude59-l. Visiidi ajal loodud kontaktide tulemusena said ESTDEV-i Aafrika voorust rahastuse kolm projekti Namiibia MVKE'de digivõimekuse toetamiseks, ettevõtlusprogrammi loomiseks ja keskkonnateadliku start-up ökosüsteemi toetamiseks. Ettevõtluse alast koostööst Eestiga on huvitatud ka Namiibia tööstus- ja kaubandusministeerium. 2023. aastal valmistasime ette koostööd Make IT Africa ja GIZ'ga, et toetada kaksikpööret Namiibia start-up ökosüsteemis, kuid GIZ vähese huvi tõttu see ei õnnestunud.

Lisaks töötab ESTDEV selle nimel, et Namiibia saaks lisatud nendesse regionaalsetesse TEI suundadesse, milles Eesti osaleb, eriti DGI Action ja AEDIB, aga ka e-valitsemise TEI.

Partnerite projektid

2023. aastal oli ESTDEV-i hallata 10 projekti. Lisaks uutele ja lõppenud projektidele jätkub ka eKool AS projekt "e-kooli teenuse osutamine Namiibias".

Uued projektid:

1. AS BCS Koolitus „Namiibia VKE-sektori digivõimekuse ja -oskuste tõstmise arengukava loomine ja pilootkoolituste läbiviimine”.

- Eelarve: 49 875 eurot.
- Periood: 01.07.2023-31.12.2023.

Projekti eesmärk on luua ettevõtete digivõimekuse arendamise prioriteetsete suundade esmased projektiplaanid 3 - 5 aastaks ning detailsem tegevusplaan ja pilootkoolitus Namiibias kohapeal ühes konkreetsetes digioskuste tõstmise suunas.

2. Digital Nation OÜ „Namiibia-Digitaliseerimise Teekaart”.

- Eelarve: 50 000 eurot.
- Periood: 01.09.2023-31.01.2024.

Projekti eesmärgiks on luua Namiibia jaoks terviklik digitaliseerimise teekaart, mis sisaldab realistlikku ajakava ja prioriteete. Projektile kinnitati 1-kuuline pikendus.

3. MTÜ Loov Eesti „Kultuuripärandil baseeruvate digioskuste ja ettevõtluspädevuse arendamine Namiibias”.

- Eelarve: 47 680 eurot.
- Periood: 01.09.2023-31.12.2023.

Projekti eesmärk on tõsta teadlikkust kultuuripärandil põhinevast ja loomemajanduse ettevõtlusest, rakendades samal ajal digitaaltehnoloogiaid ja kaasates noori.

4. Cybernetica AS „Andmevahetuse ja e-valitsemise võimekuse kasvatamine Namiibias”.

- Eelarve: 50 000 eurot.
- Periood: 01.09.2023-31.12.2023.

Projekti eesmärgiks on kasvatada seotud organisatsioonide koostööd andmevahetusplatvormi kasutuselevõtul ja seda toetavatel tegevustel. Projektile kinnitati 2-kuuline pikendus, tegevusi viiakse ellu kuni 29.02.2024.

5. Tallinna Tehnikaülikool „Ettevõtlusprogramm “Entrepreneurial Minds”.

- Eelarve: 48 860 eurot.
- Periood: 21.08.2023-20.12.2023.

Projekti eesmärgiks on toetada Namiibia investeringute edendamise ja arendamise nõukogu (Namibia Investment Promotion and Development Board, edaspidi NIPDB) ettevõtluse edendamise ja innovatsioonialase koostöö arendamist.

6. SA Tallinna Teaduspark TEHNOPOL „Start-up ökosüsteemi edendamine Namiibias“.

- Eelarve: 47 405 eurot.
- Periood: 21.08.2023-15.12.2023.

Projekti eesmärk on edendada majanduskoostööd Eesti ja Namiibia vahel, toetades start-up ökosüsteemi arengut Namiibias ning tutvustades rohetehnoloogiat ja ringmajanduse põhimõtteid.

Lõppenud projektid

1. Cybernetica AS projekt “e-valitsemise võimekuse kasvatamine Namiibias”.

- Eelarve: 178 812,50 eurot.
- Periood: 04.10.2021-31.12.2022.

Namiibia e-valitsemise võimekuse kasvatamise projekt tekitas avaliku sektori asutuste juhtide ja tehniliste ekspertide seas kompetentsi kujundada jätkusuutlikke e-riigi strateegiaid, valitseda e-riigi alustalasid (digitaalne identiteet ja koostalitlusvõime/andmevahetus) ning edendada asutuste vahelist koostööd. Dokumentidena koostati partnerile e-riigi küpsuse hindamine ja aruanne (mille põhjal sai koos asutuste vahelise juhtrühmaga kokku leppida konkreetsetes tegevuskavades); koostalitlusvõime raamistik (täiendav workshop ning projekti järgselt toimub dokumendi järjepidev täiendamine); e-riigi arengukavad (roadmap) kolmes valdkonnas: digitaalne identiteet, koostalitlusvõime; e-teenused.

2. MTÜ Let's Do It World projekt “Koolide keskkonnaharidusliku digiplatvormi SEEP pilootprojekt Namiibias”.

- Eelarve: 66 655 eurot.
- Periood: 01.08.2021-01.01.2023.

Lisaks Namiibia kaasamise maailmakoristuspäevale oli projekti eesmärk tõsta koolinoorte ja kogukonna keskkonnateadlikkust, tõmmates käima haridusliku digitaalse platvormi „SEEP“ (*School and Environmental Education Project*, SEEP, <https://www.seep.education/>). Pilootprojekt 50-kooli, 3000 õpilase ja õpetaja ning ligi 27 000 kogukonna liikmega oli nii edukas, et SEEPi hakatakse kasutama kooliprogrammides üle Namiibia ning ka Windhoekis linn haarab lahenduse oma koolitusprogrammidesse.

3. Garage48 OÜ projekt “Namiibia noorte digipädevuse ja konkurentsivõime tõstmine tööturul”.

- Eelarve: 107 551 eurot.
- Periood: 01.09.2021-31.03.2023.

Projekti sisuks oli arendada kohalike noorte ja naiste digipädevust ning ettevõtlikku mõttelaadi, lisaks toetas projekt riigi ettevõtlusmaastiku arengut läbi korraldatavate ürituste tugevdas sidemeid ettevõtlust toetavate organisatsioonide vahel. Korraldati töötoad enam kui 100-le osalejale, kust parimad said ka võimaluse osaleda projekti väliselt Tallinnas Latitude59 seminaril.

4. BOTSWANA

2022. aastal alanud vestlused Euroopa Liidu delegatsiooniga viimaks ellu ELi Botswana digitransformatsiooni projekti on jõudsalt edenenud ning leitud on koostööpartnerid, kellega projekti rakendada. ELi huvides on olnud kaasata mitu liikmesriiki ning läbirääkimised õnnestusid Soome (HAUS) ja Prantsusmaaga (Expertise France). Sügisel 2023. aastal toimus ühine kaardistusvisiit Gaboronesse. Alustati ka konkreetsete tegevuste kirjelduste väljatöötamisega Team Europe Initsiatiivi raames, millega jätkatakse 2024. aastal. Lisaks töötab ESTDEV selle nimel, et Botswana saaks lisatud nendesse regionaalsetesse TEI suundadesse, milles Eesti osaleb (e-valitsemise TEI).

5. TANSAANIA

ESTDEV koos partneritega Soomest ja Saksamaalt võitis esimese Twinningu projektipakkumise Tansaania.

ESTDEV projektid

1. Digital4Tansania (D4T).

- Eelarve: 371 386 eurot
- Periood: 2023-2026
- Kulu 2023. aastal: 10 181 eurot.

Oktoobris 2023 algasid esimesed D4T Twinning projekti tegevused, mille eesmärk on aidata kaasa Tansaania digitaalsele ümberkujundamisele, toetades e-valitsuse reformi ja ühenduvust. Projektil on 3 tegevussuunda: (1) Tansaania valitsuse ja erasektori küberturvalisuse, privaatsuse ja andmekaitse raamistiku suutlikkuse ja oskuste arendamine, (2) Koostalitlusvõime raamistiku ja suutlikkuse tõhustamine, et tugevdada andmehaldus- ja juhtimisoskusi, mis võimaldavad kaasavat, läbipaistvat ja tõhusat andmepõhist avalikku sektorit. (3) Parandada erasektori ja teadlaskonna oskusi ja suutlikkust küberturvalisuse, privaatsuse ja andmekaitse valdkonnas, tegeledes ka soolise digitaalse lõhega. Projekti konsortsiumisse kuuluvad ESTDEV, Soome Avaliku Halduse Instituut (HAUS), GIZ ja BMZ. Kohalik partner on Tansaania info-, side- ja infotehnoloogiaministeerium. ESTDEV juhib Eesti ekspertide tööd ning vastutab koosvõimeraamistikku ja andmehaldust puudutavate tööde teostamise eest. Projekti on kaasatud juhtivad endised ja praegused avaliku sektori IT-juhid. Projekti raames toimus oktoobris visiit tööplaani kokkuleppimiseks kasusaajatega ning sisutegevused algavad 2024. aastal.

6. REGIONAALNE AAFRIKA - DJIBOUTI, SOMAALIA, KEENIA

1. Aafrika Sarve initsiatiiv “Global Programme Digital Transformation” (D4D Horn of Africa Initiative on Digital Government) - tegevused Djiboutis ja Somaalias, (Keenias)

- Eelarve: 365 795,30 eurot, millest GIZ kaasrahastus on 293 015,30 eurot ja Eesti riigi osalus on 19.9% ehk 72 780 eurot
- Periood: 01.10.2022 -31.08.2025
- Kulu 2023. aastal: 215 791 eurot.

Aafrika sarve projekti raames on ESTDEV ülesandeks viia läbi riikide digivalmiduse hindamine (Digital Readiness Report) ja neist lähtuv kodanikukesksete e-teenuste kasutuselevõttu soodustava teekaardi loomine igale riigile. 2023. aasta kevadel viis ESTDEV läbi riigihanke, leidmaks uuringupartnerit nii Djibouti kui Somaalia riikliku digivalmisoleku hindamiseks. Hanke võitis CIVITTA Eesti. Valminud teekaart tutvustati Djiboutis (ESTDEV, CIVITTA osalusel) mõlema riigi IT ministeeriumi esindajatele, kellelt paluti ka tagasisidet ja kommentaare. Keenia suunal loobuti digivalmiduse aruande kirjutamisest, kuna vastav dokument oli tellitud E-riigi Akadeemia SA-lt (eGA) vaid mõni kuu varem (sügis, 2022) ja olukord riigis ei olnud muutunud. 29.05 - 01.06 toimus Djibouti ja Somaalia IT ministeeriumite esindajate visiit Eestisse, et osaleda eGA konverentsil, tutvuda Eesti IT lahendustega ja siinsete teenuste omanikega (RIA, MKM, jne). Sügise hakul viidi läbi riigihange teekaartide tellimiseks Somaaliale ja Djiboutile. Bilateraalse koostumise, süvaintervjuude ja mõlema riigi strateegiadokumentide analüüsi tulemusena valmivad e-valitsemise teekaardid 2024. aasta I kvartali lõpuks. Keenia suunal on projekt pandud GIZ ja Keenia nõusolekul pausile. Teekaardi fookuse seadmiseks on plaanis alustada diskussiooni taas 2024. aasta II kvartalis.

2. Aafrika andmehalduse TEI “Data Governance in Africa” Sahara-aluses Aafrikas.

- Eelarve: ESTDEV eelarve projektis on 895 000 eurot, sellest GIZ kaasrahastus 645 000 eurot ning ESTDEV osalus 250 000 eurot.
- Periood: 01.01.2023-30.06.2026

Projekti partneriteks on GIZ, Expertise France, Enabel ja HAUS. Projekti eesmärgiks on toetada Aafrika riike Aafrika Liidu andmepoliitika raamistikuga (AU Data Policy Framework) kooskõlas oleva andme poliitika kujundamisel ja regulatsioonide koostamisel nii riiklikul kui ka regionaalsel tasemel, edendada andmete kättesaadavust, piirideülest kasutamist ja jagamist ning aidata kaasa investeringute leidmisel andmetaristusse ja -teenustesse. ESTDEV ülesanded on seotud suutlikkuse suurendamise tegevustega: Eesti ekspertide kaasamine seminaridesse, avaliku ja erasektori nõustamine ning õppevisiidi korraldamine. Projekti 2023. aasta tegevused olid peamiselt ettevalmistava iseloomuga: kohtumised tegevuste ja eesmärkide ühtlustamiseks, meeskonnaliikmete värbamine. Sügisel viidi läbi 2 konkurssi, 2023. aasta novembris võeti tööle projektijuht (Eesti) ja detsembris valiti välja projektikoordinaator (Keenia). 2024. aastal on plaanis koostöös GIZ-iga korraldada seminare (aprill-mai) ja koolitusi (august-oktoober) ning koostöös Enabeli ning HAUS-iga viia läbi taotlusvoor, mille eesmärgiks on võimestada andmete teemalisi avaliku ja erasektori ettevõtmisi.

Ettevalmistusfaasis olevad projektid

1. Digital and Green Innovation Action

2023. aastal valmistati ette esimest algatust D4D kaksikpöörde tööühma raames. Euroopa Komisjoni toetab projekti 10 miljoni euroga jätkuna Smart Development Fund tegevustele. Algatusse on kaasunud Saksamaa, Prantsusmaa, Belgia, Holland ja Eesti ning tegevuse koordinaator on GIZ. Projekti raames plaanitakse toetada innovaatoreid digilahenduste arendamisel rohepöörde ellu viimiseks (ideekonkursid, ettevõtluskonkursid, toetusmeetmed), kaardistada ning luua uut teadmist parimate praktikate/poliitikate osas. Projekti planeerimisel on ilmnunud mitmeid väljakutseid:

- EK eelarve jagunemise läbipaistmatus osalevate riikide vahel;
- Jõuline projekti disaini ja tegevuste toimumudeli juhtimine GIZ poolt - sh kohustus Belgiale ja Eestile tegevus ühiselt ellu viia;
- Liikmesriikide kaasrahastuse piirangud ja mittevastavus EK ootustele (mitterahaline panus);
- EK hinnangul vähene liikmesriikide arv projektis, mille tulemusena liitus aasta lõpus projektiga ka Holland;
- Saksamaa tingimus tegevuse ellu viia hiljemalt 2025. aasta lõpuks, Prantsusmaa seisukoht projekti elluviimiseks näha ette vähemalt 3 aastat.

Kuigi oli ootus, et projekti algus on 2024. aasta algus, võib see olla ülal kirjeldatud kolme viimase punkti tõttu alles I kvartali jooksul. Eesti kaasrahastus projekti on 300 000 eurot, sh on planeeritud koostöö Keskkonnainvesteeringute Keskusega ning KIK omafinantseerimise panusega Negavatt Aafrikasse skaleerimise näol. 2023. aasta oli üks oluline eesmärk on teemas paremat teadmist, kogemust ja referentse luua ning usaldusväärset mainet kujundada nii sihtriikides kui ka Euroopa partnerite hulgas. Vastavalt osalesid ESTDEV eksperdid partnerite poolt korraldatud ettevõtluskonkursside hindamiskomisjonides ning korraldati projekti tutvustavaid üritusi/arutelusid COP28 kliimakonverentsil Dubais ning viidi läbi koosloomeüritus Tallinnas. Kuna ESTDEV ei ole veel vajalikku akrediteeringut, on plaanis projektis kaasuda GIZ kaudu.

2. Africa Europe Digital Innovation Bridge

Kõnealuse projekti planeerimine oli Euroopa Komisjoni poolt pausil 2023. aasta I pooles ning käivitus uuesti sügisest. Tegemist on olnud väga segase protsessiga, mille eesmärgid, sisulised tegevused, geograafiline sihtriikide skoop, eelarve jne on pidevalt muutunud. Projektis osalevad riigid: Prantsusmaa, Saksamaa, Soome, Belgia, Holland, Eesti. Ilmselt asub projekti planeerimist juhtima Expertise France. EK kaasas 2023. aastal projekti disaini ka Knowledge Hub eksperte, kelle tööga liikmesriigid enamasti rahule ei jäänud, sest ei lähtunud liikmesriikide poliitilistest eesmärkidest ning piirangutest. Projekti tegevussuunad on (1) ettevõtlust ja innovatsiooni soodustava

regulatsiooni ja keskkonna arendamine, (2) innovatsiooni toetavate organisatsioonide ning koostöömudelite arendamine-toetamine (sh akadeemia ja erasektori koostöö, innovatsioonikeskused jne), (3) iduettevõtete ja väikeettevõtete arengu toetamine (taibutalgud, kiirendid, inkubaatorid, rahastusmeetmed jne). ESTDEV väljendanud huvi kõigis kolmes suunas tegevusi ellu viia, lähtudes Eesti organisatsioonide huvist ja võimekusest. Hetkel on Eesti poolt projekti planeeritud kaasrahastuse 100 000 eurot, aga arvestades projekti eelarve mahtu võib olle mõistlik otsida võimalusi omapanuse suurendamiseks. Projektiplaanis on ette nähtud rahastuslepingu sõlmimine 2024. aasta I kvartalis, mis näib hetkel ebatõenäoline.

3. e-Valitsemise TEI

Koos Välisministeeriumiga osaleti Team Europe Initsiatiivi Safe Digital Boost for Africa väljatöötamisel ning riikide vahelistel konsultatsioonidel. Programmi eesmärgiks on toetada Aafrika ühtse digitaalse turu väljatöötamist kaubanduse, e-valitsemise ning küberturvalisuse valdkonnas. Tegevuskava (Action Document) on kavas Euroopa Komisjoni poolt kinnitada 2024. aastal, tegevuste ettevalmistamine ja liikmesriikide partneritega kooskõlastamine jätkub käesoleval aastal.

III MUUD PROGRAMMID

1. TÄIENDÕPE

Prioriteedid

- 1) Vooru korraldamine täiendõppe võimaluste loomine prioriteetriikidest (v.a. Ukraina, millega seotud tegevusi rahastatakse Ukraina eelarvest) pärit õppuritele. Voor peab olema suunatud 2023. aasta tegevustele, sellega ei tohi luua pikaajalisi kohustusi.

Tulemused

	Oodatav tulemus	Hinnang täitmisele
1.	On toimunud täiendõppe voor ning loodud vastavad võimalused.	Täidetud (toimunud on taotlusvoor; voorust toetust saanud koolid on vastavalt kas alustanud programmidega või on stipendiumid on jagatud)

2022. aasta taotlusvoorst rahastust saanud 5-st programmist on lõpetatud 2: Tartu Ülikooli „Mikroraadiprogramm - Tehnoloogia kasutamine nüüdisaegses õppes“, mille läbis 7 Gruusia ja Ukraina haridustöötajat; lisaks on lõppenud Eesti Diplomaatide Kooli projekt „Õpestipendiumid noortele diplomaatidele ja riigiametnikele 2022/2023 õppeaastaks“, osalemaks EDK kõrgkoolijärgses täiendõppeprogrammis „Rahvusvahelised suhted ja Euroopa integratsioon“. ESTDEV tegi tihedat koostööd EBS'iga (Estonian Business School, projekt „Nanokraad-muutuste juhtimine uute ärimudelite ülesehitamisel“), et paremini sihistada programmi ja leida sobivaid osalejaid. Alguses vaevaliselt liikunud tegevuskava sai 202. aastal alguses hoo sisse, mikroraadi programmi sisu keskendus Ukraina EL-i liitumise püüdlustele ja digiteemadele. Eelarve mahutas 37 osalejat, kes alustasid kevadel veebiõppe sessioonidega ning jätkavad augustis-septembris kontaktõppes Eestis kohapeal.

07.03.2023 välja kuulutatud taotlusvooriga toetati täiendõppeprogrammides osalemist, sh mikroraadi või mikrokvalifikatsiooni omandamisele suunatud programmides õppimist valdkondades, millises Eesti jaoks prioriteetsed riigid võimekuse suurendamist vajaksid ja Eestil ühtlasi kompetentsi jagada on.

Vooru väljakuulutamisele eelnevalt toimusid jooksvad arutelud nii HTM-i kui ka erinevate ülikoolidega saamaks ajakohastatud sisendit (EAP määrad, valdkonnad jm). Taotlusvoorus olid abikõlblikud järgmised sihtriigid (elukoht ja kodakondsus): Armeenia, Botswana, Gruusia, Keenia, Moldova, Namiibia, Uganda. Taotlusvooru eelarvemaht oli 150 000 eurot. Esitati 4 taotlust, mis kõik rahuldati kogusummas 149 999,49 eurot.

Uued projektid

1. Eesti Diplomaatide Kooli SA „Õpestipendiumid noortele diplomaatidele ja riigiametnikele 2023 õppeaasta sügissemestril, osalemaks EDK kõrgkoolijärgses täiendõppeprogrammis „Rahvusvahelised suhted ja diplomaatia“.

- Eelarve: 48 093 eurot.
- Periood: 01.09.2023-15.01.2024.

Pakkuda 2023/2024 õppeaasta sügissemestri perioodil 10 stipendiumit sihtriikide diplomaatidele ja/või riigiametnikele kõrgkoolijärgse täiendkoolituskursuse „Rahvusvahelised suhted ja diplomaatia“ raames. Stipendiumipakkumised suunatakse Eesti arengukoostöö sihtriikide Armeenia, Botswana, Gruusia, Keenia, Moldova, Namiibia ja Uganda diplomaatidele ning ametnikele.

2. Tartu Ülikool „Gruusia, Moldova ja Armeenia haridustöötajate professionaalse arengu toetamine haridustehnoloogia valdkonnas“.

- Eelarve: 15 040 eurot.
- Periood: 01.08.2023-28.02.2024.

Pakkuda sihtriikide haridustöötajatele (tegevõpetajatele, õpetajakoolitajatele ja teistele haridustehnoloogiast huvitatutele) täienduskoolitusvõimalusi mikroraadiprogrammis „Tehnoloogia kasutamine nüüdisaegses õppes“.

3. Tartu Ülikool „Küberturvalisuse mikrokraadiprogramm“ .

- Eelarve: 23 750 eurot.
- Periood: 01.02.2024-31.05.2024.

Pakkuda mitte-tehnilise taustaga inimestele laiapõhjaline sissevaade küberdomeeni olulistesse valdkondadesse.

4. Tallinna Tehnikaülikool „Digiriigi mikrokraad“.

- Eelarve: 63 116, 49 eurot.
- Periood: 01.05.2023-29.02.2024.

Programmi eesmärk on anda osalejatele (15) laiaulatuslik ülevaade e-valitsemisest, mis on digitaalne riik ning kuidas võimaldada kiiret digitaalset muutust avalikus sektoris tulemaks toime infoühiskonna muutustega.

ESTDEV on rahastuse saanud koolidega pidevalt suhtluses ning aidates võimaluste piires levitada infot õppimisvõimaluste/stipendiumite kohta ja jagades infolehti oma relevantsete kontaktide kaudu.

Lõppenud projektid:

1. Tartu Ülikool projekti “Õppestipendiumid arengukoostöö arenguriikide kodanikele magistriõpinguteks Tartu Ülikoolis õppeaastatel 2020/2021 ja 2021/2022”.

- eelarve: 350 000 eurot.
- periood: 01.09.2020-30.06.2023.

Projekti abil toetati kokku 27 tudengi õppimisvõimalusi IKT, tehnilistel ja riigiteaduste magistri õppekavadel nii osaliselt kui nominaalaja mahus (mh Gruusia, Ukraina, Armeenia, Afganistan, Moldova, Nepal, India, Uganda, Aserbaidžaan, Nigeeria) nii stipendiumi ja/või õppemaksu tasumise kohalt.

2. Tartu Ülikool projekti “Mikrokraadiprogramm-tehnoloogia kasutamine nüüdisaegses õppes”.

- Eelarve: 28 375 eurot.
- Periood: 08.08.2022-28.02.2023.

Projekti eesmärk oli pakkuda 10 stipendiumi Gruusia, Ukraina, Moldova haridustöötajatele osalemaks mikrokraadiprogrammis. Augustis alustas programmis 7 õppijat, neist 4 Moldovast, 1 Ukrainast ja 2 Gruusiast. Piiratud aja tõttu ei suudetud sihtriikides teha piisavalt reklaami õppekohtade täitmiseks. Mikrokraadi programmi lõpetanud saavutasid programmi õpiväljundid ning on valmis õpitut rakendama tehnoloogiaga tihedalt seotud õpetamiskultuuri edendamiseks.

3. Eesti Diplomaatide Kooli SA projekti „Õppestipendiumid noortele diplomaatidele ja riigiametnikele 2022/2023 õppeaastaks, osalemaks EDK kõrgkoolijärgses täiendõppeprogrammis „Rahvusvahelised suhted ja Euroopa integratsioon“.

- Eelarve: 184 000 eurot.
- Periood: 13.10.2022-16.06.2023.

Projekti eesmärgiks oli pakkuda 15 stipendiumi osalemaks 9-kuulisel kõrgkoolijärgses täiendkoolituskursusel „Rahvusvahelised suhted ja Euroopa integratsioon“. Stipendiumid määrati vastavalt sisseastumistulemustele 15 isikule järgmistest riikidest: Ukraina (1), Armeenia (1), Gruusia (4), Uganda (4), Keenia (4), Moldova (1). Kõik stipendiaadid olid juba töötavad diplomaadid (nt Keenia VM, Uganda VM ja IKT ministeerium, Gruusia majandusministeerium, Gruusia siseministeerium) või avaliku sektori teenistujad ja nad läbisid õppekava heade tulemustega.

4. AS Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor projekt „Õpestipendium Gruusia üliõpilasele õpingute toetuseks Eesti Ettevõtluskõrgkoolis Mainor“.

- Eelarve: 18 468 eurot.
- Periood: 30.08.2021-30.06.2023.

Projekti eesmärk oli pakkuda 1-le Gruusiast pärit tudengile õppemaksu ja stipendiumi tasumist magistrikraadi omandamisel rahvusvahelise ärijuhtimisel õppekaval. Kool oli veel sügisel 2022 lootusrikas, et õnnestub 2022/2023 talvesemestriks leida sobiv kandidaat stipendiumile ning sellest tulenevalt ka pikendati vahearuande esitamise tähtaega (kulutusi tehtud ei olnud). Jaanuaris 2023 otsustati loobuda stipendiaadi otsimisest ning kasutamata toetus tagasi kanda.

5. Tallinna Ülikooli projekt „Stipendiumid üliõpilastele õppimaks Tallinna Ülikooli rahvusvaheliste suhete, sotsiaalse ettevõtluse ja inimõigused digitaalses ühiskonnas magistriõppekavadel 2021/2022 – 2022/2023 õppeaastatel“ .

- Eelarve: 134 742 eurot.
- Periood: 01.09.2021-30.06.2023.

Projekti abil omandas 6 tudengit magistrikraadi: rahvusvaheliste suhted 1 tudeng Gruusiast ja 1 Rwandast; sotsiaalne ettevõtlus tudengid Ukrainast ja Keeniast; inimõigused digitaalses ühiskonnas 2 tudengit Ukrainast.

6. Tallinna Tehnikaülikooli projekt „Tallinna Tehnikaülikooli magistriõppe stipendiumikohtade taotlus Eesti arenguabikoostöö prioriteetsete sihtriikide kodanikele, õppimaks digitaalsete ja tehniliste uuendustega seotud õppekavadel“.

- Eelarve: 144 000 eurot.
- Periood: 01.09.2021- 01.07.2023.

Projekti abil omandas 2021-2023.aastatel magistrikraadi 16 tudengit digitaalsete ja tehniliste uuendustega seotud õppekavadel: tehnoloogia valitsemine ja digitaalsed muutused (Filipiinid, Ukraina, Türgi); keskkonnatehnika ja juhtimine (Kamerun, Bangladesh, Nigeeria, Aserbaidžaan); materjalid ja protsessid jätkusuutlikus energeetikas (Ukraina, Iraan, India); puidu-, plasti-ja tekstiilitehnoloogia (Iraan); küberkaitse (Nigeeria, Türgi, Gruusia); elektroonika ja kommunikatsioonitehnoloogiad (Gruusia, Bangladesh).

7. Tallinna Tehnikaülikool projekt „Tallinna Tehnikaülikooli Tervishoiutehnoloogia rahvusvahelise magistriõppekava stipendiumiprogramm sihtriikide tudengitele 2018-2020“.

- Eelarve: 40 000 eurot.
- Periood: 01.09.2018-30.06.2023

Projekti abil omandas magistrikraadi 5 tudengit e-tervise õppekaval. Vastuvõtu- ja projekti kriteeriumitele vastavalt kinnitati stipendiumid Ukraina, Mehhiko, Nigeeria, Türgi ja Keenia päritolu isikutele.

8. Tallinna Tehnikaülikooli projekt „Tallinna Tehnikaülikooli E-tervise rahvusvahelise magistriõppekava stipendiumiprogramm sihtriikide tudengitele 2021-2023“.

- Eelarve: 40 000 eurot.
- Periood: 01.09.2018-30.06.2023

Projekti abil omandas magistrikraadi 3 tudengit, kes olid pärit Nigeeriast, Mauritiusest ja Indiast (projekt võimaldas katta 5 tudengi stipendiumi, tulenevalt pandeemia jm piirangutest ei õnnestunud kõiki kohti täita).

9. Tallinna Tehnikaülikooli projekti „Tallinna Tehnikaülikooli Tervishoiutehnoloogia rahvusvahelise magistriõppekava stipendiumiprogramm sihtriikide tudengitele 2020-2022“.

- Eelarve: 40 000 eurot.
- Periood: 01.09.2020-30.06.2023.

Projekti abil omandas magistrikraadi 4 tudengit, kes olid pärit Costa Ricast, Nigeeriast, Pakistanist ja Iraanist (projekt võimaldas katta 5 tudengi stipendiumi, sobivaid kandidaate sihtriikidest leiti 4).

10. Eesti Muusika-ja Teatriakadeemia projekt „Stipendium Gruusia ja Ukraina kodanike kultuurikorralduse magistrantuuriks Eestis“.

- Eelarve: 26 000 eurot.
- Periood: 25.08.2021-30.06.2023.

Stipendiumiprogrammi eesmärk oli toetada 2 välisüliõpilase magistriõpinguid kultuurikorralduse õppekaval 2021-2023 õppeaastatel. Stipendiaadid üks Ukrainast, teine Gruusiast läbisid õppekava heade õpitulemustega ja nominaalajaga. Nende mõlema magistritööd olid otseselt seotud loomemajanduse arendamisega nende koduriikides ning mõlemad hindasid kõrgelt võimalust õppida stipendiumi toel, mis muidu (eriti sõja puhkemise tõttu) neil võimalik poleks olnud.

11. Tallinna Ülikooli projekt „Stipendiumid Gruusia, Valgevene, Ukraina ja Moldova üliõpilastele õppimaks Tallinna Ülikooli õppekavadel 2020/2021-2021/22 õppeaastatel“.

- Eelarve: 37 430 eurot.
- Periood: 27.08.2020-30.06.2023.

Projekti eesmärgiks oli välja anda 3 stipendiumi (stipendium ja õppemaksu kulu) ekraanimeedia ja innovatsiooni ning dokumentaalfilmi õppekavale. 2020/2021.a. õppeaasta peale eraldatud toetuse summa jäi kasutamata, sest pandeemia tõttu ei võtnud ülikool vastu kolmandatest riikidest pärit tudengeid. 2021.a. sügisel oli samadest piirangutest tulenevalt kandidaate vähe, mistõttu ei olnud võimalik suunata stipendiume kõigile sihtriikidele, valituks osutusid 2 ukrainlast ja 1 zimbabwelane ning kõik kolm ekraanimeedia ja innovatsiooni erialale. Projektile kinnitati pikendus kuni 30.06.2023, tulenevalt tudengite vaheaasta võtmise tõttu ning pikendus võimaldas kõigil kolmel oma õpingud lõpetada/kraad omandada arengukoostöö stipendiumi toel.

2. KAASRAHASTUS

Prioriteedid

- 1) Partneritele kaasrahastuse võimaldamine arengukoostöö prioriteetriikides (v.a. Ukraina, millega seotud tegevusi rahastatakse Ukraina eelarvest) toimuvateks tegevusteks või maailmahariduse tegevusteks Eestis.

Tulemused

	Oodatav tulemus	Hinnang täitmisele
1.	Projektid on saanud kaasrahastuse	Taotlusvoor oli avatud kuni 30.11.2023. Taotlusvooru ei laekunud ühtegi taotlust, mis vastaks vooru tingimustele.

Taotlusvooru eesmärk oli toetada Eesti arengukoostöö sihtriikide (v.a Ukraina) arengut arengukoostöö prioriteetvaldkondade raames ning maailmahariduse tegevusi Eestis. Prioriteetseteks sihtriikideks on Armeenia, Botswana, Gruusia, Keenia, Moldova, Namiibia, Uganda, Valgevene. Taotlusvooru eelarvemaht on 160 000 eurot. Taotletava toetuse maksimaalne summa on 50 000 eurot taotluse kohta. Taotlusvoor oli avatud kuni 30. november 2023.

3. PIKAJALINE KRIIS: SÜÜRIA

Prioriteedid

- 1) Eesti toetab Süüria pagulasi Jordaania ja Liibanonis, eesmärgiks hoida ära EL suunaline pagulastelaine ja aidata kaasa pagulaste toimetulekule. Samuti panustame regionaalsesse stabiilsusesse aidates Süüria pagulasi naaberriikides;

- 2) Jätkata kahepoolsete projektidega seal, kus Eesti partneritel on olemas vajalik võrgustik (fookus ettevõtluse ja digihariduse projektidel).

Tulemused

	Oodatav tulemus	Hinnang täitmisele
1.	Toetusprojektid on ellu viidud ja Eesti rahvusvaheline nähtavus on tõusnud;	Täidetud. Taotlusvoor kuulutati välja 11.12.2023 ning sulgub 19.01.2024. Partneritel on eelmised projektid alles lõpusirgel ning voo ru väljakuulutamise ga ootamisega kuni seniste tegevuste lõppemiseni andis nii ESTDEVile kui ka taotlejale parema ülevaate tehtust ning võimalikest uutest jätkutegevustest ja -vajadustest.
2.	Projektitegevustel on reaalne mõju Süüria pagulaste heaolu parandamisele.	Elluviidud projektid ja tegevused toetasid sihtrühmade sotsiaalmajandusliku olukorra parandamist.

Partnerite projektid

2022. aasta taotlusvoorst toetati 2 partneri projekte tegevuste elluviimisel Jordaania s, Liibanonis ja Türgis eesmärgiga toetada süüria pagulasi kogukondades, keskendudes peamiselt hariduse (sh digipädevused) ja ettevõtluse valdkondadele. Läbivalt pööravad tegevused eritählepanu naistele, lastele ja noortele ning neile tulevikuks iseseisva toimetuleku tagamiseks. 2023. aasta taotlusvooru korraldamisele eelnevalt toimus 17.10.2023 partneritega kohtumine, saamaks ülevaadet tehtust ja uutest vajadustest.

Projektid:

- 1. MTÜ Mondo projekt "Süüria pagulasnaiste iseseisva toimetuleku toetamine Jordaania s, Liibanonis ja Türgis läbi nende digipädevuse ja ettevõtlus oskuste tõstmise".**

- Eelarve: 109 558,10 eurot.
- Periood: 01.07.2022-30.06.2023.

Projekti üldeesmärgiks oli Süüria pagulaste, ennekõike naiste ja laste, sotsiaalmajandusliku olukorra parandamine Jordaania s, Liibanonis ja Türgis. Kõigis kolmes riigis on projektitegevustes osalenud naised suurendanud oma digipädevusi, mis toetab neid nii tööleidmisel, ettevõtte alustamisel, kui aktiivselt ühiskonnaelus

osalemisel. Kõigis riikides viidi läbi digipädevuste koolitus, kus omandati ka digiturunduse jms ettevõtlusoskusi. Digipäevuste programmis osalenud parandasid enim järgmisi oskusi: arendada oma äriideed ja turundada oma tooteid veebis; veebis tööd otsida; luua ja jagada teksti või pildina sisu ning muuhulgas kuidas koristada oma seadmetes digiprügi. Türgis läbiviidud ettevõtluse koolituste tulemil on paranenud pagulasnaiste võimekus alustada oma ettevõttega, sh on saadud äriplaani koostamise oskused. Liibanonis on pagulasnaisi võimestatud viima ellu kogukonna heaolu jaoks vajalikke projekte ning on toimunud ka mõned pagulaste poolsed algatused. Jordaania on pagulasnaised teadlikumad oma õigustest ning omandanud vajalikud kutseoskused iseseisvalt sissetuleku teenimiseks. Lisaks on Türgis toetatud koolitusel osalevate vanemate lapsi, pakkudes neile mängulisi ja arendavaid töötubasid. Kokku osales projekti tegevustes 507 naist ja 8 last; sealhulgas koolitati ligi 20 koolitajat kõikide riikide peale, et tagada programmide edasine läbiviimine.

Projekti lõpus viidi läbi mõjuhindamine digi-ja ettevõtluskoolituste efektiivsusele. Naisi võimestavad digipädevuste-ja oskuskoolitused on panustanud digilõhe vähenemisse ning koolitustel osalenud saavad rakendada (on juba rakendanud) saadud teadmisi igapäevaelus, näiteks kasutades veebipõhiseid riiklike teenuseid või registreerida arstiaega või müüa sotsiaalmeedia kaudu oma tooteid. Türgi näitel mõistsid osalenud naised millistest oskustest neil on puudu, et leida endale sobiv töökoht ning paljud planeerivad alustada inglise keele õpingutega. Kui enne koolitust hinnati kõige madalamalt digiohtudega toimetuleku ning digiturunduse oskusi, siis peale koolitust hindasid vastajaid, et nende oskused nendes valdkondades on „head“ või isegi „väga head“. Olulise tulemusena saab esile tuua ka projekti tegevustes osalemise positiivset mõju naiste enesekindlusele, mida toodi esile eelkõige kontrollvisiidi käigus Liibanoni. Ettevõtlus- ja oskuskoolitusel osalenud naised Türgis ja Jordaania kinnitavad, et koolituse tulemil võib nende sissetulek kasvada 20%.

Projektitegevused viidi valdavalt ellu plaanipäraselt ning seatud eesmärgid said saavutatud, täiendavalt valminud mõjuanalüüs kaardistab ka edasised vajadused ning ettepanekud programmide täiendamiseks;

2. MTÜ Eesti Pagulasabi projekt “Süüria pagulaste iseseisva jätkusuutliku toimetuleku ja toiduturvalisuse toetamine Jordaania läbi veesäästliku põllumajanduse”.

- Eelarve: 110 441,90 eurot.
- Periood: 01.06.2022-30.11.2023.

Projekti eesmärk on laiendada hüdropoonilise taimekasvatuse keskuse tegevusi, et aidata haavataval elanikkonnarühmal parandada oma toimetulekut ja toiduturvalisust, samal ajal aga aidata ka kliimamuutustega kohaneda ja vähendada survet põhjaveele. Tegevused viibisid mõned kuud, kuna tegevuste registreerimine riiklikus süsteemis (nn projektiloa taotlemine) võttis oodatust kauem aega. Koostatud on koolitusprogramm abisaajatele (keskkonnasõbralikud põllumajandusmeetodid);

valminud õppematerjalid, kuidas selliseid meetodeid rakendada leibkonna tasandil toimetuleku toetamiseks ja kliimamuutustega adapteerumiseks ning korraldati konkurss kasusaajate kaasamiseks. Taotlusi laekus ligi 1500, mille seast valiti välja 50 inimest, kellega viidi läbi kohtumised ja intervjuud. Omakorda on nende seast välja valitud 30 inimest, kelle taust (majapidamise majanduslik olukord, haavatavus, leibkonna suurus, motivatsioon) toetab programmis osalemist. Koolitused toimuvad kolmes faasis ja on kavandatud nii, et see oleks praktiline ja kataks abisaajate värbamisetapis teadasaadud vajadusi (sh eelistatud viljade kasvatamine, kasvuhoone planeerimine vastavalt olemasolevale pindalale jne). Esimene koolituste faas on toimunud-seitsmepäevane koolitus hüdropoonika konsultandi poolt: 3 päeva teoreetilisi teadmisi ja 4 päeva praktikat. Teise aruandlusperioodi jäävad koolituste lõpuleviimised, kasvuhoonete ehitus ning kasusaajate toetamine ja nõustamine (luuakse vastav veebikeskkond).

Lõppenud projektid

1. MTÜ Mondo projekt “Noored tehnoloogiasektorisse ja naised ettevõtlusse: digiõpe ja ettevõtlusoskused Süüria pagulastele Jordaania, Türgis ja Liibanonis”.

- Eelarve: 354 566 eurot.
- Periood: 01.06.2020-30.07.2022.

Projekti eesmärgiks oli parandada Süüria pagulaste olukorda regioonis pakkudes neile haridust ja psühhosotsiaalset tuge, keskendudes eriti lastele, noortele ja naistele. Projekti tegevused langesid kokku COVID-19 levikuga ning see varjutas kogu projekti tegevuste elluviimist sh tegevuste hilisemat algust võrreldes projekti perioodiga. Liibanonis, Tahaddi hariduskeskuse tegid kooliaasta lõpuni (sh eelkooli ja erihariduse toetus) 284 õpilast 301-st ning lisaks 101 tavakooli last said toetust kodutööde tegemist. Suveprogrammis osales vähemalt ühe nädala 383 last. Istanbulis, hoolimata piirangutest õnnestus vähemalt lastele korraldada suvelaagreid (enam kui 75 last) kui ka muid arendavaid tegevusi (teaduslaagrid). Liibanoni Saida linna sihtgrupp (30 naist) läbis naiste võimestamist käsitlevad koolitused ning igale naisele osteti ettevõtlusega alustamist toetavad töövahendid (et parandada nende sissetuleku teenimise võimalusi). Jordaania pagulaslaagrites läbis inglise keele ja küberkuritegevuse kursused 367 pagulast, 184 osalejat oli IT kursusel (programmeerimine, AI, veebiarendus). Digipädevuste koolitusi õnnestus läbi viia ka Süürias, kus koolitajate koolitamist tehti virtuaalselt ja siis 4 koolitajat koolitasid (100 tundi mahuga) kontaktõppe meetodil 20-t koolinoort Tishreeni ülikoolis.

4. KONVERENTSIDE TOETAMINE

Prioriteedid:

- 1) Vooru korraldamine, kust partneritel on võimalik taotleda rahastust arengukoostöö ja humanitaarabi prioriteetvaldkondi hõlmavaid teemasid käsitletavate rahvusvaheliste

ürituste korraldamiseks Eestis, samuti prioriteetriikidest pärit osalejate kaasamiseks (v.a. Ukraina, millega seotud tegevusi rahastatakse Ukraina eelarvest). Voor on avatud ka humanitaarabi valdkonnas ürituste korraldajatele.

Tulemused:

	Oodatav tulemus	Hinnang täitmisele
1.	On toimunud taotlusvoor, üritused toimuvad, haaratud on osalejad arengukoostöö prioriteetriikidest ja humanitaarabi prioriteetteemad.	täidetud (taotlusvoor toimunud ning toetuse abil viidi ellu ka planeeritud tegevused ja üritused)

Taotlusvooru eesmärk on toetada rahvusvaheliste konverentside korraldamist Eestis ja arengukoostöö valdkonna puhul osalejate kutsumist Eesti strateegilistest partnerriikidest (Armeenia, Botswana, Gruusia, Keenia, Moldova, Namiibia, Uganda, Valgevene) selleks, et tõsta arengukoostöö- ja humanitaarabi alast teadlikkust Eestis ning ärgitada ühiskondlikku arutelu Eesti rollist globaalse julgeoleku ja jätkusuutliku arengu tagamisel ning humanitaarkriisidele vastamisel. Taotlusvooru eelarve maht on 160 000 eurot, toetuse maksimaalne määr on 100% projekti abikõlblikest kuludest. Maksimaalne summa ühe taotleja kohta on 30 000 eurot. Taotlusvooru esitati kaks taotlust, mis rahuldati. Taotlused rahuldati summas 57 171,04 eurot. Taotlusvoorust järelejäanud toetust kasutatakse maailmahariduse vooru korraldamiseks.

Uued projektid

1. MTÜ Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustik „Baltikumi suurim mõju ja jätkusuutlikkuse festival Impact Day 2023“.

- Eelarve: 27 171,04 eurot.
- Periood: 01.06.2023-31.12.2023.

Arengukoostöö, keskkonna säästliku arengu ja jätkusuutliku majandusarengu teemade kajastamine Eestis toimuval rahvusvahelisel festivalil Impact Day, sh Eesti panuse avamine globaalsete kriiside lahendamisel ja ennetamisel, Eesti kogemuse rakendamine partnerriikide arengule kaasa aitamisel.

2. MTÜ Eesti Pagulasabi “Rahvusvaheline humanitaarabi konverents Tallinnas”.

- Eelarve: 30 000 eurot.
- Periood: 01.06.2023-30.11.2023.

Oktoobris Tallinnas toimuva humanitaarabi konverentsi eesmärk on tuua kokku rahvusvahelise humanitaarabi huvirühmad, et erinevate humanitaarkriiside analüüsi abil uurida uusi ja uuenduslikke lähenemisviise abi andmiseks, jagada teadmisi ja tõhustada koostööd erinevate humanitaarabi valdkonna osapoolte vahel.

5. MAAILMAHARIDUS

Tulemused

Toetasime projektipartnereid nii käimasolevate projektidega tekkinud küsimuste osas kui ka taotlusvoorus osalemise kohta tekkinud küsimustele vastates; septembris toimus maailmahariduse tegevuste ja plaanide koordinatsioonikohtumine ESTDEV ja VM AKHA vahel.

24.10.2023 osales ESTDEV maailmahariduse töörühma (taustaks: Maailmahariduse töörühm loodi eesmärgiga koordineerida maailmahariduse teemalist huvikaitset Eestis- peamiselt vabaühenduste vahel-, levitada teemakohaseid uudiseid, tulemusi ja informatsiooni rahastusvoorude ja ümarlaua arengute osas ning omavahel planeerida ja läbi viia ühiseid projekte) kohtumisel, mille kokkukutsujaks oli Arengukoostöö Ümarlaud (AKÜ). Ühiselt kinnitati, et vajalik on maailmaharidusega seotud sidusrühmade koostöö pildil hoidmine. Vabaühendused tõstatasid murekohana, et valdkond vajab pikaajalist ja süsteemset rahastust, mis võimaldaks tegevusi pikaajalisemalt planeerida. Koolide puhul on tegevuste osas vaja prioritseerida tähenduslikku praktikate vahetamist, infopäevi ja koolitusprogramme. ESTDEV võtab seda kõike arvesse järgmiste maailmahariduse taotlusvoorude disainimisel. Töörühma kokkukutsumise tulemusena tekkis kontaktide infolist (haldab AKÜ), mille läbivaks eesmärgiks jääb kokku liita inimesed ja organisatsioonid Eestis, kellel on huvi maailmahariduse valdkonna vastu. Listi kaudu saab edaspidi jagada infot erinevate võimaluste, ressursside ja uute arengute kohta ning toetada omavahelist koostööd.

Uued projektid

13. juulil 2023 kuulutas ESTDEV välja taotlusvooru maailmahariduse edendamiseks. Taotlusvooru eesmärk oli maailmakodaniku pädevusmudelil kirjeldatud laste ja noorte oskuste, teadmiste ja hoiakute arendamine. Tegevustele määratleti 2 tegevussuunda: (1) pädevusmudelil kirjeldatud pädevusvaldkondi lõimivate õpilasvõistluste korraldamine, (2) projektõppe ja uurimisliku õppe rakendamine ning pädevusmudeli formaal-ja mitteformaalõppes rakendamist toetavate arendustegevuste elluviimine. Vooru disaini olid kaasatud Haridus- ja Teadusministeeriumi ja vabakond, et saada ajakohastatud sisendit (valdkonnad, tegevused, kooskõla haridusstrateegiliste eesmärkidega).

Taotlusvooru eelarvemaht oli 100 000 eurot. Taotlusvoorus hinnati 9 taotlust (kogusummas 251 623,10 eurot). Taotlusvoorust said rahastus 4 projektitaotlust.

Uued projektid

1. MTÜ Mondo „Teadlike maailmakodanike kujundamine Eesti haridussüsteemis (MHK12)“.

- Eelarve: 40 000 eurot.
- Periood: 01.10.2023-30.06.2024.

Eesmärk seisneb maailmakodaniku pädevusmudeli rakendamises Eesti haridussüsteemis, lähtudes kahest sambast: haridustöötajate oskuste tõstmine maailmahariduse valdkonnas ning noorte huvi ja teadlikkuse suurendamine, et võimaldada neil panustada õiglasema ja jätkusuutlikuma maailma kujundamisesse.

2. MTÜ Peipsi Koostöö Keskus „Maailmakodaniku pädevusmudeli rakendamine Planeedi kestlikkuse teemavaldkonnas formaal-ja mitteformaalõppeasutuste koostöös“.

- Eelarve: 35 333 eurot.
- Periood: 18.09.2023-30.06.2024.

Projekt toetab maailmakodaniku pädevusmudeli rakendamist, töötades välja ja katsetades uusi õppeprogramme ja digitaalseid õppematerjale.

3. Tallinna Pelgulinna Riigigümnaasium „Maailmahariduskonverents Tallinna Pelgulinna Riigigümnaasiumis“.

- Eelarve: 9 750 eurot.
- Periood: 01.11.2023-28.06.2024.

Maailmahariduse nädal ehk Maailmanädal on PERGis 2024. aasta maikuus toimuv teadmiste festival ja konverents.

4. Vivita Estonia OÜ „Ilmapilk - Mänguline ja disainikeskne tööriistakast maailmahariduse edendamiseks“.

- Eelarve: 14 917 eurot.
- Periood: 01.09.2023-30.06.2024.

Projekti eesmärk on koostöös õpetajate ja õpilastega välja töötada koolides maailmahariduse õpetamiseks ja õppimiseks sobiv mänguline ja disainikeskne loovtöövorm (ja tööriistakast).

Lõppenud projektid

Menetlesime 1 lõppenud maailmahariduse projekti aruande:

1. MTÜ Mondo projekt „Maailmaharidus lasteaiast gümnaasiumini; Eesti panus kestliku arengu eesmärkidesse“.

- Eelarve: 198 500 eurot.
- Periood: 01.07.2021-31.08.2023

Projekti eesmärgiks oli Eesti koolide ja lasteaedade teadlikkuse tõstmine arengumaade väljakutsetest, kestliku arengu eesmärkidest ning Eesti panusest arengukoostöösse. Projekti jooksul oli Maailmakooli (Maailmakooli platvorm maailmakool.ee)

tegevustesse kaasatud vähemalt 146 üldhariduskooli ja 107 lasteaeda (arvestatud maailmahariduslike koolituste, näituste, õppematerjalide tellimiste, maailmapäevade korraldamiste, UNESCO ja Euroopa Parlamendi partnerkoolide programmi –EPAS koolivõrgustike tegevuste põhjal).

Eesti Teadusagentuuri riiklik õpilasleiutajate konkurss

Maailmahariduse propageerimiseks koolinoorte hulgas paneb ESTDEV juba teist aastat järjest välja eriauhinna õpilasleiutajate riiklikule konkursile.

2023. aasta Eesti Teadusagentuuri õpilasleiutajate riiklikul konkursil pälvis ESTDEV-i maailmahariduse eripreemia viis leiutist. Eripreemia anti koolinoortele, kelle leiutised toetavad planeedi jätkusuutlikku arengut ja propageerivad säästlikku eluviisi:

- 1) **„Konnarobot“** (autor Simona Strauss, 2.kl Tallinna Pääsküla kool), masin, mis aitab konnad üle tee. Autor on lähtunud isiklikust soovist aidata kaasa konnade arvukuse hoidmisele, mõeldes välja lahenduse, kuidas robotite kaasabil toetada konnade rändeid;
- 2) **„Tark prügikast“** (autor Minni Laugen, 4. kl Saku Gümnaasium), lahendus aitav prügifirmadel ja omavalitsustel paremini hinnata prügi kogust ning planeerida selle käitlemist ja taaskasutust tõhusamalt;
- 3) **„Prügipress“** (autor Karmen Roht, 4. kl Viljandi Jakobsoni Kool), autor soovib tähelepanu pöörata pakenditeadlikkusele ning eriti ruumilistele pakenditele. Idee aitab kaasa globaalsete väljakutsete lahendamisele ning aitab ka peresiseselt mõtestada ületarbimise temaatikat;
- 4) **„Julguse äpp“** (autor Aksel Otsing, 7. kl Tõrva Gümnaasium), leiutise eesmärk on kiusamise teemal kokku tuua nii õpilased, õpetajad kui ka tugispetsialistid;
- 5) **„Hallitussente kasvu inhibeeriv toode toiduainete säilitamiseks“** (autor Annika Rääbis, Carolyn Prits ja Vladena Kotenko, 12. kl Hugo Treffneri Gümnaasium), leiutis toiduraiskamise vastu.

6. KOMMUNIKATSIOON

Prioriteedid

- 1) Ministeerium ootab ESTDEV-ilt 2023. aastal senisest enam Eesti erinevate partnerite poolt elluviidavate projektide kommunikatsiooni ja nähtavuse suurendamist, et tõsta Eesti avalikkuses teadlikkust Eesti arengukoostöö tegevustest ning Eesti panusest maailma arengusse.
- 2) Kommunikatsioonis on oluline järgida kommunikatsiooni head tava, sh riigikantselei poolt loodud valitsuskommunikatsiooni põhimõtteid.

Tulemused

ESTDEV jätkas kommunikatsioonivaldkonna ülesehitamist ning kokkuvõttes oli edukas aasta. Kasvas ESTDEV-i kui organisatsiooni ja kogu arengukoostöö sektori nähtavus Eestis, suuresti tänu edukatele ülesehitusprojektidele Ukrainas. ESTDEV-i kodulehel avaldatud info, uudised ja teated, jõudis Eesti meediaväljaannete uudisvoogu. Liitumine Practitioners Network'ga ja hea koostöö selle eesistuja Expertise France'ga andis võimalusi ühiskommunikatsiooniks, mis laiendas ESTDEV-i sõnumite levikut väljaspool Eestit. Hea näide oli COP28, kus ESTDEV-i juhtimisel toimunud uue kaksikpöörde TEI eel-launchi kommunikeerisid jõuliselt mitmed Euroopa agentuurid ja katusorganisatsioonid. Suurem nähtavus tõi kaasa ka kriitilist tähelepanu ja küsimusi ESTDEV-i eesmärkide tegevuste kohta. See eeldab 2024. aastal suuremat panust teavitus- ja huvikaitsetegevustesse. Samuti on vajadus ümber mõtestada teavitustegevuste sisu ja haare, mis seni on käinud käsikäes maailmaharidusega ja teinud teavitust peamiselt koolinoorte ja laste seas.

ESTDEV-i kommunikatsioonitegevused

Suures plaanis jagunevad ESTDEV-i kommunikatsioonitegevused kaheks: organisatsiooni puudutav kommunikatsioon ja sektoriülene ehk partnerite tegevusi kajastav kommunikatsioon. ESTDEV-i omakommunikatsiooni eesmärk oli juhivahetustest tingitud turbulentside kiuste demonstreerida stabiilset ja ambitsioonikat organisatsiooni, millel on selge missioon, eesmärgid ja põhimõtted, kus töötavad kogenud eksperdid, kus viiakse ellu maailma sh Eesti jätkusuutlikku arengut toetavaid tegevusi, ning mis suudab luua edukaid partnerlusi nii Eestis kui väljaspool.

Veebileht: Kommunikatsioonitegevuste üks prioriteete 2023. aastal oli uue veebikeskkonna arendamine, mis koondaks, selgitaks ja visualiseeriks Eesti arengukoostöös toimuvat eesti ja inglise keeles. 2024. aasta alguses avalikustatud ESTDEV-i veebileht võttis lisaks sihtriikidele fookusesse ka arengukoostöö prioriteetvaldkonnad ja projektid. Teemaatiline lähenemine on oluline Eesti arengukoostöö tootestamisel ja turundamisel ning välisrahastuse kaasamisel. Vastavaid alalehti saab mugavalt linkida partnerite, sihtriikide saatkondade, kaasdoonorite jt veebilehtedega ning regulaarselt tutvustada sotsiaalmeedias. Olulise uuendusena on kodulehel esindatud ka projektide kasusaajate arvamused, mis demonstreerivad Eesti arengukoostöö mõju meie partnerriikide vaatest. 2024. aasta eesmärk on täita kvaliteetse sisuga kõik vormilised võimalused, tutvustada projekte ning nende raames toodetud visuaalset materjali.

Sotsiaalmeedia: ESTDEV jätkas kasvamist kõikides kanalites - LinkedIn, Facebook, X ja Instagram. LinkedIn on esmane kanal ESTDEV-i ja Eesti arengukoostöö tutvustamiseks inglise keeles, sealne jälgijaskond 2023. aastal rohkem kui kahekordistus. Kolmandik jälgijaid on Eestist, suuruselt järgmised grupid on Keenia, Brüssel. Facebooki (FB) külastatavus kasvas 20%, märkimisväärne osas jälgijatest on EL idanaabruse riikidest (Ukraina, Moldova, Gruusia ja Armeenia), mis teeb FB-st peamise kanali ESTDEV-i idasuunaliseks kommunikatsiooniks.

Instagrami (IG) külastused kasvasid 177% ning seal on ESTDEV-l kõige suurim jälgijaskond 18-24 aastaste seas, mis võimaldab planeerida kommunikatsiooni just noorte kaasamiseks. IG-s oleme teinud ka esimesed katsetused Instagram Collab vormis (üks postitus mitmelt kontolt) koos Mondoga Gruusia arvamusfestivali kajastamiseks. Selline ühistegevus on väga mõjus viis laia online auditooriumiga suhtlemiseks. Twitteris/X edastatud sõnumid jõuavad teiste kanalitega võrreldes kõige suurema auditooriumini. Potentsiaali on veel vestluste arendamisel, kommenteerida ja jagada rohkem kolleegide ja partnerite tegemisi. Kokkuvõttes on kahe tegevusaastaga tekkinud hea statistika ESTDEV-i sotsiaalmeedia kanalite kohta, mis võimaldab 2024. aastal oma sõnumeid paremini sihistada ja suurema mõjuga jagada.

Meedia: 2023. aastal toimus murrang suhtluses Eesti meediaga. Kui aasta varem oli vaja kõvasti pingutada, et ESTDEV-i teemadele ja ekspertidele meediaruumi saada, siis Ovrutši lasteaia avamise järgselt see muutus. Avamise kajastamiseks korraldasime koostöös välisministeeriumiga meediaviisi Ukrainasse. Lisaks tootis ESTDEV visuaalset materjali ja intervjuusid Eesti meediale ka Ovrutši silla avamise kajastamiseks. Kuna suurte avamisürituste puhul jääbki meedia huviks välisministri intervjuu, siis on oluline leida protsessi sees rohkem võimalusi ESTDEV-i kõneisikutele. Aasta teises pooles Margus Geringu asumisega Ukraina tegevuste juhiks viis ESTDEV-i ja Ukraina ülesehitamise teemad uuesti meedia huviorbiiti. Kommunikatsioonitiimi toel andis Gering mitu intervjuud, esines eesti- ja venekeelses hommikutelevisioonis, ning rääkis Eesti uutest initsiatiividest Ukraina toetuseks. 2024. aasta eesmärk on leida rohkem võimalusi arengukoostöö temaatika kajastamiseks Eestis meedias ning teha selleks koostööd ministeeriumi ja Eesti partneritega. See on oluline positiivse fooni loomiseks Eesti tegevusele meie partnerriikides, eriti Aafrikas, mille suhtes on olnud mitmeid kriitilisi artikleid. Samas, on väljaanded Aafrika riikides avaldanud kümneid positiivseid artikleid (IT) koostööst Eestiga, mida produtseerisid e-GA konverentsi külastanud ajakirjanikud. See viitab selgelt meediategevuste plaaneerimise vajadusele partnerriikides, et Eesti tegevused saaksid kajastuse ka kohalikus meedias.

Üritused: Üks suuremaid saavutusi oli Tallinn Digital Summitil arengukoostööteemalise kõrvalürituse „Global partnerships for value-based digital development“ korraldamine. Arutelu juhatas välisministeeriumi asekancler Minna-Liina Lind, esinesid ENAEBL peadirektor, USAID digidemokraatia juht, GIZ majandusarengu ja digitaliseerimise direktor ja ESTDEV-i Aafrika regiooni juht Katrin Winter. See kõrvalüritus oli hea näide kuidas esitleda arengukoostöö teemasid rahvusvahelisel konverentsil. Samuti oli ESTDEV esindatud paneeliesinemistel ja kohtumistel Tallinnas toimunud AVP-l. eGa konverentsil juhtisime paneelarutelu ministritega Gambias, Kasahstanis ja Armeenias kuidas digiareng ja innovatsioon on aidanud kaasa nende riikide sotsiaalmajandusliku heaolu kasvule. Avamusfestivalil korraldas ESTDEV koostöös välisministeeriumi avalike suhete osakonnaga Ukraina ülesehituse teemalise arutelu ja avas Välispoliitika alal fotonäituse Ovrutši lasteaia ehitusest, mis oli hiljem avalikkusele avatud ka Solarise keskuse I korruse fuajees. Tallinnas toimunud Impact Day'l toimus meie initsiatiivil ümarlaud koos arengukoostöö praktikutega (ITL, Mondo MTÜ, Visionest Institute OÜ, Let's Do it World MTÜ, Star Cloud OÜ), et jagada parimaid näiteid ja õppetunde Eesti tegevustest meie

partnerriikides. Samuti osalesime Impact Dayl jätkusuutliku ehituse arutelul, kuhu tõime sisse arengukoostöö temaatika ja Ukraina ülesehituse. Suurepärane näide Eesti arengukoostöö tutvustamisest rahvusvahelisel üritusel oli COP28, kus ESTDEV-i eestvedamisel toimunud kahte üritust kommunikeerisid jõuliselt Euroopa arengukoostöö agentuurid, Practitioners Network jt. 2024. aasta eesmärk on jätkata Eesti arengukoostöö tutvustamist ja Eesti kogemuse jagamist rahvusvaheliste konverentside ja ürituste raames nii Eestis kui välismaal.

Partnerite kommunikatsioon

Positiivse trendina suurenes partnerite projektide eesmärgid ja tegevusi kajastavate sõnumite hulk ESTDEV-i uudisvoos. Uuendusena alustas ESTDEV kõikide voorude tulemuste avaldamist pressiteatena, kus olid kirjas toetuste saajad ning uute projektide eesmärgid ning laiem selgitus, mis selliste projektide alustamine oluline on. See käivitas ka partnerid, kes asusid tegema eraldi veebilugusid oma uute projektide kohta, mida rahastas ESTDEV. Sageli korjas ESTDEV need lood üles, lisas neile ESTDEV-i kommentaari ja avaldas ka ESTDEV-i kodulehel. Seega sai uute projektide alguse kajastamine 2023. aastal hea hoo sisse, mida kindlasti jätkame ka 2024. aastal. Kasutamata potentsiaali on klassikaliste tulemuslugude/case study'de loomisel, mis oleks hästi kirjutatud ja visualiseeritud. See eeldab nii ESTDEV-i kui ka partnerite poolset panust ning kulude eelarvestamist foto-ja videograafide, vajadusel ka kirjutaja/produtsendi kaasamiseks. 2024. aasta eesmärk on käivitada tulemuslugude tootmine, et tõsta nii sisu ja analüüsi kui ka visuaalse materjali kvaliteeti Eesti arengukoostöö tulemuste ja mõju kajastamisel. Kuna uuel ESTDEV-i kodulehel tekib oma alaleht igale projektile, siis tekib hea koht, kuhu toodetud materjalid koondada.

Sotsiaalmeedia: Vastavalt rahastuslepingule peavad partnerid alati mainima ka rahastajat. Sotsiaalmeedias töötab see päris hästi ja ESTDEV on reeglina mainitud või täägitud. Samuti jagavad partnerid ka ESTDEV-i teated nende endi projektide või näiteks voorude kohta. Sama teeb ka ESTDEV partnerite postitustega. 2024. aasta eesmärk on suurendada sotsiaalmeedia suhtlust partneritega nii Eestis kui välismaal ning panustada rohkem ühistesse kampaaniatesse. Selleks peab olema mõlema poole valmisolek osaleda ja ka sotsiaalmeedia kontode olemasolu. Parema koostöö ja ühtse arusaamise tekkeks alustab ESTDEV regulaarseid kohtumisi oma partnerorganisatsioonide kommunikatsioonispetsialistidega.

Raamatupidamise aastaaruanne

Bilanss

(eurodes)

	31.12.2023	31.12.2022	Lisa nr
Varad			
Käibevarad			
Raha	763 595	4 039 685	2
Nõuded ja ettemaksed	1 695 336	4 126 955	3
Kokku käibevarad	2 458 931	8 166 640	
Põhivarad			
Materiaalsed põhivarad	8 064	10 483	5
Immateriaalsed põhivarad	18 142	0	6
Kokku põhivarad	26 206	10 483	
Kokku varad	2 485 137	8 177 123	
Kohustised ja netovara			
Kohustised			
Lühiajalised kohustised			
Võlad ja ettemaksed	2 156 381	8 005 772	8
Kokku lühiajalised kohustised	2 156 381	8 005 772	
Kokku kohustised	2 156 381	8 005 772	
Netovara			
Eelmiste perioodide akumuleeritud tulem	171 351	281 708	
Aruandeaasta tulem	157 405	-110 357	
Kokku netovara	328 756	171 351	
Kokku kohustised ja netovara	2 485 137	8 177 123	

Tulemiaruanne

(eurodes)

	2023	2022	Lisa nr
Tulud			
Annetused ja toetused	14 829 632	9 074 873	10
Kokku tulud	14 829 632	9 074 873	
Kulud			
Jagatud annetused ja toetused	-11 009 994	-6 385 039	11
Mitmesugused tegevuskulud	-1 810 509	-928 345	12
Tööjõukulud	-1 972 753	-1 644 059	13
Põhivarade kulum ja väärtuse langus	-6 048	-1 613	5,6
Muud kulud	6 609	-232 455	14
Kokku kulud	-14 792 695	-9 191 511	
Põhitegevuse tulem	36 937	-116 638	
Muud finantstulud ja -kulud	120 468	6 281	
Aruandeaasta tulem	157 405	-110 357	

Rahavoogude aruanne

(eurodes)

	2023	2022	Lisa nr
Rahavood põhitegevusest			
Põhitegevuse tulem	36 937	-116 638	
Korrigeerimised			
Põhivarade kulum ja väärtuse langus	6 048	1 613	5,6
Kokku korrigeerimised	6 048	1 613	
Põhitegevusega seotud nõuete ja ettemaksete muutus	2 481 487	-3 505 875	3
Põhitegevusega seotud kohustiste ja ettemaksete muutus	-5 849 391	6 713 495	8
Kokku rahavood põhitegevusest	-3 324 919	3 092 595	
Rahavood investeerimistegevusest			
Tasutud materiaalse ja immateriaalse põhivarade soetamisel	-21 770	-12 096	5,6
Laekunud intressid	70 599	59	
Kokku rahavood investeerimistegevusest	48 829	-12 037	
Kokku rahavood	-3 276 090	3 080 558	
Raha ja raha ekvivalendid perioodi alguses	4 039 685	959 127	2
Raha ja raha ekvivalentide muutus	-3 276 090	3 080 558	
Raha ja raha ekvivalendid perioodi lõpus	763 595	4 039 685	2

Netovara muutuste aruanne

(eurodes)

		Kokku netovara
	Akumuleeritud tulem	
31.12.2021	281 708	281 708
Aruandeaasta tulem	-110 357	-110 357
31.12.2022	171 351	171 351
Aruandeaasta tulem	157 405	157 405
31.12.2023	328 756	328 756

Raamatupidamise aastaaruande lisad

Lisa 1 Arvestuspõhimõtted

Üldine informatsioon

Sihtasutuse Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskus 2023. aasta raamatupidamise aastaaruanne on koostatud kooskõlas Eesti finantsaruandluse standardiga.

Eesti finantsaruandluse standard on rahvusvaheliselt tunnustatud arvestuse ja aruandluse põhimõtetele tuginev avalikkusele suunatud finantsaruandluse nõuete kogum, mille põhinõuded on kehtestatud Eesti Vabariigi raamatupidamise seaduses, mida täiendavad Raamatupidamise Toimkonna poolt välja antud juhendid ning lähtutakse ka avaliku sektori finantsarvestuse ja -aruandluse juhendis sätestatud nõuetest.

Bilansi ja tulemiaruaruande skeemides kasutatakse RTJ 14 kehtestatud skeeme.

Raamatupidamise aastaaruanne on koostatud eurodes, lähtudes soetusmaksumusest.

Raha

Raha ja raha ekvivalentidena kajastatakse bilansis raha kirjel ja rahavoogude aruandes arvelduskontodel ja riigikassas olevat raha jääki.

Rahavoogude aruanne on koostatud kaudsel meetodil. Põhitegevuse rahavoogude leidmisel korrigeeritakse aruandeaasta põhitegevuse tulemit, elimineerides mitterahaliste tehingute mõju ja põhitegevusega seotud käibevarade saldode muutused ja toetuste nõuete ning kohustiste muutused.

Investeeringis- ja finantseerimistegevusest tulenevaid rahavoogusid kajastatakse otsemeetodil.

Välisvaluutas toimunud tehingud ning välisvaluutas fikseeritud finantsvarad ja -kohustised

Välisvaluutas fikseeritud tehingute kajastamisel võetakse aluseks tehingu toimumise päeval ametlikult kehtivad Euroopa Keskpanka valuutakursid. Välisvaluutas fikseeritud rahalised varad ja kohustised hinnatakse aruandekuupäeva seisuga ümber eurodesse aruandekuupäeval ametlikult kehtivate Euroopa Keskpanka valuutakursside alusel. Ümberhindamise tulemusena saadud valuutakursi kasumid ja kahjumid kajastatakse aruandeperioodi tulemiaruanandes, kusjuures põhitegevuse tuludes ja -kuludes kajastatakse valuutakursi kasumid ja -kahjumid, mis on seotud tarnijate ja ostjate arveldustega, muud valuutakursist tulenevad erinevused kajastatakse finantstuludes ja -kuludes.

Nõuded ja ettemaksed

Nõuetena ostjate vastu kajastatakse sihtasutuse tavapärase majandustegevuse käigus tekkinud lühiajalisi nõudeid. Nõudeid ostjate vastu kajastatakse korrigeeritud soetusmaksumuses. Ostjate laekumata arved on bilansis hinnatud lähtuvalt tõenäoliselt laekuvatest summadest. Seejuures hinnatakse iga konkreetse kliendi laekumata arveid eraldi, arvestades teadaolevat informatsiooni kliendi maksevõime kohta.

Saamata sihtfinantseerimine kajastatakse nõudena perioodil, mil leiavad aset kulutused, mille kompenseerimiseks toetused on mõeldud. Ettemakstud teenused kajastatakse ettemakstud tulevaste perioodide kuluna.

Materiaalsed ja immateriaalsed põhivarad

Põhivaraks loetakse varasid kasuliku tööeaga üle ühe aasta ja soetusmaksumusega alates 10 000 eurot. Põhivara võetakse arvele soetusmaksumuses, mis koosneb ostuhinnast, mittetagastatavatest maksudest ja muudest põhivara kasutuselevõtuga otseselt seonduvatest väljaminekutest. Põhivara kulumit arvestatakse lineaarmetodil, lähtudes vara majanduslikult kasulikust elueast. Kuluminormid on sihtasutuses kasutusel olevatel põhivara gruppidel alljärgnevad:

muu materiaalne põhivara 20%

immateriaalne põhivara 20%

Rendid

Kasutusrendi maksed kajastatakse rendiperioodi jooksul kuluna.

Finantskohustised

Lühiajalised finantskohustised on võlad tarnijatele, võlad töövõtjatele, maksukohustised, sihtfinantseerimisega seotud kohustised toetuse saajatele ning toetusteks saadud ettemaksed.

Lühiajalisi finantskohustisi kajastatakse bilansis korrigeeritud soetusmaksumuse meetodil. Lühiajaliste finantskohustiste

korregeeritud soetusmaksumus on üldjuhul võrdne nende nominaalväärtusega, mistõttu lühiajalisi finantskohustisi kajastatakse bilansis maksmisele kuuluvas summas.

Annetused ja toetused

Toetused jagatakse järgmisteks liikideks:

1. sihtfinantseerimine - teatud sihtotstarbel saadud ja antud toetused, mille puhul määratakse selle eesmärk koos mõõdikutega eesmärgi täitmise jälgimiseks, ajakava ja rahaline eelarve ning toetuse andja nõuab saajalt detailset aruandlust raha kasutamise kohta ning raha ülejääk tuleb maksta reeglina andjale tagasi;
2. tegevustoetused - antud ja saadud toetused, mis antakse saajale lähtudes tema põhikirjalistest ülesannetest ja arengudokumentides määratud eesmärkidest. Tegevustoetus kajastatakse toetuse saaja poolt tuluna raha laekumisel.

Sihtfinantseerimise liigid on:

1. kodumaine sihtfinantseerimine - residentidelt, sh teistelt avaliku sektori üksustelt saadud ja neile antud sihtfinantseerimine, v.a. nende kaudu vahendatud välismaine sihtfinantseerimine;
2. välismaine sihtfinantseerimine - mitteresidentidelt, sealhulgas rahvusvahelistelt organisatsioonidelt saadud sihtfinantseerimine.

Sihtfinantseerimise tulude ja kulude kontodel eristatakse sihtfinantseerimist ja selle vahendamist. Sihtfinantseerimist nimetatakse vahendamiseks, kui see saadi edasifinantseerimiseks, mitte oma tegevuskulude katmiseks. Vahendamise korral võrduvad vahendamiseks saadud toetuste tulu edasiantud toetuste kuluga.

Sihtfinantseerimine kajastatakse tuluna tegevuskulude tegemise perioodil. Kui sihtfinantseerimine on küll laekunud, kuid selle arvel ei ole veel kulutusi tehtud, kajastatakse saadud vahendid ettemaksena.

Toetuste vahendamiseks saadud sihtfinantseerimisi kajastatakse kuludes ja tuludes vastavalt toetuste saajate poolt tehtud kulutustele, mille kohta on toetuse saaja esitanud kuluaruande või teatise.

Kui sihtfinantseerimiseks saadud rahalised vahendid kantakse vahendajale, kajastab vahendaja seda saadud ettemaksena kuni kulu ja tulu kajastamise perioodi saabumiseni.

Kui vahendaja kannab toetuse saajale raha üle ettemaksena, kajastab ta seda toetuse saajale antud ettemaksena. Kui vahendaja aktsepteerib toetuse saaja aruande tehtud kulutuste osas, kajastab ta toetuse saaja kulutuste tegemisega samas perioodis tulu toetuse andjalt ja kulu toetuse saajale ning võtab arvele kas nõude toetuse andja vastu või vähendab toetuse andjalt saadud ettemakset ja võtab arvele kohustise toetuse saaja ees või vähendab toetuse saajale antud ettemakset.

Seotud osapooled

Sihtasutuse aastaaruande koostamisel on seotud osapoolteks nõukogu liikmed, juhatus ja eelnimetatud isikute lähisugulased ning nende olulise mõju või kontrolli all olevad juriidilised isikud.

Lisa 2 Raha

(eurodes)

	31.12.2023	31.12.2022
Riigikassa	763 466	4 039 535
SEB	129	150
Kokku raha	763 595	4 039 685

Lisa 3 Nõuded ja ettemaksed

(eurodes)

	31.12.2023	12 kuu jooksul	Lisa nr
Nõuded ostjate vastu	38	38	
Ostjatelt laekumata arved	38	38	
Muud nõuded	56 090	56 090	
Intressinõuded	56 090	56 090	
Ettemaksed	20 125	20 125	
Tulevaste perioodide kulud	20 125	20 125	
Ettemakstud sihtfinantseerimine	1 398 513	1 398 513	9
Nõuded toetuste eest	220 570	220 570	9
Kokku nõuded ja ettemaksed	1 695 336	1 695 336	
	31.12.2022	12 kuu jooksul	Lisa nr
Muud nõuded	6 222	6 222	
Intressinõuded	6 222	6 222	
Ettemaksed	1 176 306	1 176 306	
Tulevaste perioodide kulud	1 176 306	1 176 306	
Ettemakstud sihtfinantseerimine	2 655 483	2 655 483	9
Nõuded toetuste eest	288 944	288 944	9
Kokku nõuded ja ettemaksed	4 126 955	4 126 955	

Lisa 4 Maksude ettemaksed ja maksuvõlad (eurodes)

	31.12.2023	31.12.2022
	Maksuvõlg	Maksuvõlg
Üksikisiku tulumaks	26 839	17 153
Erisoodustuse tulumaks	1 378	325
Sotsiaalmaks	47 831	28 925
Kohustuslik kogumispension	1 874	1 281
Töötuskindlustusmaksed	3 252	2 034
Muud maksude ettemaksed ja maksuvõlad	10 081	0
Kokku maksude ettemaksed ja maksuvõlad	91 255	49 718

Lisa 5 Materiaalsed põhivarad (eurodes)

	Muud materiaalsed põhivarad	Kokku
31.12.2021		
Soetusmaksumus	0	0
Akumuleeritud kulum	0	0
Jääkmaksumus	0	0
Ostud ja parendused	12 096	12 096
Amortisatsioonikulu	-1 613	-1 613
31.12.2022		
Soetusmaksumus	12 096	12 096
Akumuleeritud kulum	-1 613	-1 613
Jääkmaksumus	10 483	10 483
Amortisatsioonikulu	-2 419	-2 419
31.12.2023		
Soetusmaksumus	12 096	12 096
Akumuleeritud kulum	-4 032	-4 032
Jääkmaksumus	8 064	8 064

Lisa 6 Immateriaalsed põhivarad

(eurodes)

	Kontsessioonid, patendid, litsentsid, kaubamärgid	Kokku
31.12.2022		
Soetusmaksumus	0	0
Akumuleeritud kulum	0	0
Jääkmaksumus	0	0
Ostud ja parendused	21 770	21 770
Amortisatsioonikulu	-3 628	-3 628
31.12.2023		
Soetusmaksumus	21 770	21 770
Akumuleeritud kulum	-3 628	-3 628
Jääkmaksumus	18 142	18 142

Lisa 7 Kasutusrent

(eurodes)

Aruandekohustuslane kui rentnik

	2023	2022
Kasutusrendikulu	96 290	69 526
Järgmiste perioodide kasutusrendikulu mittekatkestatavatest lepingutest		
	31.12.2023	31.12.2022
12 kuu jooksul	238 571	62 755
1-5 aasta jooksul	1 001 589	4 862
Üle 5 aasta	276 939	0

2023.aastal on tasutud bürooruumide ja inventari eest renti 84 422 eurot,
sõiduauto täisteenusrenti 11 868 eurot
2022. aastal bürooruumide rent 61 710 eurot, sõiduauto täisteenusrent 7 816 eurot

Järgmiste perioodide kasutusrendikulus on lepingute järgsed kulud bürooruumide, tarkvara litsentside, ja Keenia töötajate arvutite eest.

Lisa 8 Võlad ja ettemaksed

(eurodes)

	31.12.2023	12 kuu jooksul	Lisa nr
Võlad tarnijatele	152 310	152 310	
Võlad töövõtjatele	114 770	114 770	
Maksuvõlad	91 255	91 255	4
Saadud ettemaksed	1 653 178	1 653 178	
Muud saadud ettemaksed	1 653 178	1 653 178	9
Toetuste kohustised	144 868	144 868	9
Kokku võlad ja ettemaksed	2 156 381	2 156 381	
	31.12.2022	12 kuu jooksul	Lisa nr
Võlad tarnijatele	90 468	90 468	
Võlad töövõtjatele	39 938	39 938	
Maksuvõlad	49 718	49 718	4
Saadud ettemaksed	7 601 563	7 601 563	
Muud saadud ettemaksed	7 601 563	7 601 563	9
Toetuste kohustised	224 085	224 085	9
Kokku võlad ja ettemaksed	8 005 772	8 005 772	

Lisa 9 Sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused

(eurodes)

	31.12.2021		Laekunud	Tagasi makstud	Kajastatud tulemiaruanandes	31.12.2022	
	Nõuded	Kohustised				Nõuded	Kohustised
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks							
Välisministeerium	14 313	249 313	12 252 351	0	6 488 517	0	5 998 840
Euroopa Komisjon	0	638 178	1 221 351	0	830 213	0	1 029 316
Flandria Valitus	0	29 834	20 000	0	24 383	0	25 451
Norra Välisministeerium	0	240 605	0	0	464 527	223 922	0
United Nations Office for ProjectUnited Na	216 081	0	283 446	0	67 365	0	0
U.S. Department of State	12 614	34 636	53 557	-8 148	134 879	63 859	0
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	0	0	100 000	0	6 018	0	93 982
Deutsche Gesellschaft für InternatiZusammenarbeit (GIZ)	0	0	463 614	0	9 640	0	453 974
Tegevustoetus	0	0	1 048 168	0	1 049 218	1 050	0
Ettemaksed ja kohustised projektipartneritele	350 487	0	0	0	113	2 655 596	224 085
Kokku sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	593 495	1 192 566	15 442 487	-8 148	9 074 873	2 944 427	7 825 648
Kokku sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused	593 495	1 192 566	15 442 487	-8 148	9 074 873	2 944 427	7 825 648

	31.12.2022		Laekunud	Tagasi makstud	Kajastatud tulemiaruan-des	31.12.2023	
	Nõuded	Kohustised				Nõuded	Kohustised
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks							
Välisministeerium	0	5 998 840	6 866 556	0	11 671 040	0	1 194 356
Euroopa Komisjon	0	1 029 316	0	-177 835	958 968	125 353	17 866
Flandria Valitus	0	25 451	86 049	0	98 368	0	13 131
Norra Välisministeerium	223 922	0	278 185	0	54 263	0	0
U.S. Department of State	63 859	0	193 377	0	124 647	0	0
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	0	93 982	0	0	22 059	0	71 923
Deutsche Gesellschaft für InternatiZusammenarbeit (GIZ)	0	453 974	126 593	0	430 289	67 246	217 524
Kultuuriministeerium	0	0	3 000	-978	2 022	0	0
Islandi Välisministeerium	0	0	66 000	-4 902	61 098	0	0
HAUS Finnish Institute of PublicManagement Ltd	0	0	148 559	0	10 182	0	138 377
VSI OSMOS GLOBAL PARTNERSHIPS	0	0	33 521	0	58 315	24 794	0
UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMM	0	0	20 988	0	24 165	3 177	0
Muud nõuded	1 163	0	14 813	0	14 216	0	0
Tegevustoetus	0	0	1 300 000	0	1 300 000	0	0
Ettemaksed ja kohustised projektipartneritele	2 655 483	224 085	0	0	0	1 398 513	144 869
Kokku sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	2 944 427	7 825 648	9 137 641	-183 715	14 829 632	1 619 083	1 798 046
Kokku sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused	2 944 427	7 825 648	9 137 641	-183 715	14 829 632	1 619 083	1 798 046

Lisa 10 Annetused ja toetused

(eurodes)

	2023	2022
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	2 531 512	1 639 031
Sihtfinantseerimise vahendamine tegevuskuludes	5 456 232	6 386 624
Sihtfinantseerimise vahendamine põhivara soetuseks	5 541 888	0
Tegevustoetus Välisministeeriumilt	1 300 000	1 049 218
Kokku annetused ja toetused	14 829 632	9 074 873
sh eraldi riigieelarvest	12 995 120	7 543 866
sh Euroopa Komisjon	958 968	830 213
sh GIZ	430 289	9 640
sh Flandria Valitsus	98 368	24 384
sh US Department of State	124 648	134 879
sh Norra Välisministeerium	54 263	464 527
sh UNOPS	0	67 365
sh Islandi Välisministeerium	61 098	0
sh HAUS Finnish Institute of Public Management Ltd	10 182	0
sh OSMOS Global Partnerships	58 315	0
sh UNDP	24 165	0
sh muud doonorid	14 216	0

Lisa 11 Jagatud annetused ja toetused

(eurodes)

	2023	2022
Liikmemaksud	5 000	0
Auhinnad, preemiad	1 875	1 875
Välisministeeriumist üle toodud projektid	2 313 236	5 249 162
Ukraina projektid	1 069 212	411 213
Ukraina lasteaia ehitus	4 383 953	0
Malõni silla ehitus	1 000 000	0
Ukraina Zelenska peremajad	160 983	0
Valgevene projektid	43 326	42 000
Gruusia projektid	372 291	0
Moldova projektid	144 065	0
Kõrgõstani projektid	205 763	0
Aafrika projektid	510 477	278 579
Muud programmid - konverentsid	182 171	0
Muud programmid	127 920	80 117
Muud programmid -maailmaharidus	104 673	0
Täiendõpe	385 049	130 990
Muud piirkonnad	0	191 103
Kokku jagatud annetused ja toetused	11 009 994	6 385 039

Lisa 12 Mitmesugused tegevuskulud

(eurodes)

	2023	2022
Mitmesugused bürookulud	50 166	24 240
Lähetuskulud	188 534	113 023
Koolituskulud	1 932	5 416
Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kulud	260 812	156 161
Inventari majandamiskulud	27 171	44 714
Ruumide rent ja majandamiskulud	103 073	86 774
Auditeerimine	28 559	36 316
Juriidilised teenused	33 736	16 561
Uurimis-ja arengukulud	202 777	28 000
Kommunikatsiooni ja ürituste korraldamise kulud (sihtrühmadele)	850 015	368 137
Muud tegevuskulud	63 734	49 003
Kokku mitmesugused tegevuskulud	1 810 509	928 345

Lisa 13 Tööjõukulud

(eurodes)

	2023	2022
Palgakulu	1 488 630	1 223 792
Sotsiaalmaksud	452 254	403 259
Erisoodustused	19 169	10 230
Erisoodustuse maksud	12 700	6 778
Kokku tööjõukulud	1 972 753	1 644 059
Töötajate keskmine arv taandatuna täistööajale	26	25

Palgakulu real on kajastatud kõikide töötajate, sh ka võlaõiguslike lepingutega töötajate arvestatud tasud.

Lisa 14 Muud kulud

(eurodes)

	2023	2022
Käibemaksukulu	-11 756	258 891
Valuuta kursivahed	-4 516	-27 119
Ettevõtte tulumaks, riigilõiv	5 322	683
Muud	4 341	0
Kokku muud kulud	-6 609	232 455

Lisa 15 Tingimuslikud kohustised ja varad (eurodes)

	31.12.2023	31.12.2022
Tingimuslikud kohustised		
Sihtfinantseerimisega seotud potentsiaalsed kohustused projektipartneritega sõlmitud lepingute alusel	886 682	2 516 542
Kokku tingimuslikud kohustised	886 682	2 516 542
Tingimuslikud varad		
Välisministeerium	5 126 556	0
Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ)	1 802 808	1 929 401
OSMOS Global Partnerships	741 180	0
HAUS Finnish Institute of Public Management Ltd	268 454	0
Euroopa Komisjon	127 302	373 181
UNDP	352 256	0
Flandria valitsus	0	20 000
Kokku tingimuslikud varad	8 418 556	2 322 582

Lisa 16 Seotud osapooled (eurodes)

Tegev- ja kõrgemale juhtkonnale arvestatud tasud ja muud olulised soodustused		
	2023	2022
Arvestatud tasu	36 829	86 598

Sihtasutuse asutajaks on Eesti Vabariigi nimel Välisministeerium. Sihtasutuse juhtorganiks on nõukogu, kes valib juhatuse. Sihtasutuse nõukogu on seisuga 31.12.2023 5-liikmeline. Sihtasutuse juhatus on 1 liikmeline.

Raamatupidamiskohustuslane on arvestanud tegev- ja kõrgemale juhtkonnale töötasu 36829 eurot, muid tasusid ja soodustusi arvestatud ei ole.

Välisministeeriumi 2023.aasta vahendid:

saadud tegevustoetus 1 300 000 eurot, saadud sihtotstarbeline toetus projektide elluviimiseks 11 671 040 eurot.

Välisministeeriumist ostetud 2023. aastal arvutitöökohta ja dokumendihalduse teenust summas 129 340 eurot.

2022. aastal ostetud arvutitöökohta ja dokumendihalduse teenust summas 133 986 eurot.

Kohustised Välisministeeriumile seisuga:

31.12.2023 33 764 eurot

31.12.2022 31 230 eurot

Sihtfinantseerimiseks saadud ettemaksed Välisministeeriumilt seisuga:

31.12.2023 1 194 356 eurot

31.12.2022 5 998 840 eurot

Aruande digitaalallkirjad

Aruande lõpetamise kuupäev on: 19.03.2024

Sihtasutus Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskus (registrikood: 90015347) 01.01.2023 - 31.12.2023 majandusaasta aruande andmete õigsust on elektrooniliselt kinnitanud:

Allkirjastaja nimi	Allkirjastaja roll	Allkirja andmise aeg
KLEN JÄÄRATS	Juhatuse liige	19.03.2024
Resolutsioon:	Kinnitada 2023. majandusaasta aruanne.	

SÕLTUMATU VANDEAUDIITORI ARUANNE

Sihtasutus Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskus nõukogule

Arvamus

Oleme auditeerinud Sihtasutus Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskus (sihtasutus) raamatupidamise aastaaruannet, mis sisaldab bilanssi seisuga 31.12.2023 ning tulemiaruanne, rahavoogude aruannet ja netovara muutuste aruannet eeltoodud kuupäeval lõppenud aasta kohta ja raamatupidamise aastaaruande lisasid, sealhulgas märkimisväärsete arvestuspõhimõtete kokkuvõtet.

Meie arvates kajastab kaasnev raamatupidamise aastaaruanne kõigis olulistes osades õiglaselt sihtasutuse finantsseisundit seisuga 31.12.2023 ning sellel kuupäeval lõppenud aasta finantstulemust ja rahavoogusid kooskõlas Eesti finantsaruandluse standardiga.

Arvamuse alus

Viisime auditi läbi kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimise standarditega (Eesti). Meie kohustusi vastavalt nendele standarditele kirjeldatakse täiendavalt meie aruande osas „Vandeauditori kohustused seoses raamatupidamise aastaaruande auditiga”. Me oleme sihtasutusest sõltumatud kooskõlas kutseliste arvestuseksperthe eetikakoodeksiga (Eesti) (sh sõltumatuse standardid), ja oleme täitnud oma muud eetikaalased kohustused vastavalt nendele nõuetele. Me usume, et auditi tõendusmaterjal, mille oleme hankinud, on piisav ja asjakohane aluse andmiseks meie arvamusele.

Muu informatsioon

Juhtkond vastutab muu informatsiooni eest. Muu informatsioon hõlmab tegevusaruannet, kuid ei hõlma raamatupidamise aastaaruannet ega meie vandeauditori aruannet. Meie arvamus raamatupidamise aastaaruande kohta ei hõlma muud informatsiooni ja me ei tee selle kohta mingis vormis kindlustandvat järeldust.

Seoses meie raamatupidamise aastaaruande auditiga on meie kohustus lugeda muud informatsiooni ja kaaluda seda tehes, kas muu informatsioon lahkeb oluliselt raamatupidamise aastaaruandest või meie poolt auditi käigus saadud teadmistest või tundub muul viisil olevat oluliselt väärkajastatud.

Kui me teeme tehtud töö põhjal järelduse, et muu informatsioon on oluliselt väärkajastatud, oleme kohustatud sellest faktist aru andma. Meil ei ole sellega seoses millegi kohta aru anda.

Juhtkonna ja nende, kelle ülesandeks on valitsemine, kohustused seoses raamatupidamise aastaaruandega

Juhtkond vastutab raamatupidamise aastaaruande koostamise ja õiglase esitamise eest kooskõlas Eesti finantsaruandluse standardiga ja sellise sisekontrolli eest, nagu juhtkond peab vajalikuks, et võimaldada kas pettusest või veast tulenevate oluliste väärkajastamisteta raamatupidamise aastaaruande koostamist.

Raamatupidamise aastaaruande koostamisel on juhtkond kohustatud hindama ettevõtte suutlikkust jätkata jätkuvalt tegutsevana, esitama infot, kui see on asjakohane, tegevuse jätkuvusega seotud asjaolude kohta ja kasutama tegevuse jätkuvuse arvestuse alusprintsipi, välja arvatud juhul, kui juhtkond kavatseb kas ettevõtte likvideerida või tegevuse lõpetada või tal puudub sellele realistlik alternatiiv.

Need, kelle ülesandeks on valitsemine, vastutavad sihtasutuse raamatupidamise aruandlusprotsessi üle järelevalve teostamise eest.

Vandeauditori kohustused seoses raamatupidamise aastaaruande auditiga

Meie eesmärk on saada põhjendatud kindlus selle kohta, kas raamatupidamise aastaaruanne tervikuna on kas pettusest või veast tulenevate oluliste väärkajastamisteta, ja anda välja vandeauditori aruanne, mis sisaldab meie arvamus. Põhjendatud kindlus on kõrgetasemeline kindlus, kuid see ei taga, et olulise väärkajastamise eksisteerimisel see kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimise standarditega (Eesti) läbiviidud auditi käigus alati avastatakse. Väärkajastamised võivad tuleneda pettusest või veast ja neid peetakse oluliseks siis, kui võib põhjendatult eeldada, et need võivad üksikult või koos mõjutada majanduslikke otsuseid, mida kasutajad raamatupidamise aastaaruande alusel teevad.

Kasutame auditeerides vastavalt rahvusvaheliste auditeerimise standarditele (Eesti) kutsealast otsustust ja säilitame kutsealase skeptitsismi kogu auditi käigus. Me teeme ka järgmist:

- teeme kindlaks ja hindame raamatupidamise aastaaruande kas pettusest või veast tuleneva olulise väärkajastamise riskid, kavandame ja teostame auditiprotseduuri vastuseks nendele riskidele ning hangime piisava ja asjakohase auditi tõendusmaterjali, mis on aluseks meie arvamusele. Pettusest tuleneva olulise väärkajastamise mitteavastamise risk on suurem kui veast tuleneva väärkajastamise puhul, sest pettus võib tähendada salakokkulepet, võltsimist, info esitamata jätmist, väärarvutuste tegemist või sisekontrolli eiramist;
- omandame arusaamise auditi puhul asjassepuutuvast sisekontrollist, et kavandada nendes tingimustes asjakohaseid auditiprotseduure, kuid mitte arvamus avaldamiseks ettevõtte sisekontrolli tulemuslikkuse kohta;
- hindame kasutatud arvestuspõhimõtete asjakohasust ning juhtkonna arvestushinnangute ja nendega seoses avalikustatud info põhjendatust;

- teeme järelduse juhtkonna poolt tegevuse jätkuvuse arvestuse alusprintsipi kasutamise asjakohasuse kohta ja saadud auditi tõendusmaterjali põhjal selle kohta, kas esineb olulist ebakindlust sündmuste või tingimuste suhtes, mis võivad tekitada märkimisväärset kahtlust sihtasutuse suutlikkuses jätkata jätkuvalt tegutsevana. Kui me teeme järelduse, et eksisteerib oluline ebakindlus, oleme kohustatud juhtima vandeaudiitori aruandes tähelepanu raamatupidamise aastaaruandes selle kohta avalikustatud infole või kui avalikustatud info on ebapiisav, siis modifitseerima oma arvamust. Meie järeldused põhinevad vandeaudiitori aruande kuupäevani saadud auditi tõendusmaterjalil. Tulevased sündmused või tingimused võivad siiski kahjustada ettevõtte suutlikkust jätkata jätkuvalt tegutsevana;
- hindame raamatupidamise aastaaruande üldist esitusviisi, struktuuri ja sisu, sealhulgas avalikustatud informatsiooni, ning seda, kas raamatupidamise aastaaruanne esitab aluseks olevaid tehinguid ja sündmusi viisil, millega saavutatakse õiglane esitusviis.

Me vahetame nendega, kelle ülesandeks on valitsemine, infot muu hulgas auditi planeeritud ulatuse ja ajastuse ning märkimisväärsete auditi tähelepanekute kohta, sealhulgas mis tahes sisekontrolli märkimisväärsete puuduste kohta, mille oleme tuvastanud auditi käigus.

/digitaalselt allkirjastatud/

Eeli Lääne

Vandeaudiitori number 338

EL Finants OÜ

Audiitorettevõtja tegevusloa number 200

Küti tee 5, Haabneeme alevik, Viimsi vald, Harju maakond, 74001

19.03.2024

Audiitorite digitaalallkirjad

Sihtasutus Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskus (registrikood: 90015347) 01.01.2023 - 31.12.2023 majandusaasta aruandele lisatud audiitori aruande on digitaalselt allkirjastanud:

Allkirjastaja nimi	Allkirjastaja roll	Allkirja andmise aeg
EELI LÄÄNE	Vandeaudiitor	19.03.2024

Tegevusalad

Tegevusala	EMTAK kood	Põhitegevusala
Muude mujal liigitamata organisatsioonide tegevus	94999	Jah

Sidevahendid

Liik	Sisu
Telefon	+372 6299217
E-posti aadress	info@estdev.ee
Veebilehe aadress	https://www.estdev.ee